

konya'nın
kırkları
serisi

KONYA'NIN

SANATI-ZENAATI

Emine KARPUZ - Haşim KARPUZ

Emine KARPUZ
Haşim KARPUZ

Konya Büyükşehir Belediyesi Adına
Sahibi
Tahir AKYÜREK

Koordinatör
Mücahit Sami KÜÇÜKTIĞLI

Editör
Muhammet Ali ORAK

Ön Okuma
Akif KURUÇAY

Son Okuma
Metin KÖSE

Fotoğraflar
Ali Işık

Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Arşivi

Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: **312**
Konya'nın 40'ları Serisi: 9

ISBN: **978-605-389-244-1**

SERTİFİKA NO: **21473**

Baskı-Cilt

ACAR BASIM ve CİLT SAN. TİC. A.Ş.

Beysan Sanayi Sitesi Birlik Cad. No: 26 Acar Binası
34524 Haramidere / Beylikdüzü / İSTANBUL
Tel: (0212) 422 18 34 • Faks: (0212) 422 18 04

Grafik Tasarım

www.neva-krc.com

+90 332 324 58 45

Yapım

KÜLTÜR A.Ş.

www.konyakultur.com

+90 332 352 81 11

Ocak
2017
KONYA

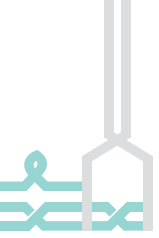
İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	VII
Önsöz.....	IX

GİRİŞ	1
Konunun Tanımı, Önemi ve Sınırlandırılması.....	1
Tarih ve Coğrafya.....	2
Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar	3
Yöntem.....	5

KONYA'NIN 40 SANATI-ZENAATI

1. Ahşap Süsleme Sanatı- Rahle Yapımı.....	8
2. At Arabası Yapımı ve Boyacılığı.....	12
3. Bağlama - Saz Yapımı.....	18
4. Bakırcılık.....	20
5. Bıçakçılık.....	24
6. Boyra Örücülüğü	28
7. Cam Altı Resim Yapımı.....	32
8. Cilt Sanatı	36
9. Çıkrıkçılık	40
10. Ebru Sanatı.....	42

11. Halı Dokumacılığı.....	48
12. Hasır Dokumacılığı- Hasır Yastık Yapımı	
13. Hüsnü Hat.....	
14. Kalaycılık.....	
15. Kaşıkçılık	
16. Keçecilik.....	
17. Kırkyama - Kırkpare.....	
18. Kilim Dokumacılığı.....	
19. Kuyumculuk	
20. Kündekari	
21. Mestçilik	
22. Mum Yapımı.....	
23. Metal Hat Oyma-naht (Hakkaklık)	
24. Nakış (İşleme)	
25. Nal Yapımı - Nalbantlık ve Demircilik	
26. Ney Yapımı	
27. Oyacılık - İğne Oyası Yapımı	
28. Örgücülük.....	
29. Saraçlık.....	
30. Semercilik	
31. Sepet Örucülüğü.....	
32. Tandır Yapımı	

33. Taş Yontuculuğu ve Mezar Taşı Yapımı	
34. Tenekecilik.....	
35. Tentencilik	
36. Tesbih Yapımı.....	
37. Testi, Çanak - Çömlek, Çini - Seramik Yapımı	
38. Tezhip Sanatı	
39. Tülü Dokumacılığı	
40. Yorgancılık.....	
SONUÇ	
KAYNAKÇA.....	
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	
TEŞEKKÜRLER.....	
INDEX.....	

SUNUŞ

Bir toplumda tarih içinde biriken fikir ve sanat verimleri o topluma münhasır bir kültür inşa eder. Kültür, toplumun zamanla pekişen ortak değerler üzerinden anlamlı bir bütün hâlinde yaşayabilmesini, ilerlemesini sağlayan sistemli bilgidir. El sanatları ve zanaatlar, maddi kültür birikiminin büyük bir kısmını teşkil eder. Gündelik hayatın aksamadan sürdürülebilmesi için gereken bilgi ve tecrübenin estetik formlarda nesilden nesile aktarımı hep el sanatları, zanaatlar yoluyla olmuştur. Etnografya müzelerinde sergilenen, tarih boyunca insanoğlunun hayatiyetini sürdürmek için ortaya koyduğu bu harikulade çözümlerin medeniyet açısından kıymeti inkâr edilemez bir gerçektir.

Eski çağlardan günümüze Konya, muhteşem bir etnografik zenginliğe sahiptir. Dünyada ilk yerleşik hayatın tespit edildiği Çatalhöyük'ten başlatabileceğimiz tarihî süreç içerisinde bölgeye hâkim olmuş tüm medeniyetlerin bakiyesi el sanatı eserler bize ulaşabilmiştir. Selçuklulardan başlayarak Anadolu'da Konya merkezli yükselen Türk İslam kültürünün toplum hayatına etkilerini önemli aşamalarıyla tespit edebilmek de bu türden eserlerin incelenmesiyle mümkündür. Selçuklu başkentliğinde Konya, mimariden halı-kilim, seramik, çanak-çömlek, çini, ahşap, kumaş-keçe dokumacılığı, kitap işçiliği gibi gündelik hayatın bir parçası olan her türden el sanatına ve zanaata ev sahipliği yapıyordu. Şehrimiz Osmanlı Dönemi'nde de sınai açıdan ayrıcalıklı bu konumunu sürdürmeyi başardı.

Sanayileşme neticesinde insan hayatına geri dönüşü mümkün olmayan yeniliklerin başladığı modern dönemde el sanatlarında bir duraklamanın, zamanla da gerilemenin yaşanması kaçınılmazdı, böyle de oldu. Hayatı kuşatan teknolojik gelişmeler, ihtiyaçların giderilmesinde pek çok şeyi kolaylaştırmış görünmesine karşın kültürel anlamda toplumların kendilerine münhasır el sanatları, zanaatlar gibi birtakım değerlerin zayıflamasına, hatta yok olmasına neden olmaktadır. Konya, değerlerine sahip çıkan bir şehir olma iddiasını, bu alanda oluşan açığı kapatmaya çalışarak sürdürmek çabasıdadır.

Bu minvalde Konya Büyükşehir Belediyesi olarak ehrimizde el sanatlarını ve zanaatlarını ikame etmeyi çok nemliyor, temsilcilerini destekleyen projeler hazırlıyor, halkımızı bu konuda bilinçlendirici faaliyetler yapıyoruz. Çünkü mill dn, zevk ve kabiliyetlerimizin geçmişteki tespitinde belirleyici role sahip olan el sanatları ve zanaatların günümüzde de yaatılmasında, milletimize özgü değerlerin geleceğe taşınmasında hepimize önemli görevler dyyor. Konya'nın Kırkları kitap dizisi de bu kültürel görevin ifasında umarım kalıcı bir merhale olacaktır.

Konya'nın Kırk Sanatı - Zanaatı kitabının meydana gelmesinde emegi geçen başta Prof. Dr. Haşim Karpuz ve Yrd. Doç. Dr. Emine Karpuz hocalarımıza olmak üzere tüm arkadaşlarımıza şükranlarımı sunuyorum.

Tahir AKYÜREK
Konya Büyükşehir Belediye Başkanı

ÖN SÖZ

El sanatları gündelik hayatta kullanılan, geleneksel yapım özellikleri gösteren, özgün tasarımlarla yapılan ürünlerin bütününe kapsar. Zenaat ise, geleneksel tekniklerle ve alışlageldiği gibi yapılan işlerdir. El sanatı üreticilerine sanatkâr, zenaatla uğraşanlara ise zenaatkâr denilmektedir. İlk ve Orta çağlarda şehirlerde, çarşıda üretilen el sanatları o şehrin sanayinin gelişmişliğini gösteriyordu. Konya, Selçuklulardan günümüze kadar çarşısı sanatkâr-zenaatkârlar açısından önemliydi. Saraçlık, keçecilik, bakırcılık gibi sanatlar açısından bir merkez konumundaydı. Her sanatın icra edildiği sokaklar vardı. Konya çarşısında bu sokaklara “iç” denilmektedir. Bakırcılar içi, demirciler içi gibi. Çarşıda bu eski sokaklar bu şekilde anılmakta, bazı zenaatların günümüzde kısmen da olsa eski önemini koruduğunu görüyoruz.

Toplumsal hayatın değişmesi, teknolojik yenilikler, fabrika üretimi eşyaların yaygınlaşması, giderek el sanatlarının yok olmasına yol açmıştır. 18. yüzyılda örgütlü olarak 40 civarında meslek grubu Konya çarşısında faaliyettedir. Bunların çoğu ahilik kurumuna bağlı zenaat erbabı idi. 1936 yılında Konya’da yapılan bir araştırmada 48 küçük sanat-zenaat kolu tespit edilmiştir. Bunlar arasında elektrikçi, kireççi, seyyar kalburcu gibi meslek kolları da yer almaktadır.

Araştırmamızda, tarihi olarak varlığını sürdüren veya yok olmuş el sanatları-zenaatkârların üretimlerinin yapım aşamaları, malzeme, teknik bilgileri ile konu ile ilgili örnekler ve ustaların biyografilerine yer verilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirilmesi ile yayımı süresince geçen uzun süre içinde vefat etmiş olanlar olabilir. Kendilerine rahmet diliyoruz. Yıllar geçerken ustalar-sanatkârlar işi bırakmak veya iş değiştirmek zorunda kalmaktadır. Tanıttığımız ustaların çoğu “son usta” olarak karşımıza çıkmaktadır. Son ustalar babaları gibi gönlündeki güzellikleri biçimlendirdikleri eşyaya- eserlere yansıtmaktadırlar.

Bu araştırmada günümüzde Konya’da yaşayan el sanatlarının durumunun belirlenmesine çalışılmıştır. Tamamen alan araştırmasına dayalıdır. Araştırma iddiadan uzak, bütüncül olarak Konya’nın geleneksel meslekleri zenaat-sanatları hakkında genel bir durum tespiti yapmayı amaçlamıştır. Günümüzde el sanatları hızla yok olmaktadır. Bazıları yok olmuştur.

Birçok sanatın da son ustaları ile görüştük. Bazı sanatları eski araştırmalarımıza dayalı olarak yazmaya çalıştık. Burada 30 yıllık bilgi, belge ve fotoğraf arşivimiz, birikimimizden yararlandık.

Araştırmanın gerçekteştirilmesine vesile olan Büyükşehir Belediye Başkanlığına, yayının alan araştırmasında bize zaman ayırıp zenaatlarının-sanatlarının yapım aşamalarını, araç gereçlerini, biyografilerini, sorunlarını anlatan bütün usta ve sanatçılara, ellerindeki ürünleri fotoğraflamamıza yardım eden kaynak kişilere sonsuz teşekkür ediyoruz.

Emine KARPUZ - Haşim KARPUZ
2013 / Konya

KISALTMALAR

AÜ.	: Atatürk Üniversitesi
bk.	: Bakınız
BOA.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
çev.	: Çeviren
DIA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
haz.	: Hazırlayan
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
IA.	: İslâm Ansiklopedisi
KSS.	: Konya Şer'îye Sicili
s.	: sayfa
S.	: Sayı
S.Ü.	: Selçuk Üniversitesi
VAD.	: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Defteri
VD.	: Vakıflar Dergisi
vr.	: Varak
yay.	: Yayınlayan

GİRİŞ

Konunun Tanımı, Önemi ve Sınırlandırılması

El sanatları, plastik sanatlar içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzde sanayi ve teknolojinin gelişmesi, fabrika üretimi eşyaların gündelik hayatta yaygın kullanımı el sanatlarının ortadan kalkmasına yol açmaktadır.

Toplumların uzun tarihlerinde veya geçmişimizde giyim kuşamdan, mutfak eşyalarına ve tarım aletlerine kadar her şey el sanatı ustaları tarafından çarşıda üretiliyordu. El sanatı yapımcıları toplumda saygın kişilerdi, buna bağlı olarak kadınlar da evlerinde değişik el sanatları üretiyorlardı.

Sanat tarihinin alanlarının tasnifinde uzun süre el sanatları kabul görmemiştir. Daha sonra halk sanatı terimi kullanılmaya başlandı. Bu kavramla büyük merkezlerden uzak köy, kasaba, şehirlerin kenar mahallelerinde geleneksel yöntemlerle üretilen gündelik kullanım eşyalar ifade ediliyordu.

Bu kapsamda değerlendirilebilecek tüm etnografik eşyaların teknik, malzeme, biçim ve süsleme bakımından sanat eseri olarak tanımlayabileceğimiz özgün örnekleri vardı. El sanatçısı, eserinin kompozisyon tasarımında önemli ve büyük sanat merkezlerdeki sanatçılar gibi dini ve mistik içerikli konular seçebiliyordu. Natürmortlar, cami tasvirleri, Hz. Ali'nin kılıcı, şahmeran, stilize ve natüralist hayvan tasvirleri buna örnektir.

Araştırma konumuz olan Konya şehrinde Orta ve Yakın çağlarda çok zengin ve çeşitli el sanatları üretiliyordu. Eski şehir planlarında sokak isimlerine baktığımız zaman her sokakta farklı sanatların-zenaatların üretim yaptığını anlıyoruz. Fakat bu sanatların çok azı günümüze gelebilmiştir.

Tarihçilerin yaptıkları araştırmalara göre 16.17. yy.da Konya çarşısında kırk dolayında meslek-zenaat erbabı vardı. Günümüzde ise bu sayının oldukça azaldığı görülmektedir. 40'lar serisi olarak hazırlanması planlanan bu yayının dolayısıyla Konya'daki el sanatları incelenmiş, ancak istenen sayıya ulaşılabilmesi için bazı el sanatları kendi içinde gruplara ayrılmıştır.

Bu araştırmanın konusu Konya'da birkaç temsilcisi de olsa yaşayan el sanatlarını-zenaatlerini kapsamaktadır. Ayrıca bilgi bulunabilen yok olmuş el sanatlarına da yer verilmiştir.

El sanatları, toplumun gündelik ihtiyaçlarını karşıladığı gibi üreticilerin güzellik ve estetik anlayışını da yansıtmaktadır. Köylerde ya da şehirde halı, kilim dokuyan, çorap ören, işleme yapan hanımlar, genç kızlar olağanüstü güzellikte eserler ortaya koymaktadır. Bunların çoğu malzeme, teknik, kompozisyon ve renk uyumu bakımından sanat değeri taşımakla birlikte dönemlerinin üslup ve estetik görüşlerini yansıtır. Bu özellikleri ile sanat tarihinin konusu içinde yer alırlar.

Araştırmamızda sadece şehir merkezinde ve yakın çevrelerde üretilen el sanatlarını incelemeye çalışacağız. Ancak geçmiş dönemlerde merkezde olduğunu bildiğimiz ve artık tamamen terk edilmiş el sanatlarının ilçelerdeki temsilcileri de (at araba yapımı, hasır-saz örücülüğü gibi) kısmen araştırmaya dâhil edilmiştir.

Tarih ve Coğrafya

Konya hem Anadolu'nun hem de dünyanın sayılı tarihi şehirlerindedir. İlk köy hayatı Çatalhöyük'te başlamıştır. Denilebilir ki birçok el sanatı da ilk önce burada ortaya çıkmıştır. (yapı ustalığı, çanak-çömlek yapımı, kumaş(dokuma v.b.) Neolitik çağdan sonra; Tunç devri M.Ö. 4500-1150), Demir çağında (1150 ve sonrası) Konya ve çevresinin yazılı döneme geçtiğini görüyoruz. Konya'nın tarihi kronolojisi;

Hititler (M.Ö. 1650–712)
Frigler (M.Ö. 712–695)
Persler (M.Ö. 546–334)
Helenistik(M.Ö. 332–17)
Roma (M.Ö. 17-M.S.395)
Bizans (395–1075).

Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde Konya'nın el sanatları bakımından zengin bir merkez olduğu bilinmektedir. Konya müzelerindeki eserler ve günümüze ulaşan mimari yapılardan Selçukluların halı, kilim, seramik, çini, maden ve kitap sanatları bakımından ileri düzeyde olduğu görülmektedir. Bu gelişmişliğin Osmanlı Dönemi'nde de sürdürüldüğü bilinmektedir. Osmanlılar dokuma sanatları, bakırcılık, keçecilik gibi el sanatının birçok alanında üretim yapmışlardır.

Konya şehri, Karaburğa Dağı yakınında düzlük bir ovada kurulmuştur. Loras ve Takkeli Dağ'dan gelen zengin su kaynakları şehir hayatını, tarım ve hayvancılığı olumlu yönde etkilemiştir. Orman kaynakların azlığı, mimarlıkta kerpiç malzemenin kullanımını gerekli kılmıştır. Şehrin yanı başındaki Sille ve batısındaki Gödene, taş ocakları ile ünlü köylerdir. İnce Minareli Medrese'nin, Sırçalı Medrese'nin, Sahip Ata'nın taş kapısındaki süslemeli taşlar bu yerleşmelerden getirilmiştir.

Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar:

Konya el sanatları ile ilgili muhtelif çalışmalar yapılmıştır. Osmanlı Dönemi salnamelerinde Konya çarşısındaki zenaatkâr- meslek kollarından bahsedilmekte ve listeler verilmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Mithat Altan'ın *Konya'nın İktisadi Hayatı* başlıklı yazısında, Konya'nın önemli el sanatları ele alınmaktadır.

Konya'daki el sanatları üzerine çok sayıda lisans, yüksek lisans, doktora tezi yapılmıştır. Bu tezlerde kâğıt ve dokuma sanatlarının ön plana çıkarıldığını görüyoruz. Bunların yanında el sanatlarını bütüncül olarak ele alan araştırmalar da bulunmaktadır. Yayınlanan eserlerden bazıları;

Anonim, Yaşayan Konyalı Sanatçılar ve Eserleri, İzmir, 1998.

Konya'da varlığını koruyan bazı el sanatları, resim, heykel usta ve sanatçılarının tanıtıldığı bir kitaptır. Kâğıt sanatları (hat, tezhip, ebru, minyatür), çini, seramik, künde kari, keçe, kaşık, naht gibi el sanatlarının yapım aşamaları ve sanatçı biyografilerine yer verilmektedir.

Altan, Midhat, Konya'nın İktisadi Bünyesine Bir Bakış, İstanbul, 1940.

Konya çarşısında bulunan el sanatı ustalarının iş gücü ve ekonomiye katkılarını anlatan bir kaynaktır.

Glassie, Henry, Turkish Traditional Art, Today, Bloomington, 1993.

Türkiye'deki ve Konya'daki geleneksel el sanatı ustalarıyla yapılan mülakatlara yer veren bir çalışmadır.

Kademoğlu, Osman, "El işi Göz Nuru", Konya El Sanatları, Gez Dünyayı Gör Konyayı, İstanbul, Y.K. Yayını, 2001, s.335-365.

2000'li yılların başında Konya'da mevcut el sanatlarını tanıtan popüler bir araştırma yazısıdır.

Barışta, H.Örcün, "Konya'nın Osmanlı İmparatorluğu Dönemi El Sanatları", Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti, Konya, 2000, s. 845-855 adlı bildiri, Osmanlı Dönemi Konya'sında Üretilen el sanatı eserleri ana hammaddelerine göre ayrılarak kısaca tanıtılmakta, örnekler verilmektedir. Yaşayan el sanatları konusundaki çalışmalardan biri de; NAS, Emine, Günümüz Konya'sında Yaşayan Bazı Sanatlar(Ağaç İşleri, Toprak İşleri, Taş İşleri, Tesbihçilik, Kitap Sanatları), Konya, 2005'de hazırlanan basılmamış S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi'dir. Bu çalışmada ağaç, toprak, taş, tesbihçilik ve kâğıt sanatları hakkında bilgi yer alır.

Yöntem

Önce konuyla ilgili yazılı kaynaklar incelenmiş, yaşayan el sanatları ve ustalar tespit edilmiştir. Alan araştırması yapılarak ustalarla görüşülmüş, özgeçmişlerine dair bilgiler alınmıştır. Ayrıca incelenen el sanatına dair, yapım malzemesi, kullanılan araç-gereçler, üretim aşamaları, yapım ve süsleme teknikleri, motif ve kompozisyon, üretilen eşyalar, üretim mekânı gibi bilgiler tanımlanarak kayıt altına alınmış ve ayrıntılı fotoğraflara yer verilmiştir. İncelenen el sanatları alfabetik olarak kataloga yerleştirilmiştir.

Günümüzde el sanatları teknolojiye yenik düşmüştür. Milli kültürün unsurlarından olan el sanatlarının yaşatılması için yeni arayışlara girilmelidir. Bunun için en önemli çözüm, gelişen turizm alanında, günümüz insanların ihtiyaçları ve yeni beğenilere göre el sanatlarını yönlendirmek, geleneksel kültürü yansıtan motif ve kompozisyonlarla özgün ürünler üretip pazarlayabilmektir. El sanatı eserleri insanlık tarihi boyunca sürekli olarak ihtiyaçlardan üretilmiştir. Bu üretimde malzeme, teknik ve üslup bakımından beğenilen eserler de yapılmıştır. Bu eserler sayesinde el sanatları plastik sanatlar içine girebilmiştir.

KONYA'NIN KIRK SANATI-ZENAATI

1.

AHŞAP SÜSLEME SANATI- RAHLE YAPIMI

Ahşap; doğadan kolaylıkla elde edilen, yapı inşaatlarında, mimari süslemede veya el sanatı eserlerinde hammadde olarak kullanılan bir malzemedir. Yapılarda taşıyıcı olarak örtüde, tavan ve döşemelerde kullanılır. Hafifliği dolayısıyla, geniş mekânları örtmede kullanılabildiği gibi kapı ve pencere doğramalarında da kullanılabilir. Bu özelliklerinin yanısıra yanabilmesi, çürüyebilmesi gibi özellikleri ile de oldukça zayıftır. Ahşap süsleme, evlerin iç kısımlarında, cami, medrese gibi yapıların kapı, pencere kanatlarında, mihrap, minber, kürsü gibi unsurlarında karşımıza çıkar. Eski Türk evlerinde değişik ahşap süsleme teknikleri kullanılmıştır. Bunlar:

- Çakma; kapı kanatları, tavan, sofa ve pencere kafeslerinde,
- Oyma; yüzeysel oyma, derin oyma, eğri kesim, ajur gibi uygulamaları vardır. Dolap kapakları, tavan göbekleri, merdiven yan aynalıklarında görülür.
- Kündekari; gerçek ve taklidi olarak yapılmaktadır. Minber yan aynalıklarında, rahlelerde karşımızda çıkar.
- Kakma; bu teknik ahşap yiv ya da yuvalara kemik, sedef, fildişi, metal gibi malzemelerin yerleştirilmesi ile elde edilir. Sandıklar, mücevher kutuları, padişah tahtları gibi eşyalarda kullanılmıştır.

Rable Örneği (Mevlüt Çiller'e ait)

Camilerin minber, kapı ve pencere kanatlarında kullanılan künde-kari-ahşap geçme sanatı ayrı başlıkta ele alınacaktır. Burada, camilerde Kur'an okunan ahşaptan yapılmış, bezemeli bir tür kürsü-sehpa olan rahle yapımı ele alınacaktır.

İslam dünyasında camilerde, evlerde değişik tür kullanılmıştır: Bunlar;

1. Düz rahleler: Taşınabilir, bazılarında çekmeli olan rahleler.
2. Çapraz rahleler: Bunlar çapraz şekilli açılıp kapanır rahlelerdir.

Rahlelerdeki ahşap süslemeler dönemlerinin üsluplarını yansıtmaktadır. Tekke, türbe ve camilere hediye edildikleri ve kutsal sayıldıkları için güzel örnekleri günümüze gelebilmiştir. Konya müzelerinde, sanat değeri taşıyan oyma, kalem işi, sedef kakma süslemeli rahle örnekleri bulunmaktadır. Mevlâna Müzesi'ndeki 1279 tarihli ahşap oyma rahle lakelidir. Rahlenin üzeri stilize edilmiş, hatayi, rumi, yazı kuşakları, çift başlı kartal ve aslan figürleriyle süslüdür.

Osmanlı Dönemi rahlelerinde yaygın olarak geometrik motifler kullanılmıştır. Konya'da ahşap el sanatları içinde rahle yapımını Ömer Bilge sağlamıştır. Onun ve oğullarının gayretleri ile rahle yapımı yaşatılmakta ve sürdürülebilmektedir.

Hammadde: Kullanılan ağaç türleri; ceviz, gürgen, meşe, diş budak, duttur. Bu malzemeler şehir dışından getirilmektedir.

Kullanılan aletler: Tahta biçme hızarı, planya, kalınlık makinesi, zımpara makinesi, matkap, muhtelif testereler, oyma yapmak için iskarpela, çeşitli tokmak ve kalemler.

Yapım tekniği:

1. Ağacın taslak halinde ölçülere göre kesilmesi. Rahle boyutları genellikle 60–110 cm. arasında değişmektedir.
2. Rahle kalınlığının ayarlanması:
3. Mentеше- geçme sisteminin hazırlanması.

4. Süslemelerin yapılması: Ömer Bilge, oğulları Faiz ve Cengiz Bilge düz satırlı derin oyma, eğri kesim tekniği ve ajur tekniklerini kullanmıştır. Ömer Bilge daha çok geometrik motifleri, oğulları ve H. Hüseyin Aytekin bitkisel motifleri tercih etmişlerdir.

USTALAR

Ömer BİLGE (1915–1991)

İlgın-Argıthanı doğumludur. Lise mezunudur, esas mesleği muhasebeciliktir. İstanbul'a gidince marangozluk işlerine merak salmış ve 1950 yılında Konya'ya gelince rahle yapımı üzerine çalışmalara başlamıştır. 1960 yılında ilk rahlesini yapmıştır. Daha sonra tekniğini geliştirerek düzenlenen sergilere katıldı. Henry Glassie'nin kitabında kendisine geniş yer verildi. 1984 yılında rahle yapımı ile ilgili bir tanıtım kitabı yayınladı.

Ömer Bilge

Cengiz BİLGE

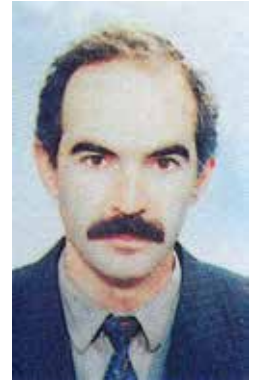
1942 Yılında Konya'da doğdu. İlk ve orta öğreniminden sonra Öğretmen okulunu bitirdi. Baba mesleğine merak salarak boş zamanlarında rahle yapmaktadır.

Cengiz Bilge

Faiz BİLGE

1958'de Konya'da doğdu. İlk ve orta öğreniminden sonra Üniversite'yi Almanya'da tamamladı. 1988 yılından itibaren rahle yapmaktadır.

Faiz Bilge

Hasan Hüseyin AYTEKİN

1966 yılında Konya'da doğdu. Bakırcılar Sanayi'nde marangozluk işleri yaptığı atölyesinde rahle de yapmaktadır. Düz satırlı derin oyma, eğri kesim tekniği ve ajur tekniklerini kullanmaktadır (Nas, 1995, 37–54).

2.

AT ARABASI YAPIMI VE BOYACILIĞI

At arabası, tekerleğin icadından sonra insanlığa çok hizmet etmiş bir ulaşım ve taşıma aracıdır. Anadolu'da ilk defa M.Ö. II. Binde Hititler savaş arabası kullanmışlardır. Orta Asya'da petroglifler üzerindeki M.Ö. 1. bine tarihlenen araba-tekerlek tasvirleri bulunmaktadır. Anadolu'da Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kırsal alanda taşımacılıkta öküzlerin çektiği kağnılar kullanılmaktaydı. Şehirlerde, şehirlerarası yollarda ise atların çektiği at arabaları çalışıyordu. Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'da çeşitli at arabaları kullanılıyordu. Saray arabaları, binek arabaları yaygındı. Cumhuriyetin ilk yıllarında Anadolu şehirleri gibi Konya'da da çok sayıda at arabası yapımcısı vardı. 1940 yılında yapılan bir araştırmada Konya merkezinde 56 adet usta, 30 adet kalfa ve 80 çırak fayton ve at arabası yapımında çalışıyordu. At arabası yapan ustalar Larende Caddesi, Saman Pazarı, Gevraki Hanı civarında yoğunlukla bulunuyorlardı. Konya yaylısı, at arabası, fayton, fırık gibi arabalar yapılırdı. At arabası atölyeleri, marangoz, demir saraç atölyelerinin birleşmesinden meydana geliyordu.

At arabasının kasasının yapımında gürgen, çam, dişbudak gibi dayanıklı ağaç türleri kullanılmaktadır. Arabanın tekerlek, parmak, ispit-labut, ara ağacı, ok, eğri ağaç, taban tahtası, alt kasa, üst kasa, çekmece, yemlik gibi kısımları ağaçtan yapılır. Arabanın demir parçaları ise ön düzen demiri, çark, gezinti demiri, dingil, taş, cam para, kapak civata, köşebent demiri gibi demir aksamından meydana gelir.

Konya'da üç çeşit at arabası yapılmıştır (Nas, 2005, 64):

1. Tatar Arabaları: Çift atın çektiği yağsız demir tekerlekli muhacir arabalarıdır.
2. Antalya Arabaları: Kasası yaylı olup, tekerleklerine lastik geçirilmiş arabalardır.
3. Meram yaylısı(Konya yaylısı): Kasası bir çift yay üzerine oturtulmuştur.

Fayton: 20.yüzyılın başlarında muhacirler vasıtası ile Konya'ya getirilmiştir. Yolcunun oturduğu kısmın üzerinde deriden açılır kapanır bir körük bulunmaktadır. Firik körüklü arabaların bir çeşididir.

At Arabası Boyacılığı: At arabasının tekerlek, kasa, ok ağaçları gibi kısımları, kalem işi olarak yağlıboya teknikleri ile boyanarak resimlerle süslenirdi. Bir tür halk resmi olarak tanımlanan bu uygulamaya "çiçekleme" denilmektedir.

Sarı, kırmızı, mavi, yeşil, pembe, beyaz, siyah renklerin kullanıldığı araba süslemelerinde kasaların yan yüzlerinde oluşturulan panolar içerisine hayali manzaralar yapılmıştır. Bu manzaralarda dağlar, dereler, evler, orman, gölde yüzen ördekler gibi manzara tasvirleri görülür. Manzaraların yanında panolar içerisinde gül, lale, selvi gibi ağaçlara, geometrik şekillere, figürlere yer verilmiştir. Ayrıca veciz sözler, yapım atölyesi, usta adları, dilek bildiren sözler, şarkı sözleri araba kasaları üzerine yazılmıştır. Alan araştırması yapılan Konya'da 1936'da 59 atölye varken günümüzde bu sayı 2'ye düşmüştür. Akşehir'de ise günümüzde iki atölye kalmıştır. Bu atölyelerde çalışan ustalar yeni araba yapmamaktadır. Ya eski arabaları tamir etmekte ya da bahçeleri süslemek amacıyla minyatür arabalar yapmaktadırlar.

USTALAR

Ali Çay

Ali Çay: 40 yıldır minyatür at arabacılığı yapmakta iken 3-4 yıl önce bu işi bırakmıştır. Yaptığı minyatür arabaları Şahin Alay usta boyamaktadır. Ancak yaşlandığından artık o da bu işi bırakmak üzeredir.

3. BAĞLAMA-SAZ YAPIMI

Bağlama, mızrapla çalınan telli bir müzik aletidir. Türklerin milli sazıdır. Kopuzdan türediği kabul edilir. Bağlama Orta Asya'da Türklerin en eski çalgılarından birisidir. Selçuklular zamanında kullanıldığı bilinmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde şöenlerde saz çalındığı ifade edilir. Halk hikâyelerinde destanlarında âşıklar saz çalarak, hikâyeyi anlatır, türküler söyler. Karacaoğlan, Âşık Ömer şiirlerini saz eşliğinde söylemiştir. Ünlü halk kahramanı Köroğlu'da saz çalıp, şiirlerle olayı anlatmıştır. Saz tarih boyunca gelişerek bugünkü şeklini almıştır. Konya önemli saz yapım merkezlerinden birisidir. Bağlamanın meydan sazı, divan sazı, bağlama, tambura, cura gibi türleri bulunmaktadır. Konya'da düğünlerde, eğlencelerde, yaren toplantıları, baranalarda esas müzik aleti bağlamadır. Bağlamadan istenilen ses ve tınıları çıkarabilmek için kaliteli malzemeden özenle yapılmış olması gerekir. Bir bağlama yapım atölyesi genelde üç bölümden oluşur: Sergi, satış bölümü, hızarplanya bölümü, üretim bölümü. Konya'da saz yapımında köknar ve ladin ağacı kullanılmaktadır. Bu ağaçlar Artvin-Borçka ilçesindeki dağların kuzey yamaçlarından gelmektedir. Bu ağaçlarda hiç reçine yoktur. Atölyeye kütük halinde gelen ağaçlar iki, iki buçuk sene kurutulur.

Atölyede şu aletler kullanılmaktadır:

1. Hızar(büyük), testere, kıl testere,
2. Planya (büyük), el planyası,
3. Rende, avuç içi rendesi, pastran kolu (bir tür rende)
4. Matkap, havşa, rayba,
5. Torna, iskerpela, oluklu kalemler,
6. Mengene, çark,
7. Törpü, eye, çekici,
8. Sıcak tutkal.

Bir bağlama üç ana bölümden meydana gelir: Tekne, Göğüs ve sap. Bu kısımlar üzerine tarak, eşik, tel-perde, burgu gibi kısımlar ilave edilir. Sazların teknesi bütün bir ağaçtan oyularak yekpare veya dilimli ağaçtan yapılır. En kaliteli sazlar dilimli teknelilerdir. Konya'da bu tür sazlar yapılmaktadır.

Saz yapım aşamalarını şöyle sıralayabiliriz: (mülakat, 27.07.2013, Sağlam Saz evi, Can Sağlam)

1. Hazırlık: Kütük lata haline getirilir, iki buçuk sene kurutulur.
2. Preslenir, yaprak haline getirilir.
3. Teknesi çekilir, yapraklar içerden bantlanır.
4. Göğüs(kapak) takılır, oturtulur, tesviyesi yapılır. Sesin kalitesi kapağa bağlıdır.
5. Sap yerine takılır.
6. Bütünüyle saz tesviyeye (gönyeye) alınır.
7. Zımpara yapılır.
8. Tarak takılır.
9. Süsleme yapılır.
10. Cila yapılır.
11. Perdesi takılır, kalesi, burgu, teller ve eşik takılır, saz hazır hale gelir.

İyi bir saz yapmak için işini sevmek, ağacı sevmek, ağacın dilini anlamak gerektiğini ustaları vurgulamaktadır.

USTALAR

Babri Sağlam ve oğlu Can Sağlam

Babri Sağlam (1932–2012): Eski Odun pazarında doğdu. 1940 yılında Ali Galip Özsaydam'ın yanında saz yapmayı öğrendi. 1943 yılında Salih Ersek ustanın yanına geçti. 1950 yılında Sağlam Sazevi'ni açtı. Dört telli Konya çırası, kanun, kısa ve uzun saplı bağlamalar yaptı. Yapılan diğer sazlar şunlardır: Tambura, Bozuk, Divan, Meydan Köçekçe, Abdal sazı, Ud ve Keman.

4. BAKIRCILIK

Bakırcılık; hammaddesi bakır olan ve genellikle güğüm, ibrik, kazan, tas, sahan v.b mutfak ve ev eşyası olarak üretilen ürünleri kapsayan el sanatıdır. Konya'da önceleri Kapu Camii civarındaki Eski Buğday Pazarı'nın bulunduğu han içindeki atölyelerde varlığını sürdüren bakırcılık sanatı, son yıllarda Yeni Otogar karşısındaki Bakırcılar Sanayi'nde var olma çabası sürdürmekteydi. Şehirden uzak olması ve bazı sanatçıların işini bırakması sonucu günümüzde Gevraki Han içine taşınan atölyede bir usta faal olarak çalışmaktadır. Bu atölyeler Eski Garaj civarındaki Toros Han'da çalıştığı yıllarda mutfak kapları üretirlerken günümüzde sadece şeker ve lokum kazanları yapmaktadırlar. Özel sipariş durumlarında semaver, cami âlemi, şömine kapağı da yapan ustalar bakır levhaları Gaziantep, Manisa- Kula'dan temin ettiklerini belirtmişlerdir. Levhalar dövme tekniği ile kap formuna dönüşmektedir. Günümüzde Konya'da yapılan bakır kap türleri arasında Konya'nın geleneksel düğün pilavlarında kullanılan leğen, yemek kazanları ile geleneksel Konya şekerlerinin kaynatıldığı şeker kazanları, leğen, ibrik(bardak), güğüm, siniler sayılabilir. Bu kaplarda kenet, kaynak ve perçin gibi birleştirme teknikleri uygulanırken, günümüzde yapılan kap örneklerinde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Konya merkezinde imalatçı olmayıp, sadece bakır kap satımını gerçekleştiren dükkânlar İstanbul Caddesi ve Mevlana Caddesi üzerinde yer almaktadır. Ayrıca Kapu Camii ve Aziziye Camii civarındaki bazı züccaciye dükkânlarında da Konya'da yapılan kapların yanısıra Kayseri, Gaziantep ve Kahramanmaraş'tan getirilen kaplar da satılmaktadır.

Yapım Teknikleri olarak dövme, döküm ve tornada çekme ve perdablama teknikleri uygulanmaktadır. Günümüzde yaygın olarak, levhalar halinde gelen bakıra elde döverek şekil verilmektedir. İstenen biçim verilen kapların parçaları (tutamak, sap veya emziklerinde) perçin, kenet, kaynak gibi birleştirme teknikleri kullanılmaktadır. Tamirlerde de lehim tekniği uygulanmaktadır.

Süsleme Teknikleri: *Konya müze ve özel koleksiyonlardaki günümüze ulaşan bakır kaplarda farklı süsleme tekniklerinin uygulandığı görülmektedir. En yaygın kullanılan süsleme tekniği kazımadır. Ucu sivri çelik kalemlerle metalin yüzeyini kazıyacak şekilde desen yapma tekniğinin adıdır. Ayrıca kabartma, kakma, savatlama, telkari, delik işi(ajur) kaplama ve yıldızlama metal eşyaların süslenmesinde görülen süsleme teknikleridir.*

Bu araştırmanın yapıldığı yıllarda Tarihi Konya çarşısından Yeni Otogar karşısındaki Bakırcılar Sanayii'ne taşınan bakırcı dükkânlarından iki tanesi faal haldeydi. Metnin tashihi sırasında tekrar gittiğimiz Bakırcılar Çarşısı'nda hiçbir ustayı bulamadık. Kemal Aslan Usta'nın tekrar geleneksel Konya çarşısına taşındığını sevinerek öğrendik. Geçen zaman zarfında diğer ustaların atölyeleri alüminyum, seramik, cam ve çelik kaplar yaygınlaşınca kapanmak zorunda kalmışlardı.

Osman Şahin

USTALAR

Son yıllara kadar faal olarak çalışan ustalarımız Mehmet Uzun, Osman Şahin ve Mevlüt Yedipınar'dır. Ayrıca kent merkezinde Karaman Caddesi'nde Mehmet Keçeci usta halen faaliyet gösteren ustalar arasındadır.

Kemal Aslan: *1960 Ermenek doğumludur. İlkokul mezunu olan sanatçı 1972 yılında çalışmaya başlamıştır. 1974 yılında Konya'ya gelmiştir. 1972'den beri bakırcılığı sürdürmektedir. Konya'nın geleneksel düğün pilav kazanları, leğen ve günlük yaşamın sürdürülmesinde kullanılan tüm mutfak eşyalarını ürettiğini belirtmektedir. Ayrıca günümüzde minare âlemi yapmaktadır. Bakırcılığı sürdüren son ustadır.*

Kemal Aslan

5. BIÇAKÇILIK

Bıçak insanın bazı varlıkları, eşyaları, yiyecekleri kesmek için kullandığı metal bir araçtır. İlk örnekleri Yontma Taş Çağı'nda taştan yapılmıştır. Tunç çağında bıçaklar tunçtan yapılmaya başlamış, geliştirilerek kılıç, kama gibi kesici, delici silahların üretilmesine geçilmiştir.

Türk tarihinde, Göktürkler (552–743), Uygurlar(744–1368) zamanında maden sanatı gelişmiştir. Göktürk balbalları üzerinde kama ve kılıç tasvirleri vardır. Uygur fresklerinde de kılıçlar görülür. Kama ve kılıç tasvirlerine kahramanlık ve hâkimiyet simgesi olarak yer verilmiştir. Selçuklu ve Osmanlılar zamanında bıçak, kılıç yapımı önemli bir sanat alanı olmuştur.

Kültürümüzde bıçak günlük eşya oluşunun yanısıra silah olarak değer taşır. Eski bıçaklar, silahlar ata yadigarı olarak saklanır, sergilenir. Anadolu'yu gezen seyyahlar Türklerin kıyafetlerinden, takındıkları bıçak ve kılıçlardan söz etmişlerdir(Karpuz, 1992, 117).

Konya'nın Selçuklu ve Osmanlı devrinde önemli bir madeni eserler, bıçak üretim merkezi olduğunu görüyoruz. Cumhuriyet Dönemi'nde Konya çarşısında bıçakçı dükkânları bıçak yapma işini sürdürmüşlerdir. Koyun kırkma bıçakları, bağ bıçakları, mutfak bıçakları, cep bıçakları (çakılar) üretilmiştir.

Bıçak Satış Vitrininden Genel Görünüş

Yapım Araçları:

Ocak- Körük: Bıçak yapılacak parçaların dövülerek biçimlendirilmesi ve su verilmesinde kullanılır.

Örs: Parçaların boyutuna göre çelik levhaları kesmeye yarayan alettir.

Makas: Bıçakların boyutuna göre çelik levhaları kesmeye yarayan alettir.

Mengene: Bıçağı sabit halde tutup, üzerine işleme yapılmasını sağlayan alettir.

Kösre taşı: Bıçakların yüzeylerinin parlatılmasında kullanılır. Bir kolla döndürülen silindirik kesitli özel bir taşıdır.

Günümüzün ustaları körse taşının yanısıra motor, zımpara taşı-keçe de kullanılmaktadırlar.

Bıçak yapımında kullanılan el aletleri ise; çekiç (el çekici, pervaz çekici), keskiler, kısıkaç, maşa, iv (oluk açma aleti), dalduz (kının içini boşaltan alet), dipcık, pervaz, elma ve boynuz, kalıp aletleri, yazı aleti, kaplama takma kerpeteni, zımba demirleri ve altlıkları, havya, ege, testere ve değişik bıçaklardır.

Yapım Aşamaları:

Karabük Demir-Çelik Fabrikasından gelen çelikler kullanılır:

1. İstenilen büyüklükte çelik levhadan kesilir ve şekil verilir.
2. Körük ateşinde ısıtılıp, dövülerek taslak bıçak biçimi verilir.
3. Çelik malzeme fes rengini alınca su verilir.
4. Çeliğe su vermek bıçağın kalitesini belirler. "Kadını sevdiren huyu, bıçağı sevdiren suyudur." diye bir usta sözü vardır.
4. Taşlanır ve perdahlanır.
5. Keçi, manda, camuz boynuzu, kayısı, ceviz, şimşir gibi ahşap malzemelerden sap takılır.
6. Son olarak bıçağın ağızı açılır ve kullanıma hazır hale gelir.

Yaygın kullanılan Konya ev bıçaklarının uç kısımları sivri olmaz. Bir bıçakla koyun kesilir, yüzülür, evde kullanılır (Şükrü Kırklıkçı, 23.07.2013 mülakat). Ev bıçakların yanısıra kesimhane, kasap, halı makası, halı dokuma aleti kirkit de üretilmektedir.

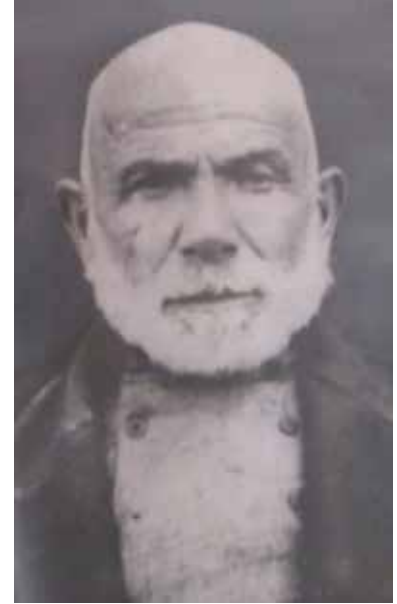
USTALAR

Abmet Kırklıkçı

1930 Yılında Konya'da doğdu. Bıçakçılık dede mesleğidir. Büyük dedesi Ahmet Usta bugünkü çalıştığı dükkânda Ermeni ustaların yanına çırak olarak girmiş (1857) ve bıçak, balta, keser, satır yapmışlardır. Daha sonra bu dükkânı 16 sarı liraya satın alarak işletmeye başlamışlardır.

Rahmetli Ahmet Usta

Büyük dede rahmetli Ahmet Usta

Oğul Ahmet Usta da aynı sanatla uğraş vermiştir. Ahmet Kırklıkçı dönemindeki ünlü ustalardan bazıları şunlardır: Ömer Usta, Şaban Usta, Üzümcünün Mehmet Usta, Recep (Ağa) Usta ve Hüseyin Usta.

Torun Ahmet Usta bu sanatı babasından öğrenmiştir. Yaşamı boyunca büyüklerinden aldığı meslek ahlakıyla hizmet verdiğini ve kaliteli bıçaklar yaptığı bilinmektedir. 1957 yılında belediye tarafından ödüllendirildi(Aker, 2008, 21). Bıçakları için patent aldı. Rahmetli ustanın oğlu Şükrü Kırklıkçı babasından devrolan dükkânı yenilemiş ve günümüzde hizmet vermeye devam etmektedir.

6. BOYRA ÖRÜCÜLÜĞÜ

Boyracılık, Konya'nın geleneksel mimarisinde evlerin toprak damlarının yapımında kullanılan bir tür kamış, hasırdan örülmüş yapı malzemesidir. Bu kamışla birlikte yine örtüde, saçaklarda kullanılan kındıra (Kofana-Juncus glaucus Ehr) Konya çevresindeki göl ve bataklıklardan elde edilmektedir. Boyra örmek için önce kamışların hazırlanması gerekir. Eylül-Ekim aylarında kamışlar toplanır, soyulur, temizlenir, bağlar haline getirilerek yığın halinde kurutulur. Boyra örme işlemi evlerin gölgelik olan hayat kısımlarında veya açık havada yapılır. Kurutulan kamış bağları önce yarılr ve örmek için hazır hale getirilir (Yozgat, 1996, 11-13).

Kullanılan Aletler:

Düz boyrada: Yargıcı, makas, yurgu (yuğu)taşı

Telli Boyra: Aynı aletlere ilave olarak tel kesmek için pense kullanılır.

Boyra yapım aşamaları şunlardır:

1. Yarma işlemi: Yargıç denen bir aletle yapılır. Sağ ele eldiven giyilir ve yargıç bu elle tutularak kamışın içine yerleştirilerek tepesine doğru sol elle çekilerek kamış yarılr.

2. Yurgu taşı ile kırma: Yurgu taşı, evlerin damlarında toprağı sıkıştırmak için kullanılan yuvak veya loğ taşıdır. Yere bağ halinde serilen kamışlar su ile nemlendirilir. Bunların üzerine yuvak-yurgu taşı gezdirilir. Kırılan kamışlar bir kenara yığılarak örmek için hazır hale getirilir.

Konya çevresinde boyra örücülüğü iki teknikle yapılmaktadır(Bezirci, 2007, 109–118):

1. **Düz Boyra:** Yerde tezgâhsız olarak yapılmaktadır. Açılan kargı kamışlardan dört adet sağ tarafa, dört adet sol tarafa gelecek şekilde çapraz olarak yerleştirilir. Kamışlar birbirine 100–110 derece geniş açı yapacak şekilde üst üste koyulur. Sonra aynı açı örücünün önünde kalan kargı kamışının kırılmamasına dikkat ederek geldiği yönün tersine yatırılarak dokuma işlemi başlar.

2. **Telli-ipli Boyra:** Akşehir- Doğrugöz ve Beyşehir'de dikey tezgâhlarda telli ve ipli boyra dokunmaktadır(örülmemektedir). Metal tezgâh üzerindeki makaralara galvanizli teller sarılır. Bu tellerin ucu tezgâhın alt kısmında bulunan deliklerden geçirilir. Bu tellerin ucundaki teller dokumaya yetecek şekilde mekiklere sarılır. Hazırlanmış kamışlar bu mekikler yardımıyla yukarıdan gelen tellerin etrafına sıkıştırılmak suretiyle sabitlenmiş olur (Bezirci, 2007, 111).

Örülen boyraların ebatları bir oda büyüklüğü yaklaşık 2,5m.x3.00m. civarındadır. Örme işlemi bittikten sonra boyranın kenarları düzeltilerek açılmaması için iç kısma doğru katlanır ve rulolar halinde kaldırılır. Bu şekilde kullanıma hazır hale gelir.(Akşehir-Doğrugöz Kasabası, Arife Büyüksarı ile yapılan mülakat).

USTALAR

Arife-İbrahim Büyüksarı

Arife Büyüksarı 69 yaşındadır. Eşi İbrahim Büyük 71 yaşındadır. Birlikte boyracılık yapmaktadırlar. Her ikisi de ilköğretim yıllarından bu yana boyra yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bir saatte 2,5m.x3m. Boyutlarındaki bir boyrayı yapabilmekte ve yaklaşık 6.TL'ye satmaktadırlar. Düz boyra örmektedirler.

Boyracı Arife-İbrahim Büyüksarı

Hatice Açıl ve Fatime Yıldız:

Hatice Açıl, 35 yaşında, Fatime Yıldız 36 yaşındadır. Doğrugöz kasabasında yaşamaktadırlar. Telli boyra örecek geçimlerini sürdürmektedirler.

Hatice Açıl ve Fatime Yıldız Telli Boyra rerken

7.

CAM ALTI RESİM YAPIMI

Camaltı resimleri, Konya'nın yok olmuş halk sanatlarından birisini oluşturmaktadır. Halkın beğenileri değişince camaltı resimleri kullanılamaz olmuştur. Ancak günümüzde yeni tekniklerle eski örnekleri çoğaltan koleksiyonerlere üretim yapan sanatçılar bulunmaktadır. Camaltı resimleri özel bir teknikle hazırlanan, dini, edebi, sosyal konular içeren levhalardır. Uğur, nazara karşı koruyucu, bereket getirici veya estetik amaçlarla evlere, kahvahanelere, camilere, tekkelere asılıyordu. Camaltı resimleri 19. yüzyılın sonlarında ucuz oldukları ve kolay üretildikleri için yaygınlaşmıştır. Konya'da da yakın yıllara kadar camaltı ustaları eser üretmiş ve satmışlardır. Camaltı resimlerinin halk resim sanatının önemli bir alanı olduğunu rahmetli Malik Aksel ortaya koymuştur. "Eski halk hikâyelerinde güzelin sade kendisine değil, resmine de âşık olunurdu. Bu resim bizim bildiğimiz, anladığımız manada bir resim mi? Yahut bir sibih, bir tılsım mı? Yoksa resme sevgilinin ruhu mu sinmiştir? Belli değil. Yalnız bilinen bir şey varsa o da resmin halk hikâyelerinde gerek konu ve gerek resim olarak yerleşmesidir. Yahut bununla meşgul olanların resim yasağı karşısında kendilerini mazur görecekle sebepler bulmalarındır. Şu bir gerçektir ki resim daima halk hikâyelerinde önemli, hatta kutsal bir kişilik alır" (Aksel, 1960, s. 4). Ferhat ile Şirin, Köroğlu, Hikâye-i Şapur Çelebi, Mahi Varaka ve Gülşah, Şah İsmail gibi halk hikâyelerinin kahramanları yalın bir şekilde resmedilmişlerdir. Cam altı resimleri üzerinde ayrıntılı araştırmalar yapan Neveser Aksoy Avrupa'da ilk örneklerinin 14. yüzyıla kadar inebileceğini, günümüz örneklerinin çoğunun 19. yüzyıl başlarına ait olduğunu belirtmiştir (Akyol, 1996, 14). Günümüzde bazı camilerde, özel koleksiyonlarda Mekke- Medine görünüşleri, Şahmeran, Hazreti Ali ve Devesi gibi motiflerle süslü örnekler bulunmaktadır.

Cam altı resimleri küçük bir atölyede bazı özel aletler ve boylarla gerçekleştiriliyordu. Bu resimlerde yazı, figür, manzara ve mimari yapıların görünüşleri camın arkasından ters olarak yapılmaktadır. Bu nedenle "camardı" resmi olarak da adlandırılmaktadır. Resim tamamlandıktan sonra son iş olarak fonda görünen renk boyanır. Türk cam altı resimlerinin en belirgin özelliği, renklerin düz olarak kullanılması, figürlerde ışık ve gölgenin bulunmamasıdır (Akyol, 1996, 12) .

Türk Cam altı resimleri konularına göre şöyle tasnif edilmiştir: (Akyol, 1996, 17):

1. Yazılar: Allah, Peygamber, Kelime-i Tevhit.
2. Yazı-Resimler: Cami, ibrik, Amentü Gemisi, tarikat başlıkları, Hazret-i Ali'nin kılıcı, Ah Minel Aşk.
3. Manzara: Mekke, Medine, camiler.
4. Halk Hikâyeleri: Hz. Ali'nin Savaşları, Hz. İbrahim'in oğlunu kurban edişi, Hz. Ali'nin devesi, Şahmeran.
5. Hicaz demiryolu, Osmanlı Arma ve Tuğraları.

Sanatçılar:

Mehmet Ali Katrancı

1939 yılında Konya'da doğdu. 1950'li yıllarda cam altı sanatını icraya başlayan sanatçılardan birisidir. Köprübaşında otururken Çukur Mektep(Mahmut Şevket Paşa) İlkokulunu bitirdi. Babasının ısrarı üzerine sanat okuluna gitti, mobilya bölümünü bitirdi. Babası Nuri Katrancı'nın Tellal Pazarı'ndaki camcı dükkânında çalışmaya başladı. Cam satışının yanında, eski aynaları tamir edip sattılar. Bu sıralar aynaları süslemeye başladılar. Güller, kuşlar yaptılar. 1958/60 yıllarında tutya(alüminyum) ile çalıştılar. Aynı yıllarda babası Egeli bir subaydan cam altı motif ve yazılarının şablonlarını aldı ve cam altı yapmaya başladılar. Evde yaptıkları cam altıların konuları şöyleydi:

- Allah- Muhammed
- Mekke-Medine tasvirleri
- İnnâ fetahna (bayraklı)
- Güzel sözler-şüirler
- Maşallah
- Şahmeran
- Sırrı Ali
- Tavus kuşu
- İbrikli
- Mevlevi Sikkesi

gibi 20'ye yakın konuda cam altı levhalar hazırlıyorlardı. Halk bunları tılsım, uğur olarak alıp evlerine asıyor veya çeyiz eşyası yapıyorlardı. Bu levhalar Doğu Anadolu şehirlerinde çok satılıyordu. 1960 yılından sonra serigrafıye geçti. Sanatçı 1980'li yıllara kadar çalışmalarına devam etmiştir.

Cam Altı Yapımcısı Mehmet Ali Katrancı

8. CİLT SANATI

Bir kitap veya mecmuanın sayfalarını bir arada tutmak veya dağılmaktan kurtarmak için deri, bez veya tahtadan yapılan kılıf ya da koruyucu kapağa denir. Cilt Arapça deri demektir. Türklerde ilk cilt sanatı örnekleri Uygur Dönemi'ne aittir (Arıtan, 2011, 261). Türklerin İslamiyeti kabulünden sonra cilt sanatı büyük gelişme göstermiştir. Selçuklu, Gazneli, Karahanlı, Tolunoğulları zamanında sultanlar kitap sanatlarını ve bilim adamlarını desteklemişlerdir.

Anadolu Selçuklu ciltlerinden az sayıda örnek günümüze gelmiştir. Ön ve arka kapakları ayrı motifli (şemseli)dir. İç kapakları deri ile kaplıdır. Türkiye Selçuklu ciltleri ile İlhanlı ve Memluklu ciltleri arasında kompozisyon birliği söz konusudur (Arıtan, 2011, 2629).

Klasik Osmanlı Dönemi'nde 15. yüzyılda cilt sanatı gelişme göstermiştir. Şerhü'l-lübab adlı eser Konya Meram'da yazılmıştır (Süleymaniye, Fatih, 5004). 1455 tarihli olmasına rağmen Selçuklu cildinin özelliklerini yansıtır. Konya Selçuklular zamanında kitap sanatları ve özellikle cilt sanatı bakımından önemli bir merkezdir. Bunu Konya'da yazılan kitaplar, Mevlana Müzesi, Yusuf Ağa Kütüphanesinde bulunan el yazma eserler ve ciltlerinden anlıyoruz.

Osmanlı Dönemi'nde de Konya kitap ve cilt sanatı bakımından önemli bir merkezdi.

Kullanılan alzemeler:

Deri: Koyun, keçi, ceylan derisi kullanılmıştır. Nadir olarak da sığır ve deve derisi kullanılır.

Murakka- Mukavva: Günümüzde piyasadan temin edilir.

Altın varak-altın suyu: Kakma altın ve sürme altın kullanılır.

Kalıplar: Metalden, deriden ve tahtadan yapılırlar. Motiflerin deri üzerine çıkmasını sağlarlar.

Bıçak, mühre: Kesmek ve altını parlatmak için kullanılan aletlerdir (Nas, 2005, 277).

Cilt yapımında üç teknik kullanılır:

1. Baskı tekniği
2. Boyama tekniği
3. Kakma tekniği.

Bu tekniklerin her biri aşama aşama uygulanır. En önemli aşama deri üzerine ıstampa ile baskı yapılmasıdır. Cilt kapakları dönemin süsleme özelliğın yansıtan önemli sanat eserleridir. Konya'da son yıllarda kitap sanatlarının gelişmesine paralel olarak cilt sanatında da A.Saim Arıtan ve öğrencileri tarafından büyük gelişme sağlandı. A.Saim Arıtan Selçuklu ve Osmanlı Dönemi özelliklerinde yeni ciltler yapmayı başarmıştır.

USTALAR

Abmet Saim ARITAN:

1952 yılında Konya'da doğdu. İlk, orta ve Yükseköğrenimini bu şehirde tamamladı. 1985 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesine uzman olarak atandı. 2002 yılında doçent, 2008 yılında Profesör oldu. Doktora tez konusu; "Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cilt Kapakları"dır.

İslam Seçen ve M.Ali Kunduracıoğlu ile Osmanlı cildi çalışmalarını yaptı. Konya'da açılan sergilere katıldı, Destegül Güzel Sanatlar Mektebi'nde cilt sanatı dersleri verdi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi'nde dekanlığı da yapmıştır.

08.07.2016 tarihinde vefat etmiştir.

136

Konya Mevlana Müz. 51 Envanter Numaralı
Mesnevi Ön Yüz 1278 Selçuklu Cildi 16. YY

9. ÇIKRIKÇILIK

Çıkrık; dokumacılıkta elle çevrilen ve yüzeyine iplik sarılan bir ahşap çarktır. Ağaç işleyen geleneksel el sanatlarından birisidir. Aslında çıkrıkçılar dokuma aletlerinin yanısıra sofra, oklava, ahşap tırmık, yaba gibi ev eşyaları da üretmekteydi. Konya Çarşısında Merkez Postane'nin güneydoğusundan çıkrıkçılar içindeki dükkânlarda faaliyet göstermekteydi. 1936'da çıkrıkçı sayısı 7'dir (Altan, 1940). Günümüzde birkaç atölye bulunmaktadır. Eskiden farklı yöntemler ve el kemanesi gibi el aletleri kullanılırken, günümüzde elektrikli ağaç torna ile çalışılmaktadır (Odabaşı, 1999, 2). Çıkrıkçılar Caddesi'ndeki dükkânında çalışan İsmail Işıkçeviren dede mesleğini sürdürmektedir. Çam, kestane, gürgen, kavak gibi ağaçları kullanarak çiçeklik, vazo, merdane, oklava, sofra (senit) çocuk oyuncakları üretmektedir (Nas, 2003, 535). Eşyaları üzerinde torna ile yapılan süslemelerin yanında oyuncaklarda boya ile de süsleme yapılmaktadır.

Abmet İŞIKÇEVİREN

USTALAR

Abmet İŞIKÇEVİREN

1934'de Konya'da doğdu. İlkokuldan sonra terzilik mesleğine başladı. Değişik işlerde çalıştı. 40 yıldan beri Marangozlar Sanayi'nde çıkrıkçı dükkâmı bulunmaktadır.

İsmail İŞIKÇEVİREN

1961 yılında Konya'da doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra babasının çıkrıkçı dükkânında çalışmaya başladı. Giderek atölyedeki aletleri modernize etti. Geleneksel eşyalar yanında günümüz eşyaları, ahşap oyuncaklar üretmektedir.

OLYESI
IL OĞLU AHMET IŞIKÇEVİREN
ARA YATAKLARI TAKUNYA

Çıkrıkçı Dükkanı

10. EBRU SANATI

Kitap sanatları içerisinde son yıllarda popüler olmuş, resim gibi levhalar halinde sergilenip satılmaya başlanmıştır. Ebru kelimesi, Farsça bulut, bulutumsu anlamına gelmektedir. Motiflerin suyun üstüne konulan kâğıda geçmesiyle ebrulu kâğıt elde edilir (Alpaslan, 1997, 497). Esasında kitapların iç kapaklarını süsleyen değişik motiflerden oluşan ebrulu kâğıtlara “ebri” denmektedir. Ebru özel bir eriyik olan kitreli su üstüne fırçalarla serpilen boyaaların bizler yardımı ile motif haline getirilip ebru kâğıtlarına aktarılması ile meydana gelir. Kaynaklarda ebrunun 15. yüzyılda ya da 16. yüzyılda Türkistan’dan Anadolu’ya geldiği veya aynı yüzyıllarda Şah Tasmahp döneminde İran üzerinden Türkistan’a geçtiği ve oradan da Anadolu’ya geldiği kabul edilmektedir.

Ebrunun Tarihi: Ebru örneklerinin en eskisi Uğur Derman koleksiyonlarında bulunmaktadır. 1554 yılına ait olan bu ebru Maliki Dağlevi tarafından Gürcistan’da yazılmış Talik kıtayı kapsamaktadır (Derman, 1977, 6). Osmanlı döneminde ebru sanatı hakkında yazılmış ilk kitap 1608 tarihli “Tertib-i Risale-i Ebru” adlı eserdir. Tuhfet’ül hattatin’de Ayasofya Camii hatibi Mehmet bin Ahmet İstanbullu olarak adı geçen bir ustadır. 1846’da ölen Sadık Üsküdari ise ebrunun yapımını Buhara’da öğrenmiştir. Şeyh Sadık Üsküdari Özbekler Tekkesinde çok sayıda ebru sanatçısı yetiştirmiştir.

20. yüzyılda Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde yetişen Sacit Okyay, Mustafa Düzgünman, Taşkın Savaş gibi ebru sanatçıları bu sanatı günümüzde yaşayan gençlere öğretmişlerdir.

Ebru yapımında kullanılan malzemeler:

1. *Kitre:* Anadolu coğrafyasında yetişen geven (diken) bitkisinin gövdesinden elde edilir. Bir çeşit zambak cinsidir. Yaz aylarında çizilen gevenin dallarından akan süt daha sonra kurur ve beyaz parçacıklar halinde toplanır (Barutçugil, 1998, 31).

2. *Boya:* Ebru yapımında geleneksel yöntemle toprak boya diye adlandırılan, metal oksitlerden elde edilen boyalar kullanılmaktadır.

3. *Fırçalar:* Ebru yapımında gül dalına sarılan at kılları ile hazırlanan fırçalar kullanılmaktadır. Fırçalar değişik kalınlıkta ve uzunlukta olabilmektedir.

4. *Tekne:* Ebru teknesi genellikle 35x50 cm. boyutlarında ve 6 cm. derinliğinde olmaktadır. Galvanizli sac, cam malzemeden olabilir.

5. *Su:* Sertliği olmayan, damıtılmış su kullanılmaktadır.

6. *Kâğıt:* İdeal kâğıt elle yapılan, emici özelliği az olan asitsiz kâğıtlardır.

7. *Sığır ödü:* Kitreli suyun yüzündeki boyaların çökmemesini temin için yüzeysel gerilimi sağlar. Öd, boyanın suyun yüzeyine açılmasını gerçekleştirir ve renklerin birbirine karışmasını önler. Ayrıca aynı rengin tonlarını elde etmeye yarar (Derman, 1977,11).

Ebrunun yapılması: Ebru yapmak için önce, hazırlanan kitreli su tekneye boşaltılır. Öd ve su ilavesi ile boyalar hazırlanır. Fırça yardımı ile boya istenilen renklerde ve istenilen sayıda teknenin üzerine püskürtülür ve üzerine bizler yardımı ile istenilen motifler uygulanır, şekiller verilir. Daha sonra teknenin üzerine kâğıt yatırılır(serilir), tekne üzerindeki şeklin kâğıda geçmesi sağlanır ve kâğıt teknenin kenarından çekilir.

Ebrunun Çeşitleri: (Türkmenoğlu, 1999, 8)

1. Battal ebru
2. Gelgit ebrusu
3. Şal ebru
4. Bülbülyuvası
5. Somaki ebru
6. Taraklı ebru
7. Hatip ebrusu
8. Çiçekli ebru (Necmeddin Okyay ebrusu)

SANATÇILAR

Abmet Saim Arıtan

Ebru sanatıyla ilgili olarak İlahiyat Fakültesi'nde öğrenciler yetiştirmiştir. Ebru sanatı hakkında bir kitap yazmıştır.

M. Sadreddin Özçimi

Kitap sanatları bakımından önemli bir merkez olan Konya'da en çok tanınmış ebru sanatçısıdır. 1955 yılında Konya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 1979 yılında İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarını bitirdi.

Ünlü bir neyzendir. Kendisi İstanbul'da 1999 yılında Alpaslan Babaoğlu'ndan icazet almıştır. Konya Yazma Eserler Kütüphanesinde, Güzel sanatlar Galerisinde ebru kursları düzenlemiş ve Konya'da genç ebrucular yetiştirmiştir.

Malzeme, konu, teknik bakımından tamamen klasik ebrular yapmaktadır.

Konya'da Destegül Güzel Sanatlar Mektebi ve İstanbul Hekimoğlu Ali Paşa Uygulamalı Türk İslam Sanatları Kütüphanesinde ebru dersleri vermektedir(Aritan, 2001, 118–119).

M.Sadreddin Özçimi

Mukadder Dikici

Meram Halk Eğitim Merkezinde ve Konya Yazma Eserler Kütüphanesinde ebru kursları düzenlemiş ve ebrular yapmıştır(Anonim, 1988, 33).

Günümüzde ebru yapımı resim, grafik gibi sanat alanlarıyla birleştirilmiştir ve geleneksel motiflerin dışına çıkılarak soyut ebrular yapılmaktadır. Ayrıca kumaş, seramik, ahşap gibi değişik yüzeyler üzerine de ebru uygulanmaktadır.

Betül Koyuncu

1973 yılında Konya'da doğdu. Açık Öğretim Fakültesi Edebiyat Bölümü'nü kazandı. 2001 yılından itibaren Sadreddin Özçimi'den ebru derslerine devam ederek 2007 yılında ebru icazeti aldı.

Bir süre, Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü'nde misafir öğretim elemanı olarak ebru derslerine girdi. Muhtelif sergilere iştirak etti.

Mustafa İnan

10 Eylül 1970 tarihinde Polatlı (Ankara)'da doğdu. Babası Naci Efendi, annesi Hatice Hanım'dır. 1981 yılında Ankara Gazi Mahallesi 19 Mayıs İlköğretim Okulu'ndan, 1984 yılında Ankara Merkez İmam Hatip Ortaokulu'ndan, 1988 yılında ise Konya Merkez İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 1995 yılında Selçuk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nden mezun oldu.

1996–2001 yılları arasında Hüseyin Öksüz'den hat meşk etti. 2001-2005 yılları arasında ise Sadrettin Özçimi'den ebru dersleri alarak 2005 yılında ebru icazeti aldı. Halen diş hekimliği mesleğiyle birlikte sanatını sürdürmektedir. Muhtelif sergilere katılmıştır. Evli ve üç çocuk babasıdır. Meram'da ikamet etmektedir.

Mustafa İnan

11. HALI DOKUMACILIĞI

Halı; tezgâhlarda atkı, çözü ve ilme iplikleri ile yapılan dokuma tekniğine verilen isimdir. Konya'da birçok ilçe, kasaba ve köyde Selçuklu'dan beri bir dokuma geleneği ve kültürünün olduğu bilinmektedir. Bunların başında gelen merkezlerden biri Lâdik, diğeri Sille'dir. Ayrıca Obruk, Karapınar, Keçi Muhsine(Kiçimuhsine), Ulu Muhsine, Nuzumla, Sille halı dokumacılığı da önemli merkezlerdir. Lâdik'te halıcılık XVII. Yüzyılın sonlarından itibaren yaygınlaşmaya başlamış ve son yıllara kadar geleneksel anlamda devam etmiştir. İstanbul Türk İslam Eserleri, Vakıflar ve Konya Etnografya Müzelerinde sergilenen halılar ile özel koleksiyon örnekleri kronolojik olarak Lâdik halılarını izlememize imkân verir.

Lâdik'te XVII. ve XX. ilk yarısı arasında dokunan halılarda Gördes (Türk düğümü) düğüm tekniği kullanılmıştır. Çift çözü üzerine atılan ve sağlam bir düğüm şekli olan bu teknik günümüz halılarında artık uygulanmamaktadır. 1950'den bu yana yörede dokunan İran desenli halılarda Sine tekniği, yöresel olarak "Köy halıları" olarak tanımlanan tabana veya sedire sermek için yan yana serilerek kullanılan halılarda çift düğüm tekniği kullanılmıştır.

Bugün müzelerimizde ve özel koleksiyonlarda yer alan erken örneklerde hâkim renk kırmızı ve mavidir. Ayrıca kahverengi, yeşil ve beyaz(bej) da ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Halının mihrap zemininde kırmızı veya koyu mavi, bordürlerde sarı, mor nadiren yeşil görülür (Aslanapa, 1993, 134).

Lâdik halılarında kullanılan renkler oldukça parlaktır. XX. Yüzyıla gelindiğinde erken dönem örneklerindeki renklerin yanısıra sarı ve yeşil tonlar çoğalır (Deniz, 1986, 15).

Lâdik halılarında türler açısından seccade tipi ve diğer türler (yan halısı, yastık halısı, taban halısı gibi) olarak gruplamak mümkündür. Seccadelerde ya tek mihrap ya da üç mihraplıdır. Mihrap kemeri ya doğrudan zemine oturtulmuş ya da sütuncelerle (direklerle) taşınmaktadır. Mihrap kemerinin üzeri alemlidir. Kemerin üzerindeki boşlukta yörede kirman ya da şapla (Barışta, 1995, 230) adı verilen motif ile simetrik ibrik motifi görülür. Seccade örneklerinde ayetlik bölümü ortadan kalkmış ya bu kısım ya da tabanlığa yan yana lale dalları yerleştirilmiştir. Bu motif Lâdik halılarının karakteristiğidir. Bordürlerde kırık dal ve çiçekler, zigzag, meandr, zencerek yer alırken, geniş bordürde yörede top lale(açmamış lale) ve açmış lale motifleri alternatifli olarak dizilmiştir. Bazı yayınlarda top lale motifine Lâdik gülü (Akan-Ünal, 124) denilmektedir. Lâdik halı örneklerinde karanfil veya sümbül motifleri de görülür. Bazı tek mihraplı seccadelerde mihraptan aşağıya tek veya üç adet kandil motifi sarmaktadır. Tabanlıkta ters lale dalları ile Konya Kavak yöresi halılarda karşılaşılan bir dal, iri yapraklar ve ortada çiçekle son bulan kompozisyon görülür. Kavak halılarında bu motif üst üste yerleştirilmiştir (Melek Hidayetoğlu ile mülakat: 14.10.2010).

Sedire veya yere yan yana serilen ve yöresel olarak köy halısı ya da çift halı adı verilen ve evlenecek kızlara ailesi ve eşinin ailesi tarafından birer adet verilen yan halılar göbeklerindeki süslemelerden dolayı tepsi- zini göbek, vazolu, yıldız göbek, ceylanlı, kirmanlı, mihraplı, İsfahan v.b. adlarla anılmaktadır. Lâdik halılarının benzerleri Sarayönü ile ilçeye bağlı köylerde, Konya merkezinde, Kadınhanı Ilgın gibi ilçelerde de dokutturulmuştur (Deniz, 2000, 130).

Lâdik Seccadesi (Mustafa Doğan)

Konya merkeze bağlı Sille, tarih boyunca önemli bir halıcılık merkezi olarak ün salmıştır. Yüzlerce tezgâhın çalıştığı zamanlar olmuştur. Halkın başlıca geçim kaynağı iken günümüzde ne yazık ki bir halı tezgâhı bulmak bile zordur. Eski Sille halılarında Gördes (Türk) düğüm tekniği kullanılmıştır. Genellikle üç ve beş göbeklidir. Sille halılarında badem, göbek ve madalyon hâkim olan desendir. Seccadelerde karşılıklı sütun ve merkezde mihrap yer alır. Mihrapta genellikle avize şeklinde kandil bulunmaktadır. Günümüzde geleneksel el dokumacılığına ait atölye ve sanatçı bulunamamıştır.

LADIK EL HALILARI

HALI

LEZZETI KEŞFEDİN...

12. HASIR DOKUMACILIĞI- HASIR YASTIK YAPIMI

Hasır dokumacılığı, göller ve bataklıklarda yetişen saz, kofa ve karnış gibi bitkiler kullanılarak ortaya konan dokuma ve örme sanatıdır. Konya çevresinde yer alan Akşehir, Beyşehir, Ereğli Akgöl, Çavuşçu, Suğla gölü (Yalıhöyük) gibi göllerde Kargı karnışı (Arundo donax L.), Kofana (Juncus glaucus Ehr) kindıra ve Bataklık sazi (Havut otu, Typha angustifolia L.) bol miktarda yetişmektedir. Hasır dokumaların hammaddesi bu bataklık sazi.

Çoğunlukla Akgöl, Beyşehir, Çavuşçu, Eber, Suğla gölleri çevresinden elde edilen bataklık sazi hasır dokuma aşamasına gelinceye kadar bir dizi işlemde geçer. Sazlar sonbahar'da biçilerek hasat edilir.

Hasat ve hasır dokuma sırasında kullanılan araçlar şunlardır:

- Orak
- Yaba
- Çengelli demir
- Tokaç
- Yurgu taşı(yuvak)
- Tarak

Sazlar şu işlemlerden geçirilir:

- Önce soyulur, temizlenir.
- Bağ halinde damlarda kurutulur.
- Dövme: Nemlendirilen sazlar tokaçla dövülür.
- Öz alma: Dövülen sazın özü bir alet veya elle alınır, dış kabukları çıkarılır.
- Tarama: Dış kabuk kısımlarının atkı olarak kullanılması için yapılır.
- Bükme: Hasırın özünden çözümlü yapmak için lifler bükülür.

Hasır yere paralel tezgâhta dokunmaktadır. Önce levent denen ağaçlara çözümlü tarağın deliklerinden geçirilerek bağlanır. Daha sonra ıslatılmış hazır atkı hasırları çözümlülerin altından üstünden geçirilerek tarakla sıkıştırılır. Yer tezgâhının yanısıra taşınabilir dikey hasır dokuma tezgâhları da vardır.

Hasır dokuma yoluyla üretilen günlük hayatta kullanılan eşyalar şunlardır:

Yer yaygısı: Yere halıların altına serilir.

Yöreme: Sırt yastıklarının arkasına koruyucu olarak konulur.

Seccade: Üzerinde namaz kılınır.

Kabir hasır: Cenaze üzerine tahta veya taş yerine konulur. 2x1 metre ölçülerinde dokunur.

Ev ayıracı: Avlu duvarlarında perde olarak kullanılır.

Gölgelik: Geleneksel veya modern konutların avlu-bahçelerinde güneşten korunmak amacıyla çardak üstlerine serilir.

Hasır yastık yapımı, hasır yapımı gibi çok eski el sanatlarından birisidir. Evlerde sedirde otururken kullanılan sırt yastıklarının içi hasır dolguludur. Konya'da halen yapılmakta, düğünler için yeni ev açıldığında oda donatımında kullanılmaktadır.

Hasır; Afyon, Bolvadin ve Konya'da bulunan göllerden kesilmektedir. Yastıklar genellikle etrafı açık mekânlarda doldurulmaktadır. Günümüzde Konya'da birkaç yastık yapımcısı bulunmaktadır.

Yastık yapımında kullanılan araçlar:

- *Telis, şeker çuvalı: İçine yastık yapmak amacıyla hasır doldurulur.*
- *Kalıp: Yastığı sıkıştırarak istenen kalıba sokar ve dikilmesini sağlar.*
- *İğne-tiğ: Çelikten yapılan ve yastık dikmeye yarayan özel bir alettir. Ucundaki tiğ boşluğuna iplik geçirilerek kolayca dikilmeyi sağlar.*
- *Yastık bıçağı: Hasırları kesmek için kullanılır.*
- *Çivi bıçağı: Dikilen ve tıraşlanan yastıkların iç boşluklarına hasır sıkıştırmada(çivilemede) kullanılır.*
- *Metre: Yastıklar 90 cm. ölçülerek uçlarından çıkan farklı uzunluktaki hasırlar kesilir.*

Yapım Aşamaları:

1. *Doldurma: Özel hazırlanmış yastık çuvallarına karışmış, kırpıntı hasırlar doldurulur.*
2. *Kalıplama: İçi doldurulan yastıklar kalıpta yassı biçimde sıkıştırılır.*
3. *Dikme: Kalıptaki yastıklar dikilir.*
4. *Kesme: İki uçtan taşan hasırlar 90 cm. ölçülerek tıraşlanır.*
5. *Çivileme: Yastığın içine çivi bıçağı ile boşluklar açılır. Bu kısımlara hasır takviyesi yapılır. Bundan sonra istenilen renkte kumaş veya halıdan hazırlanan yüz geçirilir ve dikilir.*

USTALAR

1985 yılında çarşıda 10 civarında hasır yastık yapımcısı vardı. Mehmet Altınay Karaman Caddesi'nde, Hasan Güney Larende Cad. 176 hasırcılık yapmaktaydı. Günümüzde tek usta kalmıştır. Konya Bedesteni'nde genellikle döşemeci ve yorgancılarda bulunan hasır yastıkların çoğu makine ile doldurulmaktadır.

Mahmut Koca

1983 doğumludur. Dedesi Hasan Koca ve babası Mustafa Koca'dan hasır yastık yapımını öğrendi. 17 yıldır bu mesleği icra etmektedir. Konya Fen Lisesi arkasındaki atölyesinin üstü örtülü, yanları açık, iki bölümlü işlik halindedir. Hasır saz stokları yığın halinde açık havada durmaktadır. Konya'da elle hasır yastık yapan tek ustadır.

Mahmut Koca

13. HÜSNÜ HAT SANATI

Hüsnü hat, güzel yazı demektir. İslam sanatları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Nabat kavmine dayanan Arap yazısı Kur'an ayetlerinin ve Hadislerin doğru tespiti için geliştirilmiş, nokta ve hareke işaretleriyle bezenmiştir (Derman, III). Abbasiler Dönemi'ne kadar Kufi hat kullanıldı. Abbasiler döneminde İbn Mukle (10.yüzyıl), İbn Bevvab ve Yakut gibi sanatçılar bu alanda önemli yenilikler yaptılar.

10. yüzyılda İslamiyet Orta Asya'da hızla yayılınca Türklerde Arap yazısını kullanmaya başlamış, el yazma kitaplarda, mimari anıtların bezemesinde hat sanatını kullanmaya başlamışlardır. Selçuklu Dönemi'nde daha ziyade Kufi ve sülüs hatlar kullanılmıştır. Selçukluların hat sanatına önem verdiklerini tarihi kaynaklardan öğreniyoruz. Konya'da ünlü vezir Sahip Ata zamanında bir hat ve nakışhane kurduğunu kaydeder.

Türk hat sanatının en büyük gelişmesi Fatih ve II. Beyazıt zamanlarında olmuştur(15.-16. yüzyıllar). Bu dönemin ünlü hattatı Amasyalı Şeyh Hamdullah(1433–1520) daha önceki çalışmaları yeniden yorumlayarak bir Türk ekolu kurdu. 17. yüzyılda Şeyh Hamdullah'ın üslubu Hafız Osman'la zirveye ulaştı (Alpaslan, 1998, 5). Gelişmesini devam ettiren hat sanatımızın 19. yüzyıldaki en önemli temsilcisi Mustafa Rakım (1757-1826) dır.

20. yüzyılın başlarında Sami Efendi Rakım ekolünü yeniden kurmuştur. İsmail Hakkı Altunbezer, Halim Özyazıcı ile Hamit Aytaç bu ekolün önemli temsilcileridir (Alpaslan, 1998, 6).

RESİM
GELECEK

Konya hat sanatı bakımından çok zengin bir birikime sahiptir. Mimari yapılarda çini mozaik olarak medrese, cami ve mescitlerin mihrap ve kubbelerinde; taş oyma olarak taş kapılarında çok güzel hat örnekleri vardır. Sahip Ata'nın yaptırdığı İnce minareli Medrese'nin taş kapısındaki kalın sülüs yazı şeritleri, Sahip Ata Camii taş kapısı yazıları mimarideki uygulamalarıdır.

Osmanlı Dönemi'nde Konya medreselerinden birçok hattat yetişmiştir. Başarılı Zade İbrahim Hakkı Efendi, Alaiyeli Hacı Abdülğani Vehbi Efendi, Ebubekir Raşit Efendi bunlardan bazılarıdır. Bu dönem hattatlarını Veli Sabri Uyar ayrıntılı bir şekilde tanıtmıştır (Uyar, 1947).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerileyen hat sanatı günümüzde büyük bir gelişme içindedir. Bağımsız hattatların yanı sıra Güzel Sanatlar Fakültesinde yetişenler önemli başarılar göstermektedir.

Hattatlar evlerinde, iş yerlerinde, bölümdeki odalarında çalışmaktadır. Büyükçe bir masada rahatça aletlerini yapıp çalışabilmektedir. Hattatların kullandıkları malzemeleri şöyle sıralayabiliriz: Kalem, kağıt, mürekkep, kalemtraş, makta, hokka, lika, altlık, mustar, tebeşir, makas.

SANATÇILAR

Hüseyin ÖKSÜZ

1945 yılında Konya'da doğdu. İstanbul'daki üniversite tahsili esnasında, 1967 yılından itibaren Hamid Aytaç'tan dersler almaya başladı. 1970'te İstanbul Özel Eczacılık Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. 1980 yılında Hamid Aytaç'tan "sülüs-nesih icazetnamesi" aldı. Konya Aziziye Camii karşısında, Türbe Caddesi'nde 1970-1980 yılları arasında Şehir Eczanesi adı altında eczacılık yaptı. Bu esnada hat sanatı çalışmalarını da sürdürdü. 1990'da Selçuk Üniversitesi tarafından fabri doktora payesi, 1991'de ise "sanatta yeterlik" diploması aldı. 2000 yılında kurulan Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü'ne 2001 yılında yardımcı doçent olarak atandı ve kurucu bölüm başkanlığı görevini üstlendi. 2005 yılına kadar bu görevini sürdürdü. 2002 yılında da M. Uğur Derman'dan "ta'lik icazetnamesi" aldı. Milletlerarası hat yarışmalarında, muhtelif dallarda birçok ödül aldı. 2011 yılında Selçuk Üniversitesi'nden emekli oldu, 2013 yılında ise KTO Karatay Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi'nde yardımcı doçent olarak göreve başladı.

Fevzi Günüç

Fevzi GÜNÜÇ

1956 yılında Konya’da doğdu. 1975’te Konya Yüksek İslâm Enstitüsü’nde lisans eğitimine başlayarak 1979’da buradan mezun oldu. 1980 yılında, Ahmet Salâhaddin Hidayetoğlu’ndan rık’a; 1982 yılından itibaren de Hüseyin Kutlu’dan sülüs-nesih yazılarını meşk etti. 1980–1986 yılları arasında, T.C. Kültür Bakanlığı Konya Mevlâna Müzesi’nde Müze Araştırmacısı olarak görev yaptı. 1986 yılında, Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Bölümü Hat ve Tezhib Okutmanı oldu. 1987’de, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji-Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı’nda hazırladığı “Mevlâna Müzesi Kubbe-i Hadrà’nın Kalemîşi Motifleri” adlı teziyle yüksek lisans, 1991’de, S.Ü.S.B.E. Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı’ndan Sanatta Yeterlilik (Hüs-n-i Hat) diploması aldı. Aynı yıl “XV-XX. yy. Osmanlı Dinî Mimarisinde Celi Sülüs Hattı” adlı tezle doktorasını tamamladı. 1993’te, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslâm Sanatları Ana Bilim Dalı’na Yardımcı Doçent olarak atandı. Aynı yıl, Hüseyin Kutlu’dan sülüs-nesih icâzeti aldı. 2002 yılında Doçent (Hat Tasarımı), 2007’de ise Profesör kadrosuna atandı. 2008 yılında S.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı oldu. Görevini sürdürürken 2013 yılında vefat etti.

Fatih ÖZKafa

1974 yılında Konya’da doğdu. 1996 yılında Selçuk Üniversitesi İktisadî ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü’nden mezun oldu. 1994 yılında Tahir Güçlü’den rık’a, Yrd. Doç. Hüseyin Öksüz’den sülüs ve nesih yazılarını meşk etti. 2002 yılında “icazetname” aldı. Celi divanî ve divanî yazılarını da meşk ettikten sonra ta’lik derslerine başladı. 2003 yılında İşletme Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans, 2008 yılında, “İstanbul Selâtin Camilerinin Kuşak Yazıları” adlı teziyle doktorasını tamamladı. 2005 yılında S. Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü’nde araştırma görevlisi oldu. 2009 yılında ise yardımcı doçent, 2014 yılında ise doçent oldu. Ulusal ve uluslararası birçok sergiye katıldı, ödüller aldı. Klasik hat eserleri vermekle birlikte modern hat tasarımları da yapmıştır. Muhtelif müze ve koleksiyonlarda eserleri bulunmaktadır. Hâlen akademik ve sanatsal faaliyetlerini sürdürmektedir. Marmara Üniversitesi’nde çalışmalarına devam etmektedir.

Fatih Özkafa

Tabir Güçlü

Tabir GÜÇLÜ

1961 yılında Konya'da doğdu. 1985 yılında ise Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1991 yılında Selçuk Üniversitesi Geleneksel El Sanatları Ana Sanat Dalı Hüsn-ü Hat Sanat Dalı'nda Sanatta Yeterlilik diploması aldı. Hüseyin Öksüz'den 1982 yılında sülüs, 1983 yılında nesih ve 1990 yılında rik'a meşk etti. 1991 yılında sülüs ve nesih icazeti aldı. Muhtelif sergilere katıldı.

Abdurrahman DEPELER

23 Ocak 1982 tarihinde Konya'da doğdu. 2005 yılında Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Hat Ana Sanat Dalı'ndan mezun oldu.

Yüksek lisansını 2009 yılında S.Ü.S.B.E. Sosyoloji Ana Bilim Dalı'nda tamamladı. 1999-2000 yılları arasında Tabir Güçlü'den rik'a meşk etti. Daha sonra Hüseyin Öksüz'den rik'a, sülüs, nesih, divani ve celi divani meşk etmeye başladı. 2004 yılında Sülüs ve Nesih icazeti aldı. Yurt içinde ve yurt dışında çeşitli hat sergilerine iştirak etmiştir, ödüller almıştır.

Dr. Esad GÜÇLÜ

1966 tarihinde Konya'da doğdu. 1990 yılında ise Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu.

Hattat Hüseyin Öksüz'den 1983-1989 yılları arasında sülüs-nesih, 1987-1988 yılları arasında rika ve hatt-ı icaze meşk etti. Halen divani meşk etmeye devam etmektedir. 1989 yılında sülüs-nesih icazeti almıştır. Muhtelif karma sergilere eserleriyle iştirak etmiş; bazı camilerin celi yazılarını yazmıştır. Doktorluk mesleğinin yanısıra sanat çalışmalarını da sürdürmektedir.

Dr. Esad Güçlü

RESİM GELECEK

14. KALAYCILIK

Kalaylama, bakırdan yapılan eşyanın yüzeyinin kalay madeni ile kaplanmasıdır. Kalay, bir element olup, simgesi Sn'dir ve Latince stannum'dan gelir. Gümüş rengindedir. Hava ile temas ettiğinde kolay okside olmaz. Günümüzde Malezya, Bolivya, Tayland, Endonezya, Nijerya, Çin gibi ülkeler başta olmak üzere birçok ülkede kalay madenciliği yapılmaktadır. Anadolu'da en eski kalay madeni ocağı Niğde Celaller Köyü, yöresindedir. Tunceli, Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul- Şile, Eskişehir, Bursa, Manisa, Kırşehir, Amasya, Uşak, Niğde, Sivas, Aksaray yörelerinde de kalay madeninin olduğu bilinmektedir (Diyarbakırlıoğlu.com). Kalay yumuşak ve kolay şekil verilebilir bir maden olduğundan insanlık tarihinde M.Ö.3000'li yıllara kadar uzanan tarihi geçmişi vardır. Bakır kaplar zamanla okside olduklarından yüzeylerin yiyeceklerle temasının engellenmesi gerekmektedir. Bu nedenle bakır kaplar yüzyıllardır kalaylanarak kullanılmaktadır.

Kalay yapımında kullanılan araç ve gereçler:

- Kalay: Isıtıldığında eriyen bir maddedir. Dövülebildiğinden kolayca tel veya levha haline getirilebilir. Zehirleyici değildir.
- Nişadır: Amonyak tuzu olarak bilinen amonyum klorür bileşiğidir. Metalin yüzeyinde oluşan oksit tabakasını kaldırdığından malzeme lehime uygun hale gelir. Beyaz toz şeklindedir.
- Kalaycı pamuğu: Steril pamuktan farklı olup, rulo şeklinde ve avuç içerisinde kolay hareket ettirilebilen bir pamuktur.

- *Kıskaç: Kalay yapılacak malzemeyi tutmak amacıyla kullanılan bir tür maşadır.*
- *Körük: Ateşin harlanması için kullanılan, genellikle manda derisinden yapılmış, hava üflemede kullanılan bir eşyadır.*
- *Örs: Bakır kabın içini temizlemek için kullanılan ince uzun deridir.*
- *Tokmak: Kalaylanacak kabın kenarlarını düzeltmek için kullanılır.*
- *Çekiç: Kabın ezilen veya zamanla zarar gören yerlerini düzeltmede kullanılır.*
- *Motorlu fırça: Kabın kenarlarının düzeltilmesi ve temizlenmesi için kullanılır.*
- *Kok kömürü: Ocağın yakılması için kullanılır.*
- *Demir makası: Bakır kabın kesilmesi için kullanılır.*

Uygulanan Teknikler:

Tavlama: Daha önceden kalaylanmış kapların yüzeyindeki yağ ve atıkların giderilmesi için orta sıcaklıkta yakılmasına "tavlama" denilmektedir. Hiç kalaylanmayan kaplara kızıl kap denir ve bunlara tavlama uygulaması yapılmaz.

Temizleme: Tavlanan kaplar tuzruhu ile sıvanarak kalaylanacak olan kısımlar ince kumlarla silinir.

Böylece kalaylanacak zeminin kalay almasını engelleyecek tüm etkenlerden arındırılması sağlanır. Ezilen, zarar gören yerler çekiç veya tokmakla düzeltilir ve tamir edilir.

Kalaylama: Kaplar ısıtılır ve çubuk halindeki kalay sıcaklıktan dolayı erir ve kaygan hale gelir. Kalayın pamuk ve nişadır yardımıyla zemine düzenli yayılması sağlanır ve böylece tüm yüzey kalayla kaplanır.

KALAYCILAR

Günümüz Konya'sındaki kalaycılar;

Kamil Güneş (Karaman Cd. Emniyet Han İçi No: 34),

Mehmet Bulut,

Mustafa Bircan,

Mehmet Kalender (Aziziye Cad.),

Eyüp Toptaş (Aziziye Mah. Piri Mehmet Paşa sokak. 1/A),

Ramazan Atalan'dır.

Mehmet Kalender Atölyesi

K
A
L
A
Y
C
I

GÜNEŞ
KALAYCISI
Mehmet BULUT
ESKİ BAKIR ALINIR

Peynirciler Hanı'ndaki Kalaycılar

15. KAŞIKÇILIK

Kaşık, sulu yiyecekleri yemek amacıyla kullanılan bir mutfak eşyasıdır. Kaşığın ilk defa nerede ve ne zaman ortaya çıktığı ve kullanıldığı hakkında kesin bilgiler bulunmamakla birlikte Anadolu'da en erken örneklerine Neolitik Dönem yerleşmesi Konya'nın Çumra ilçesi yakınlarındaki Çatalhöyük'te ve Orta Asya'da yapılan kazılarda kaşığa rastlanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı dönem Konya'sında önemli bir sanat kolu olduğu bilinmektedir. Ayrıca Konya kaşıkları Osmanlı Dönemi'nde civar illerde olduğu gibi Suriye, Mısır, Tunus ve Cezayir'de de ısrarla aranır.(Özönder, 2003, 299).

Kaşık yapımı küçük bir atölye veya odada gerçekleştirilir. Kullanılan belli başlı aletler: Testere, keser, sıyrığı, törpü, zımpara, eğdi, bıçak, sistre, üçgen- yassı eğdir (Eren, 1984, 9).

Kullanılan ahşap türleri ise; şimşir, armut, ardıç, gürgen, meşe v.b. ağaçlardır. Konya'ya bu ağaç malzemeler Akseki, Geyve ve Taraklı'dan gelmektedir.

Kaşıklar belirtilen ağaçların budaksız kısımlarından kesilmeli ve yaklaşık 35 cm. uzunluğunda olmalıdır. Kesilen takozlar dikey olarak yarılr ve keserle yontularak taslak haline getirilir. Daha sonra iç ve dış sıyrıklarla yontularak kaşık biçimi verilir. Kaşığın sapının ucuyula ağız kısmının ucu aynı hizada olmalıdır. Daha sonra kaşıklar törpü ve zımpara ile düzeltilir, perdahlanır.

Kaşık yapıp zımparalandıktan sonra ruanlanır (ruğanlanır). Ruan ağaç kaşığın üzerine sürülen bir tür şeffaf verniktir. İngiliz beziri, çam reçinesi ile karıştırılarak özel bir kazanda kaynatılır, kıvama geldikten sonra soğutulmuş kaşıkların üzerine kat kat sürülür. Eğer kaşıklar üzerine nakış yapılacaksa önce astar sürülür, kuruduktan sonra ruğanlanır.

Kurutulan kaşıkların ağız ve sap kısımlarına kalem işi nakışlar yapılır. Genellikle ağız kısmının içerisine papatya, gül, sümbül, karanfil, lale, üçlü çiçek dalları gibi bitkisel motifler ile madalyonlar, mimari yapı tasvirleri yapılmaktadır. Sap kısımlarında ise özlü sözler ve şiihlere yer verilmektedir.

Konya'da değişik kaşık türleri üretilmiştir. Bunlar; çorba, pilav, tatlı, yemek, muhallebi kaşıkları gibi. Değişik türdeki kepçeleri de kaşık grubuna koyabiliriz. Ayrıca hediyeelik süs kaşıklarının yanısıra günümüzde Konya folkloru içinde yer alan oyun kaşıklarının da üretildiği bilinmektedir.

Kaşıkçılık sanatı içinde kaşıkların yerleştirildiği kaşıklıklarla da karşılaşmaktadır. Bunlara daha çok köylerde yaptığımız alan araştırmalarında rastlanmıştır. Bunlar; kaşıkların yerleştirilerek korunduğu tahta kutu veya bez torbacıklar şeklinde yapılır. Kaşıklıkların üzeri ahşap oyma veya kalem işi süslemelidir. Üzerlerinde değişik süsleme motifleri bulunmaktadır.

Diğer birçok el sanatında olduğu gibi kaşık yapımı da teknolojiye yenik düşmüştür. 1940'lı yıllarda Konya'da çok sayıda kaşıkçı dükkânı bulunuyordu ve yılda ortalama 150 ila 200 bin deste kaşık üretiliyordu. Üretilen kaşıklar dış ülkelere Yemen'e, Hicaz'a gönderiliyordu. Günümüzde kaşıkçı dükkânı kalmamıştır. Sadece hediyeelik eşya dükkânlarında el yapımı olmayan süslemesiz kaşıklar görülebilmektedir.

Ahşap Nakışlı Kaşık Örnekleri

Kaşıkçılık artık günümüzde yok olmuş el sanatlarından birisidir. Ulusal sergilerde Kültür Bakanlığının desteğiyle bu sanatı sürdüren bir usta kalmıştır. Kaşık sanatı üzerine daha ayrıntılı çalışmalar yapılması ve bulunabilen örneklerin müzelere kazandırılması gerekmektedir.

USTALAR

Mustafa Sami Onay

Lakapları “Kaşıkçılar” olan ailesinin bir ferdi olarak 1960 yılında Konya’da doğan usta lise mezunudur. Konya’da kaşıkçılık geleneğini sürdüren son ustadır ve Kültür Bakanlığı’ndan ustalık belgesi vardır.

Bu sanatı ailenin büyüklerinden öğrenmiştir. Çocukluğundan beri tahta kaşık yapımı ve süslemesi içinde büyümüştür. İstanbul Topkapı Sarayı Müzesinde dedesinin kaşıklarının olduğunu ifade etmektedir. Metal kaşıkların artması üzerine tahta kaşıklara rağbet azalmasıyla zar zor sürdürebildiği mesleğe 1993 yılına ara vermiştir.

Geçimini sağlayabilmek için bir seyahat şirketinde büro memuru olarak çalışmaya başlamış ve halen sürdürmektedir. Son yıllarda insanların doğal malzemelere yönelmesinden dolayı 2008 yılında tekrar kaşıkçılık mesleğine dönmüştür. Ana işinin yanısıra boş zamanlarında Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından restorasyonu ve düzenlemesi yapılan Mengüç Caddesindeki Sanat Sokağındaki dükkânında kaşık yapımı ve boyamasına devam etmektedir.

Mustafa Sami Onay

Usta bugün kaşıkları sipariş üzerine yapmaktadır. Özellikle Konya Belediyeleri, üniversiteler ve bazı özel kuruluşlar; toplantılara, konferanslara, kongrelere gelen misafirlerine hem Konya hatırası olarak hem de kaşıkçılık kültürünün yaşatılması adına kaşık hediye etmektedir. Yaptığı kaşıkları küçük bir heybe içersinde sunmaktadır. Kendi ifadesiyle ‘heybe kazanım manasındadır, iki gözü vardır: birine kalem koyarak ilmini paylaşmaya diğer gözüne de kaşık koyarak maddiyatını paylaşmayı’ ifade etmektedir (Koparan, 2013).

16. KEÇECİLİK

Keçe, yün liflerinin sıcak ve ıslak bir ortamda birbirine tutturulması, sıkıştırılması, pişirilmesi ile elde edilen bir çeşit kalın kumaştır. Giysi olarak kullanılabildiği gibi, yer yaygısı olarak da kullanılmaktadır.

Türk sanatı tarihine baktığımızda, nakışlı ve süslemeli keçe örneklerinin Orta Asya kurganlarından çıktığını görüyoruz. En eski örnekleri M.Ö. 2. yüzyıla kadar inen, Pazırık ve Noin Ula kurganlarında ele geçen keçeler üzerinde insan figürleri, hayvan mücadele sahneleri yer almaktadır. Keçecilik sanatının el sanatları içinde önemli bir yeri vardır. Tarih boyunca her dönemde keçenin varlığına şahit olmaktayız. Ayrıca kültür ve edebiyatımızda da önemli bir yer tutar. Halk türkülerinde, bilmece ve özdeyişlerde keçeye çok geniş yer verilmiştir. Örneğin; “keçeyi suya vermek”, işlerin yolunda gitmediğini açıklar.

Yapımı: Keçe yapımında özel yünler kullanılmaktadır. Yünler yıkanıp, içindeki pisliklerden arındırıldıktan sonra tel tel atılmaktadır(ditilir). Atılan yünler bir hasır kalıp üzerine eşit miktarda serilmektedir. İstenirse nakış da dōşenebilir.

Bu dōşemede renkli keçelerden kesilmiş parçalar kullanılır. Bitkisel, geometrik veya figürlü desenler hazırlandıktan sonra üzerine yün serilir ve rulo halinde toplanır. Keçe tepmeye ve pişirmeye hazır hale getirilmiş olur.

Keçe Kepenek (Girgiç Atölyesi)

Keçe iki teknikle yapılmaktadır. Bunlar;

1. *Klasik Tepme Tekniği*: Bu teknikte yün saçılır, tepilir ve pişirilir. Bu üç temel işlemden sonra keçe oluşur. Bu teknik çağlar boyu kullanılmış ve halkın ihtiyaçlarına yönelik olarak yaygı, seccade, kepenek, belleme v.b. gündelik eşyalar üretilmiştir. Keçenin pişirilmesi için su ve dolayısıyla buharlı ortam gereklidir. Bunun için hamamların bazılarında keçelik bölümü bulunmaktadır. Konya'da Selçuklular Dönemi'nden kalan Sahip Ata Hamamı ile Osmanlı Dönemi'nde yapılmış Ahmet Efendi Hamamı'nda bu bölümler mevcuttur. Bugün yıkılmış olan Türbe Hamamı'nda da keçelik bölümü vardır.

2. *Makine ile Tepme Tekniği*: Yün saçıldıktan sonra serpmeye su ilavesiyle kalıplanan keçe motorla çalışan bir makinenin düzenli dönmesiyle pişirilmektedir. Keçe, soğuğa ve sıcağa karşı dayanıklı olduğu için günlük hayatta çok değişik amaçlarla kullanılır. At keçesi, kundak keçesi, kepenek, minder, çanta, yelek, çizme, çorap, seccade, karlık keçesi v.b. çok değişik amaçlar için üretilen keçelerle karşılaşmaktayız. Yapılan keçeler özel olarak hazırlanan süsleme teknikleriyle gerçek bir sanat eseri haline getirilirler. Konya'da şu keçe süsleme teknikleri uygulanmaktadır:

1. *Döşeme Tekniği (Nakışlama)*: Keçenin yapımı sırasında hasır kalıp üzerine nakışların döşenmesiyle elde edilir.

2. *El ile İşleme Tekniği*: Keçe tamamen tamamlandıktan sonra üzerine dival işi, suzeni, sarma v.b çeşitli işleme teknikleri el işi olarak uygulanmaktadır.

Keçe yapımında atölyenin geniş olması gerekir. Yünler ayrı bir mekânda atılır. Ayrıca pişirme mekânı, üretilen ürünlerin korunması, saklanması, yıkanması gibi işlemler için elverişli mekânlar gereklidir. Konya'da keçeyle uğraşan esnafın sayısı çok azalmıştır ve keçeciler sokağı yok olmuştur.

Son dönem Konya'da hizmet veren ustalardan bazıları şunlardır: İbrahim-Hüseyin Çiviroğlu, Osman Cevizci, Memduh Dinek, Recep Tekkalan, Fahreddin Ağduğ, Sıtkı Tamdeğer, Mustafa Mutlu, Muzaffer Şapçioğlu, Galip Şapçioğlu, Sami Koyuncu, Celaleddin Berberoğlu, Osman Özakar ve Mehmet Girgiç'tir.

Bu sanatın ustalarından birkaçı vefat etmiş, bazıları da yaşlandıklarından mesleğini bırakmıştır. Günümüzde birkaç usta-sanatçı tarafından sürdürölmektedir.

Osman Özakar Atölyesinde (Şerife Doğan'dan)

USTALAR

Bir zamanlar Konya'da keçeciliğe hizmet eden, bazıları Hakk'ın rahmetine kavuşmuş, bazıları ise yaşlanmış olsa da evinde sürdüren Fahreddin Ağduk, Recep Tekkalan, Memduh Dinek, Osman Özakar ve Sıtkı Tamdeğer'i de anmak gerekir (Doğan, 2016, 298-301)

Mehmet Girgiç

1953 yılında Konya'da doğdu. İlkokuldan sonra babası Mustafa Girgiç'in yanında keçeciliği öğrendi. 1982 yılından sonra kök boyalarla boya üretimi, kilim dokuma çalışmaları yaptı.

Tekrar keçeye dönerek klasik örneklerin renk ve motif kalitesine ulaştı (Karpuz, 1998, 78-79). Bundan sonra keçeden değişik giysi ve aksesuarlar üretti. Geleneksel motiflerden yeni tasarımlar üretti ve bunları keçeye uyguladı. "Kaytak motif" sergisi açtı.

Girgiç, yurt dışında değişik ülkelerdeki üniversitelerde ders verdi, toplantılara katıldı, sergiler açtı. Üniversite mezunu birçok öğrencisi olmuştur.

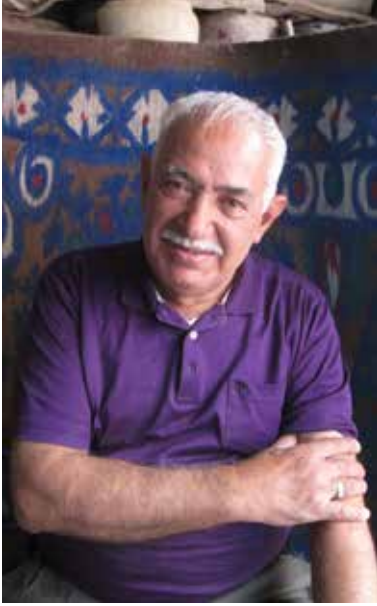
Mevlana Dergâhı ve Lefkoşa Mevlevihane'sinin sikkelerini yaptı. Günümüzde keçecilik faaliyetini İstanbul'da sürdürmektedir. Konya'daki çalışmaları eşi Rabia tarafından yürütülmektedir.

Mehmet Girgiç Nakış Döşerken

Rabia Girgiç Nakış Döşerken

Galip Şapçioğlu

Galip Şapçioğlu

Gevraki Han İçi, Köşeli Sokak, 9-10'da çalışmaktadır. 1939 yılında Konya'nın İhsaniye Mahallesi'nde doğdu. İlkokul mezunudur. Okulu bitirince babasının yanında keçeci dükkânında çalışmaya başladı. O zamanlar Keçeciler Sokağı Kadınlar Pazarı'nın yanındaydı. Mesleğe ilk başladığı yıllarda nakışlı yer keçelerinin moda olduğunu gelinler için keçe alındığını ifade etmektedir.

Seçilen nakışlar; Deveboynu, Yıldız, Demir pencere, Yarım gömlek, Mezar taşı gibi adlar alırdı. O zamanın ünlü keçe ustaları Şapçı Hacı Lütüfi (babası), Sarı Mevlüt Ağa, Kadir Çavuş'un Mevlüt, Tatar'ın Hacı Hüseyin Ağa, Silleli Hasan Hüseyin'dir. Ustamız bugün keçe pişirmiyor, başkalarına yaptırıyor. Keçe satışlarının azaldığını, en çok kepenek satıldığını belirtmektedir.

Celaleddin Berberoğlu

1967 yılında Konya Merkez Tekke Mahallesi'nde doğdu. Dedesi Mehmet Berberoğlu ve babası İsmail Berberoğlu keçeci ve hallaçtı. Eski Keçeciler Sokak'ta dükkânları vardı.

Klasik keçe yapımının bütün aşamalarını kendi dükkânlarında öğrendi. Hamamda keçe pişirdi. Ustası babası oldu. 1993 yılında sikke yaparak keçecilğe başladı.

Fular, külah (sikke), yelek gibi değişik kadın ve erkek giyim eşyaları ile yazılı ve figürlü tablolar, tesbih, minyatür sikke gibi keçeden hediyeelik eşya ve aksesuarlar yapmaktadır. Mevlana Türbesi doğusundaki atölyesinde kurslar vermekte ve geleceğin keçecilerini yetiştirmektedir. Birçok ulusal ve uluslararası sergiye katılmış ve ödüller almıştır.

Celaleddin Berberoğlu

17.

KIRKYAMA - KIRKPALE

El sanatlarımızdan olan kırkpare kare, üçgen v.b geometrik biçimlerde kesilmiş çeşitli renk ve desenlerde kumaş parçalarının belirli bir düzene göre yan yana getirilip, dikilmesi tekniğinin adıdır.

Günümüze ulaşan örneklerden gördüğümüz kırkpare yapımında esas amaç, artık kumaş parçalarının değerlendirilmesi, yeni bir eşyaya dönüştürülmesidir. Bu parçalar istenen geometrik şekillerde kesilerek, belirli bir düzen içerisinde yan yana getirilip, birleştirilmektedir. Bu teknik yaygın olarak bohçalarda karşımıza çıkar. Bu nedenle halk arasında “yamalı bohça” şeklinde söylenmektedir. Bunun dışında Kırkıyama, yamalı bohça, Hanım Dilendi Bey Beğendi gibi adlarla bilinmektedir (Kaçar, 2008: 11) Bohça dışında seccade, yorgan yüzü, yatak örtüsü, minder yüzü, perde v.b. de yapılmaktadır. Son yıllarda giyim ve süs eşyalarında da karşımıza çıkmaktadır.

Kırkıyamanın tarihinin Anadolu kültüründeki temeli Selçuklulara dayanmaktadır. Kırkıyama Selçuklularda ‘Geçme İşi’ olarak adlandırılmıştır. Osmanlı Dönemi’nde Bosna’nın Banja Luca yöresinde yapılan güneş, yıldız, çiçek gibi merkezi kompozisyonlu kırkpare örnekleri ünlü idi. Yapıldığı yere atfen “Banaluka” adıyla tanınmaktaydı. Bugün Trakya ve özellikle Balkanlarda da bu adla bilinmektedir. (Büyük Larousse, 1986: 6719)

*Nasreddin Hoca Figürlü Kırkyama
(Zülfije Kaçar'a ait)*

Batı ülkelerinde bu sanat oldukça geliştirilmiş ve ileri bir seviyeye ulaştırılmıştır. Günümüzde yorganlama ve applike tekniklerinin uygulanmasıyla farklı bir nitelik kazandırılmış ve dünyaya “patchwork” adıyla tanıtılmıştır. Geleneksel Anadolu motiflerinin yansıtılmasının yanısıra dışavurumculuk, izlenimcilik ve natüralizm gibi akımlardan da etkilenecek gittikçe zenginleşmektedir. Uluslararası fuar (Her yıl düzenlenen Textile Art Berlin Fuarı) ve atölye çalışmaları düzenlenerek bu sanatın yaygınlaşması, sanatçıların teşvik edilmesi sağlanmakta ve bu sanatın geleceğine yatırım yapılmaktadır. Hızlı sanayileşme, rahat yaşam isteği, sabır yoksunluğu ve tekstil eşyalarına kolay ulaşma gibi sebeplerle günümüzde ne yazık ki kırkpare sanatı yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Birkaç sanatçı veya ev hanımı tarafından sürdürülmektedir. Bu ata sanatımız bizler tarafından değil yabancıların büyük ilgisi sonucu yaygınlaşarak sürdürülmektedir. Kırkyama yaşamın birçok alanında kullanılır.(Yatak örtüleri, pikeler, perdeler, bebek takımları, banyo ve mutfak takımları, giysiler, çantalar, panolar ve pek çok süs eşyalarında, vd.)

Anadolu'da yapılan kırkparelerde uygulanan ana teknikler kağıtla birleştirme tekniği ve applike teknikleridir. Ayrıca kumaşları katlayarak ve büzerek de değişik kırkyamalar yapılır. Ayrıca; istenen şekillerde hazırlanan parçalar birbirine eskiden elde, günümüzde ise makine ile birleştirilmektedir. Günümüzde elde birleştirilen örnekler de mevcuttur. Ana dikiş tekniklerinin yanısıra sürfile, teyel, oyulgama gibi yardımcı iğne teknikleri de kullanılmaktadır. Kırkpare yapımında her çeşit kumaş kullanılabilir. Ancak yapımında yünlü, pamuklu, keten, ipekli ve farklı cinsteki kumaşlar birbiri ile karıştırılmayıp kendi içlerinde gruplandırılmaktadır. Yapılan eşyaların temiz görünmesi, süslemek ve kullanım kolaylığı sağlamak amacıyla arka yüzleri astarlanmaktadır.

SANATÇILAR

Bu sanatın son yıllardaki en önemli temsilcilerinden birisi uzun süre Konya'da hizmet veren **Mevlüt Güler**'dir.

Zülfiye KAÇAR

Akşehir'de yaşamakta ve halen bu sanatı sürdürmektedir. 1965 Akşehir doğumludur. Kız Meslek Lisesi El sanatları ve Çiçek Bölümü mezunudur. Akşehir Belediyesi tarafından açılan kurslarda el sanatları ve kırkyama kursları vermiştir. Ulusal ve uluslararası sergilere katılan sanatçı önemli dereceler kazanmıştır. Sanatçı yaptığı eserlerde ağırlıklı olarak Selçuklu Dönemi mimari yapılarında görülen geometrik motifleri kullanmaktadır. Kaçar Akşehirli olması dolayısıyla Nasreddin Hoca figürlü çalışmalara da yer vermektedir.

ZÜLFİYE KAÇAR

18. KILİM DOKUMACILIĞI

Kilim, tezgâhlarda atkı ve çözgü iplikleri ile yapılan düz dokumalardır. Konya ve çevresi önemli kilim dokuma merkezleri arasında Iğın-Yukarı Çiğil, Karaköy, Alibeyhüyüğü, Akören, Nuzumla, Karapınar-Yenikuyu, Hadim-Korualan, Çukurçimen, Kavak, Kadınhanı-Saçıkara sayılabilir. Bugün çok az sayıda kilim dokunmaktadır. Yöre kilimlerinin dokunmasında farklı teknikler uygulanmıştır. Bunlar;

İlikli ve iliksiz kilim teknikleridir. İliksiz kilim tekniği ile tek renk, iki renkli enine yollu-çizgili (yörede çıbıklı olarak adlandırılmaktadır) veya çok renkli çıbıklı olarak dokumalar gerçekleştirilmektedir. Bu teknik ve desenlerde çul, çuval, palaz, heybe, torba, geri ve yaygı gibi türler dokunmuştur.

Obruk Heybe (Yağmur Odabaşı)

İlikli kilim tekniğinde dokunan desenli kilimlere yörede farda denilmektedir. Bu teknikle dokunan ürünlerde eğri atkılı kilim, eğri atkılı kontur ve sarma kontur teknikleri bir arada kullanılmıştır. Yöre düz dokumalarında cicim-cecim, zili-sili veya sumak dokumalarla da karşılaşılır.

Zili Yayığı
(Yağmur Odabaşı)

Konya yöresi düz dokumalarında zemin yatay ve dikey bölümlere ayrılarak mihrap ya da göbek adı verilen motiflerle bezenmiştir. En yaygın dokuma türü seccadelerdir. Bu dokumalarda genellikle Kâbe yönünü işaret eden mihrap yer alır. Konya'da kilim tekniğinde dokunmuş saf seccadeler, dik mihraplı saflar, tek yönlü veya çift yönlü mihraplı seccade ve namazlağlarla karşılaşmaktadır.

Göbekli veya toplu kilim örneklerinde ürünün büyüklüğüne göre bir, iki, üç, beş, yedi ya da daha fazla sayıda göbek bulunmaktadır. Göbek olarak adlandırılan desen genellikle eşkenar dörtgen veya altıgen biçimli formlardır. Bunlar dikey olarak yan yana yerleştirilir. Göbek desenini ince ya da kalın sular çevrelemektedir.

Konya kilim ve halılarında kullanılan motiflere yöresel olarak nakış, yanış, oyu gibi isimler verilmektedir. Günümüz Konya'sında dokunan kilimlerde genellikle müze ve özel koleksiyonlardaki desenlerden faydalanılmaktadır.

Obruk İğnelik (Yağmur Odabaşı)

19.

KUYUMCULUK

Altın, gümüş gibi değerli veya yarı değerli madenlerden takı, aksesuar yapımı ile ilgili el sanatına kuyumculuk denilmektedir. Ancak yaygın yanlış, sarraf ile kuyumcunun aynı kategoride değerlendirilmesidir. Kuyumcu takı ve aksesuar yapan, sarraf ise bunları satanlardır.

Günümüz Konya'sında Konya Ticaret Odası Meslek Grupları Raporuna (2003) göre Sarraf ve Kuyumcular 204 kişi olarak belirtilmiştir. Konya ve dışında yapılp sadece satmakla uğraşanlar dışında takı ve aksesuar yapan kuyumcuların sayısı bu sayının yarısından azdır(Yaklaşık 60-70 kişi).

Yöre kuyumcularından edilen bilgilere göre bazı sarrafların Konya'da kuyumcu atölyeleri bulunmaktadır. Bazıları ise İstanbul ve Adana'da bulunan kuyumcularla çalışmaktadır. Kuyumcular çalışma düzeninde branşlaşmaya özen göstermektedirler.

2003 ve 2013 yılında kendisiyle görüştüğümüz Ahmet Ektem ve Taner Ektem kendilerinin döküm tekniğiyle top küpe yaptıklarını, bazılarının bilezik üzerine çalıştıklarını, bazılarının da sipariş üzerine ürün ortaya koyduklarını ifade etmiştir.

Kuyumcu atölyeleri döküm ve pres baskı teknikleri ile çalışmaktadır.

Mevlana Kilitli Bilezikleri
(Göçülü Kuyumculuk)

Konya'da geleneksel simgeleri öne çıkarmak amacıyla kuyumcuların sanatsal girişimlerde bulunduğunu görmekteyiz. Bunlardan biri de Mevlana Başak ve Mevlana Kilitli Burma bileziklerdir. Bu tür tamamen Konyalı kuyum ustalarının buluşudur. Kendisiyle görüştüğümüz Konya Sarraflar ve Kuyumcular Derneği Başkanı İsmail Karagöz (kendisi de kuyum sanatçısıdır) Konyaya özgü bileziğin yapımı hakkında şu bilgileri vermiştir (15.10.2015 tarihinde yapılan mülakat): Has altın olarak nitelenen külçe altının içine 22 ayara dönüşümünü sağlamak amacıyla bakır ve gümüş katılır. (T.S.E. kriterlerine uygun 916 Milyem olarak 22 ayara getirilir.) İşlem basamakları olarak; 1. Metalin eritmesi, 2. Çubuk halinde çekimi, 3. Tezgahta işlem görerek(kaynak gibi) 4. Bükme işlemi de yaptıktan sonra kilitli yapılacaksa kilit takılarak bilezik yapım işlemi tamamlanır. Üzerine çelik kalemlerle çizgi deseni atılır. Şimdi elektrikle çalışan makinalarla yapılmaktadır. Zımpara ve cilalama ile gerekli rötuş yapılarak satışa hazır hale getirilir.

Yine Sayın Karagöz bir bilgiyi paylaşarak kuyumcu olarak tanımlanan kişinin tamir yapan, atölyeleri ise imal eden yer olarak tanımlandığını ifade etmiştir. Eskiden elde ya da döküm tekniğiyle çalışan atölye sayısı 4-5 iken, günümüzde bu sayı 12'dir (Bu atölyelerin çalışma şekillerini güvenlik gerekçesiyle görüntüleyemedik). Bu atölyelerde çok sayıda sanatçı ya da usta hem Konya hem de Türkiye sarraflarına üretim yapmaktadır. 1990'lı yıllarda atölyelerde çalışan ustalardan bazıları Sadrettin EKEN (bilezikçi olarak tanınmıştır), Ahmet GÜMÜŞOK(Kontur lakaplı-rahmetli), Hüsnü DURMAZ, İsmail KARAGÖZ, Fatih ARSLAN'dır.

Kuyumculuk alanında altın yanında gümüş takı yapımında yetişen sanatçı ve atölyeler bulunmaktadır. Ali Can BOYACI erkek yüzüğü konusunda ihtisaslaşan sanatçılarıdır. Yaptığı yüzüklerde has gümüş (925 ayar) olarak tanımlanan gümüşü sarraftan almaktadır. Kasa haline getirmektedir(kalıp hazırlıyor). İstenen taşa göre yuva yaparak mihlama tekniği ile taşı oturtmaktadır. Gümüşün yanısıra süslemede bakır ve pirinç karışımı bronz kullanılmaktadır. Yapımında kıl testere, cila motoru, freze, oksijen kaynağı gibi alet ve araçlar kullanılmaktadır. Kabartma süslemeli parçalar oksijen kaynağı ile sabitlenmektedir. Asit ve cam boyası karıştırılarak elde edilen boya ile süsleme yapılmaktadır. Sanatçı sadece erkek yüzüğü ve madalyon (erkek kolyesi) üretmektedir. Süsleme amaçlı olarak tezhip ve hat sanatının örneklerinden yararlanarak Esmâ'ül Hüsna, tuğra, semazen, Mevlana'dan özlü sözler gibi yazılı ve figürlü bezemeleri de yaptığı ürünlere aktarmaktadır.Kuyumculuk sanatı, günümüzde Konya merkezi dışında Ilgın ilçesinde de Kırım'dan göç eden aileler tarafından sürdürülmektedir. Bunlardan biri Yunus ARU ve ailesidir.

Yunus ARU, bu zenaati babası İlyas ARU'dan (95 yaşında)öğrendiğini ve 8 yaşından beri mesleğini severek yaptığını ifade etmektedir.

Yunus Aru Atölyesinde Kullandığı Aletler ve Yaptığı Çalışmalardan Örnekler

kaynak yardımıyla kenar birleştirmesi yapılmakta zımpara ve keçe ile parlatılmaktadır. Eğer hazırlanan yuvalara özel bir birleştirici ile cam veya taş konularak, tırnakla sıkıştırılmaktadır. Elde edilen ürünler aynı zamanda kauçuk döküm kullanılarak da yapılmaktadır. Kauçuk döküm çığ iken desenler baskı yapıp pişirildikten sonra kalıp görevi görmektedir. Kauçuk döküm daha çok seri üretimde kullanılmaktadır.

Kullanılan Metal Malzemeler: Alpaka, gümüş, bakır, metal, zamak, pirinç, altındır.

Elde Edilen Ürünlerden bazıları; kemer tokası (boynuzlu), köstek, tepelik, alınlık, pazubent, boyun hamaylısı, kemer, muskalık, bileklik, anahtarlıktır.

Abmet ve Taner Ektem

Babaları kılıç-haçer yapmıştır. Günümüzde yaptığı ürünleri evde, eşi ve oğlu ile gerçekleştirmektedir. Bu meslekten kazanç sağlayıp aynı zamanda da seri üretim yapmaktadır. Yapılan ürünleri Yörükler ve Türkmenler ile Alevi Tahtacılar almaktadır. Ayrıca Aşağı Çiğil, Belekler, Bolvadin Karabağ, Çöl Ovası, Balıkesir Dursunbey' de de satılmaktadır.

Yapım Aşaması: Malzemeler İstanbul'dan plakalar halinde temin edilmektedir. Pirinçten yapılan kalıpların üzerine geçmişten gelen desenler uygulanmaktadır. Daha sonra plakalar kalıplar üzerine yerleştirilerek desenler çıkarılmakta ve bu işlemin ardından çekiç, biz vb. araçlarla desenler belirginleştirilmektedir. Son olarak plakanın etrafına

USTALAR

Abmet Ektem

1971 Konya doğumludur. Baba mesleği olarak yaptığı kuyumculuğu 12-13 yaşından beri sürdürmektedir.

Taner Ektem

1976 Konya doğumludur. 25 yıldır bu işle uğraşmaktadır.

Mehmet Özkan

Mehmet Özkan

1962 Konya doğumludur. Aslen Hadimlidir. 1974 yılından beri bu işle uğraşmaktadır. Sipariş üzerine altın ve gümüş takılar yapmaktadır.

Konya'da bu işle uğraşan birçok kişiyi yetiştirmiştir. Bunlardan bazıları; Halit Koçak, Hasan Çoban, Himmet Kaymak, Yusuf Koçak (Karaman'da çalışmaktadır)tır.

İsmail Karagöz

Konya Sarraflar ve Kuyumcular Derneği Başkanı'dır. 1972 Konya-Karatay ilçesine bağlı Göçü Köyü doğumludur. Çocukluk yaşlarından itibaren kuyumculuk yapmaktadır.

Ömer Kağnıcı

Gümüş takı ustasıdır. 1963 Konya doğumludur ve 1978'den beri bu işle uğraşmaktadır. Gümüş malzemeler küçük toplar halinde ve 1000 ayar değerinde İstanbul'dan gelmektedir. Yine İstanbul'da bulunan tasarımcıların yaptığı desenleri kalıplarını hazırlatarak küpe, bileklik, kolyeden oluşan takımlar yapmaktadır (Aral, 2005, 191-206). Bu çalışma ile kendisiyle görüşmek istediğimiz ustanın mesleğini çocuklarına bıraktığını öğrenmiş bulunuyoruz.

Yunus Aru eşi ve oğlu ile

Ali Can Boyacı

24 yaşındadır. Konya Cihanbeyli doğumludur. 14 yıldır takı ile uğraşmaktadır. 2011 yılında Ankara'da düzenlenen Ulusal Beceri Yarışması'nda (Shills Turkey) birincilik ödülü almıştır.

Yunus Aru

1958, Ilgın-Çukurcami doğumludur. Bu sanatı dedesinden babası, babasından da kendisi öğrenmiştir. Oğlu Mustafa ve eşi kendisine yardım etmektedir.

20. KÜNDEKARİ

Künde'nin kelime anlamı, kütük, tutmak, kavramaktır. Kündekari ise süslemeli ahşap parçaları birbirine tutturma sanatı, ince marangozluk işidir. Türk ahşap sanatında özellikle camilerde, minber, kürsü, kapı kanatları üzerinde uygulanmıştır. Bu unsurlar üzerinde birbirine geçme olarak oymalı tablalar geometrik bir kurguya sahiptir.

Geniş yüzeyli ahşap malzemenin büyüyüp küçülme yoluyla bozulmasını önlemek için bir iskelet üzerine tablaların kiriş ve delik-zıvana yardımıyla birbirine tutturulması ile kündekari gerçekleştirilmiş olur.

Tablaların birbirine tutturulmasından dolayı bu tekniğe "çatma" denilmektedir (Öney, 1978, 113). Geometrik bir tasarıma sahip kündekarinin en küçük parçası tablalar üzerinde bitkisel süslemeler görülür.

Kündekari tekniğini İslam Sanatında Fatimiler ve Memlûklular dönemindeki birçok Camide görüyoruz. Anadolu Selçuklu döneminde ilk örnekler Aksaray Ulu Camii ile Konya Alâeddin Cami minberleridir. Beylikler ve Osmanlı Dönemleri'nde de yaygın olarak kullanılmıştır. Kündekari yapılışına göre:

1. Hakiki Kündekari
2. Taklit(yalancı) kündekari olarak ikiye ayrılır (Öney, 1978, 113).

Kündekari tekniğiyle yapılmış kapı örneği

1. Hakiki Kündekari: Bir iskelet üzerinde geometrik bir kompozisyon oluşturan tablalar birbirine geçirilmiştir. Malatya Ulu, Sivrihisar Ulu, Niğde Sungurbey (14. yüzyıl), Birgi Ulu(1322), Bursa Ulu(1399) Camileri bu teknikle yapılmıştır.

2. Taklit Kündekari: Tablalar görünmeyecek şekilde çakılmış veya yapıştırılmıştır. Birkaç alt gruba ayrılmaktadır. Bunlar; çakma ve kabartmalı künde kari (Ankara Alâeddin Camii(1198), Ankara Ahi Elvan Camii(1382)); Tamamen çakma ve yapıştırma Künde kari; Tamamen kabartmalı Kündekari'dir (Bey Hekim Mescidi Kapı kanadı) (Öney. 1978, 115–116).

Konya'da 1983 yılından sonra Mevlüt Çiller'in yeniden canlandırdığı Kündekari sanatı, onun atölyesinde yetişen dört-beş sanatçı tarafından icra edilmektedir. Kündekari ustaları marangoz atölyelerinde çalışmaktadırlar. Minber ve kapı kanatları tasarlayabilmek için büyük tezgahlar, masalar üzerinde çalışmaktadırlar. Bu ustalar Mevlüt Çiller, Ahmet Yılçay, A.Kadir Can, Mustafa Karakaş, Süleyman Ulaş, Kadir Yıldız, Ahmet Serim ve İbrahim Gedik'tir.

Hammadde olarak ceviz, meşe, armut, şimşir gibi sert ağaçlar kullanılmaktadır. Yapılacak eserin önce 1/1 ölçekli projesi yapılır. Bu projeye göre ana iskeleti kurulur. İskelet üzerine tablalar yerleştirilir. Ana kompozisyon kare, dikdörtgen, üçgen, eşkenar dörtgen gibi geometrik parçalardan oluşur.

Tablaların üzerine oyma ve kakma yapılır. Selçuklu Dönemi'nde tablalar üzerine Rumi ve Palmet motifleri yapılıyordu ve bu motifler şu tekniklerle ortaya çıkarılmıştır:

1. Düz satırlı derin oyma
2. Yuvarlak satırlı derin oyma
3. Çift katlı kabartma tekniği
4. Eğri kesim tekniği.

Tablaların kiniş (dok) ve delik-zıvana kısımlarını açmak, üst yüzeydeki oymaları yapmak için kalem denilen(küstüre, düz taban) aletler kullanılmaktadır. Günümüzde elektrikli aletler, CNC denen ağaç oyma bıçakları kullanılmaktadır.

USTALAR

Mevlüt Çiller

Mevlüt Çiller

Konya merkez Yaylapınar Köyünde doğdu. İlkokuldan sonra Ali Adıbelli'nin yanında marangozluğa başladı. Ustanın "sanatkar ölür, eseri kalır" düsturuna uyarak çok çalıştı ve kurgusu geometriye dayanan ince ahşap oyma ve geçme sanatı künde karide dünya çapında bir sanatçı oldu.

Konya'da birçok sergiye katıldı. Ulusal ve uluslararası sergilerde yer aldı. İngiltere'de The Prince of Walles İnstitu of Architecture'de hakkında tez yapıldı, burada sergi açtı, konferans verdi. Türkiye'de ise Gazi Üniversitesi, Eğitim B.F. 'den Hamide Soysal, Geleneksel El Sanatlarımızı Yaşatan Kündekari Ustası Mevlüt Çiller, Ankara, 2007 adlı bir Y.L. tezi yaptı.

Yurt içinde ve dışından 100'den fazla caminin kapı, minber ve kürsüsünü yaptı. Bunlardan birkaçı;

- Meram Tavus Baba Camii minber ve vaiz kürsüsü (1969)
- Ankara Kocatepe Camii kapıları (1984)
- İzmit İGDAŞ Camii kapı, minber ve mihrabı(1990)
- Tokyo Dr. UMEZU Sanat Galerisi kapıları(1995)

Abmet Yılçay

1953 yılında Konya'da doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra Mevlüt Çiller'in yanına çırak olarak girdi. Burada ustasından kündekari tekniklerini öğrendi. 1988 yılında kendi atölyesini kurdu. Çıkardığı işleri KTO'da (1989) ve Selçuklu Belediyesi'nde sergiledi (1998). Bunlardan bazıları;

- Karatay Sanayi Camii kapısı(1989)
- S.Ü. Kampus Türk Anadolu Vakfı Camii kapısı(1995)
- Adana Sabancı Merkez Camii kapıları(1998)dır.

Abdülkadir Can

1937 yılında Sarayönü- Başhüyük'te doğdu. İlkokul mezunudur.

Marangozluk yaparken kündekari çalışmaya başladı. Marangozlar, Parsana, Yeni Buğday Pazarı Camilerinin kapılarını yaptı. Yapıştırma ve çakma kündekari tekniklerini kullanmaktadır. Yurt dışında da kapılar yapmıştır.

21. MESTÇİLİK

Mest, sığır, dana veya keçi derisi kullanılarak yapılan ve ayağı saran ayak giysisidir. Genellikle abdest almada kolaylık sağladığından tercih edilmektedir.

Konya'da mezt-mest yapımında daha dayanıklı ve işlenmeye uygun olduğu için dana derisi kullanılmaktadır. Genellikle siyah renkli deri kullanılır. Ancak siparişe göre kahverengi ve beyaz deriden de dikilmektedir.

Mest yapımında, işlenmiş deri üzerine ayak numaralarına göre hazırlanan kalıplar konularak kesilmektedir. Bir çorap mest beş parçanın birleşmesinden oluşmaktadır. Mestin dikimine önce fermuardan başlanır. Boğaz kısmına kıyılık denilen bir parça geçirilir. Sonra tabanı dikilir(Erol, 1988, 107). Dikişleri önceleri elde yapılmaktaydı.

Günümüzde ise makinede dikilmektedir. Dikişlerin tamamı arka yüzden dikildiği için ters-yüz edilir ve kalıba geçirilir.

Kullanılan araç-gereçler: Parçaların kesilmesi ve birleştirilmesinde iye, masat, falçata (kesim bıçağı), dişli ve danayla, çekiç, kerpeten ve dikiş makinesi kullanılmaktadır.

Mest Yapımcısı Mehmet Armutçu

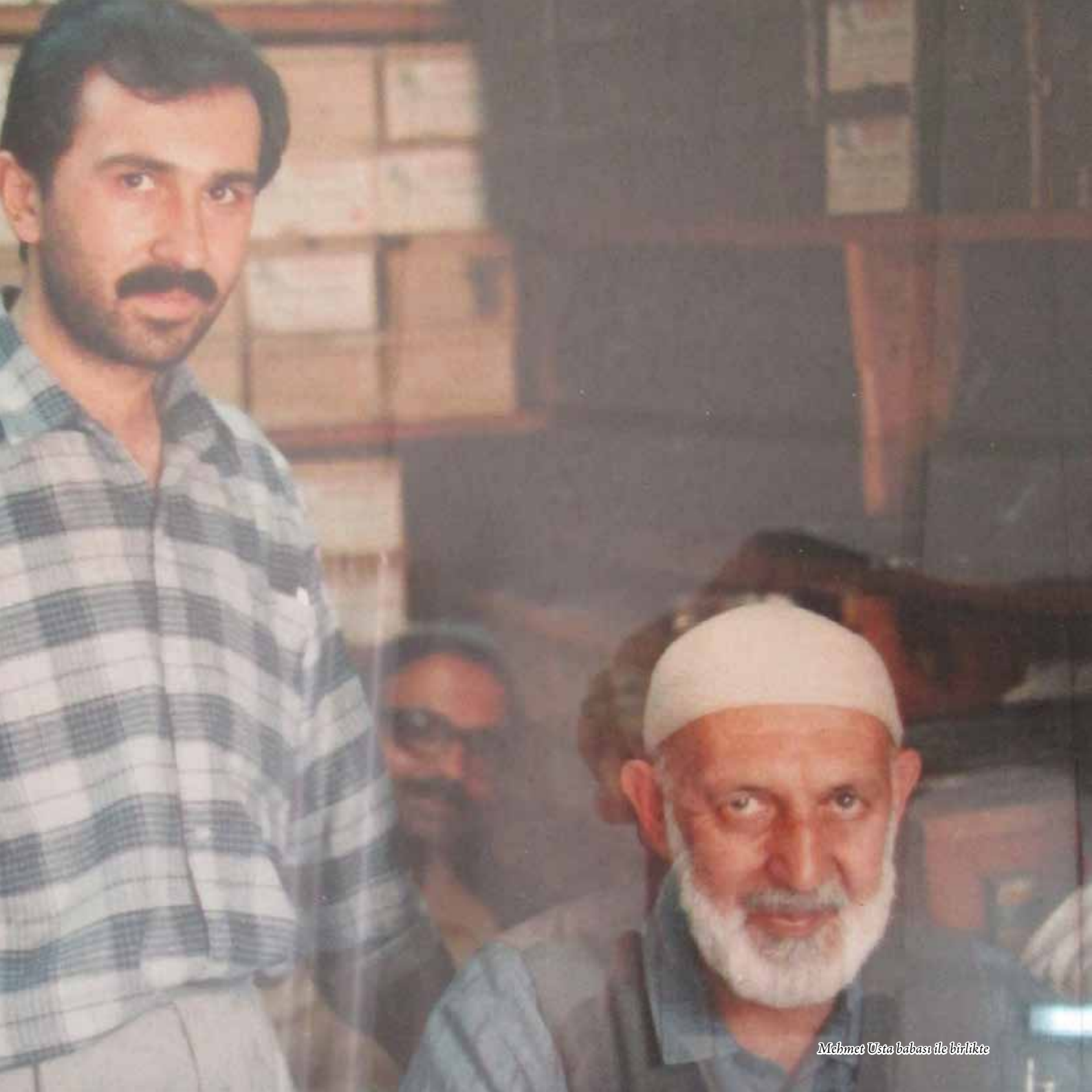
USTA;

Mehmet Armutçu

Yaklaşık 30 yıldır bu işle uğraşmaktadır. Konya'daki tek mestçi ustasıdır. Mest yapımını babasından öğrenmiştir. Konya Ayakkabıcılar Çarşısında mesleğini sürdürmektedir.

Son yıllara kadar mestçilikle uğraştığını yayınlardan öğrendiğimiz Muzaffer Hınıs ise artık mesleğini bırakmıştır.

Mest dışında, deriden terlik ve patik şeklinde ayak giysileri yapılmaktadır. Halk arasında mest giyme alışkanlığının geçmiş yıllara nazaran bırakıldığı, talebin azaldığı, ancak sema törenlerinde semazenlerin çorap mest giymeleri sebebiyle semazenler tarafından gelen talepte artma olduğu ustanın verdiği bilgiler arasındadır. Konya'ya gelen yerli turistler de mest almaktadırlar.

Mehmet Usta babası ile birlikte

22. MUM YAPIMI

Mum; yağ, balmumu, parafin ve stearik asitle meydana gelen karışımdan yapılan, ortasında bir fitil bulunan ve yandığı zaman parlak alev veren, genellikle silindirik şeklinde olan yanıcı bir maddedir. Tarihçesi hakkında değişik bilgiler bulunmaktadır. "Bulunan ilk örnekler, eski Mısır medeniyetine aittir ve koni şekilli, meşale yerine kullanılan, saz fitil etrafına balmumu sarılarak yapılmış irice mumlardır. Ortaçağ boyunca Avrupa'da aydınlatmanın en pratik yolu olan saz mumları, yağa batırılmış kalınca saz parçalarından imal ediliyordu. Gerek balmumundan, gerekse yağlardan yapılan mumların kullanılması yaygınlaşması üzerine istenildiği şekilde mum imal edilmeye başlandı. Ancak mum Ortaçağın ilk yarısı boyunca iptidai usullerle imal ediliyor ve seri üretim sağlanamıyordu.

On üçüncü yüzyılda Paris'te ilk mum imal evi kuruldu. Bu şehirde balmumu ve yağdan yapılanlar olmak üzere iki ayrı kola ayrılan mum endüstrisi elli yıl kadar sonra Londra'da da aynı gelişmeyi gösterdi. Bu durum 15. asra kadar devam etti. Bu asırdan itibaren ilk kalıpların kullanılmasına başlanmasına rağmen, elle mum yapma uzun süre önemini kaybetmedi.

1820 senesinde Fransız mühendis M. E. Chevreul, mum imalinde yağlarla birlikte yağ asitleri ve gliserini denedi. Bu maddeleri, yağları alkaliler ve sülfürik asit ile muameleye sokarak elde etmişti. Bu başlangıçtan itibaren, mum imalinde hızlı bir gelişme görüldü.

Mum Atölyesinden Genel Görünüş

Köpek balıklarının yumurtalarından yapılan ispermeçet mumlarının üretilmesine ise 1860'ta İngiltere'de başlandı. Bu mumların, mum endüstrisinde standartlaşmaya önyak olması ve foto metrik ölçü kabul edilmesiyle büyük bir gelişme oldu. Bunlar aynı zamanda önceki mumlardan daha parlak bir ışık vermekteydiler. Günümüzden 2 bin yıl önce, hayvansal yağların arasına pamuk sokularak ilk mum yapıldı. Ancak, bu mumlar herkesin kullanamayacağı kadar pahalı ve lükstü. 17. yüzyıla kadar da bu durum böyle devam etti. Fransız bilim adamı Sieur le Brez, kalıba dökülen mumları yapınca, üretim çok daha ekonomikleşti ve mum kullanımı büyük hızla arttı. Artık herkes, mum alabiliyordu. Böylece birtakım faaliyetler gecelere de sarktı. Parafin mumların ilki ise, 1850 yılında Iskoçya'da James Young adlı kimyager tarafından yapıldı.

Aynı yıllarda İngilizlerin uzun süren çalışmalarından sonra petrolden parafin imal etmeye muvaffak olması, 1859'da ABD'de petrol bulunması ile parafin de mum yapımında kullanılmaya başlandı. Parafin rafine edilmiş petrolden elde ediliyordu. Parafinin tek dezavantajı erime noktasının düşük olmasıydı. Bu problem parafinin stearik ve palmitik asitlerle birlikte kullanılmasıyla ortadan kaldırılınca, mum endüstrisinin en önemli hammaddesi parafin oldu. Bundan sonra mum yapımındaki gelişmeler, fitilin niteliği ile ilgili olup, mumun hammaddesinde çok az değişiklikler oldu. İlk önceleri basit sicimlerden yapılan fitiller daha sonra W. Camba Ceréss'in 1825'te bulduğu bir usul ile boraks, potasyum nitrat, amonyum nitrat çözeltilerine batırılarak imal ediliyor ve bu sayede fitilin daha uzun süre dayanması ve alevin daha parlak olması sağlanıyordu. Günümüzde yapı olarak bunlardan fark göstermeyen mumlar, ileri teknoloji sayesinde daha hızlı olarak imal edilebilmektedir. Günümüzde kullanılan otomatik mum imal makineleri, Joseph Morgan'ın 1834'te icat ettiği kalıp makinelerinin gelişmiş şekilleridir. Bunlar, seri halde, standart mum üretmeyi temin ederler". (www.ilkkimbuldu.com. 13.08.2013)

Mumlar geçmişten bugüne, pek çok dinde ve ayinlerde kullanılmaktadır. Hıristiyanlık ve Yahudilikte ve diğer bazı batıl inançlarda ibadet vasıtası olarak kullanımı halen yaygındır. Örneğin; Budizm'de meditasyon esnasında rahatlamak ve gevşemek için, Hinduizm'de ruhsal aydınlanmanın ve başarının, Hümanizm'de ise mantığın ve akılcılığın sembolüdür. Hıristiyanlar, Noel yortularında (yılbaşında) çam ağaçlarını mum ile süslemektedirler. Müslümanlar da türbelerde mum yakmaktadırlar. Her ne amaçla olursa olsun mum bir aydınlanma aracıdır ve tarih boyunca kullanılmıştır. Günümüzde ise dekoratif amaçlarla yaygın kullanıldığı görülmektedir.

Mum yapımında kullanılan malzemeler:

Parafin: Mumun ana maddesidir. Petrolden elde edilen renksiz ve kokusuz bir maddedir. Mum yapımı dışında tekstilde, kozmetik sanayinde, eczacılıkta, patlayıcı madde yapımında, elektrik malzemelerinin imalatı gibi pek çok alanda yaygın kullanılmaktadır.

Stearik asit: Mumun erime süresini belirler.

Esans: Muma koku verir.

Mum boyaaları: Mumu renklendiren maddedir.

Fıtıl: Ateşin yandığı, erimiş parafine bulanmış ip.

Sim: Süslemede kullanılır.

Mum yapımı: Mum yapımında genellikle silikona döküm tekniği uygulanmaktadır. Az da olsa cam bardak veya cam kalıplara da dökülmektedir. Boyalar bazen parafin içine de katılır. Yaygın usul sonradan boyanmasıdır. Bu şekilde istenen yerler istendiği renkte boyanabilir.

Süsleme: Mum yapımında çeşitli renkte boyanarak süslenmekte veya sim katılarak parlaklık sağlanmaktadır. Ayrıca taş yerleştirerek veya mumun etrafına kumaş parçaları sarılarak ta süsleme yapılmaktadır.

Konya-Sille'deki Kolcu Mum Atölyesi'nde; insan figürleri, melek tasvirleri, kedi, köpek, aslan, kuş, kaplumbağa gibi hayvan figürleri, semazenler, güller, çiçekler şeklinde yapılmış mum örnekleri bulunmaktadır. Muma şekil vermede müşterinin bölgesi veya ilgisine göre tercihler değişmektedir. Özellikle kendisini dindar olarak tanımlayan müşterilerin figürlü mum almadıkları, gençlerin ise figürlü mum aldıkları ifade edilmektedir. Son dönemde daha çok tercih edildiğinden Mevlana tasviri, Sille'de bulunan kilise ve Konya tarihi yapıları ile ilgili taleplerden dolayı yeni kalıplar hazırladıkları belirtilmiştir(mülakat, İbrahim Kolcu, 03.08.2013).

USTA

İbrahim Kolcu

30 yaşındadır. 5 yıldır mum işiyle uğraşmaktadır. Sille'de Subaşı Mahallesi, Hükümet Caddesi, No:94'deki atölyesinde mum yapımını sürdürmektedir.

Ayrıca ;

***Hidayet Kolcu** (10 yıldır çalışmaktadır),*

***Celalettin Bulut** (15 yıldır çalışmaktadır),*

***Mustafa Bildik** (7 yıldır çalışmaktadır) mum işiyle uğraşan diğer ustalardır.*

23.

METAL OYMA-NAHT (HAKKAKLIK)

Naht Arapça bir kelimedir. *Yonma, yonulma, oyma* (Develioğlu, 1970: 956) anlamındadır. *Naht (oyma), ağacı yontmak suretiyle kabartma şekiller vücuda getirmek sanatı* (Arseven, 1966: 1496) olarak tanımlanmaktadır. *Bu sanat daha çok ahşap için kullanılmaktadır.*

Bu sanatın metal veya sedef malzemeler üzerine uygulamalarını rahmetli Mehmet Köseoğlu uzun yıllar sürdürmüştür. Günümüzde ise oğulları Rahim ve Kenan Köseoğlu tarafından sürdürölmektedir.

Naht sanatının 7.-10. yüzyıl'a ait Emevi ve Abbasi devirlerindeki eserlerinde Helenistik ve Sasani tesirli tezeyinat egemen görünmektedir (Özönder, 1998: 89). Ahşap yüzeylerin dantel gibi delikli şekilde oymalarla bezendiği ajur tekniğinde örneklere daha çok rahlelerde rastlanır (Öney, 1992: 140).

Osmanlı Dönemi'nde naht sanatı ile birbirinden güzel eserler verildiği görüyoruz. Bu dönemde ahşabın yanısıra sedef, fildişi, gümüş, altın, inci ve kıymetli taşların da delik işi tekniği ile süslendiği örneklerle karşılaşılmaktadır (Özönder, 1998: 89-91).

Yapılışı ve Kullanılan Araç- Gereçler:

Hat sanatının oyma olarak gerçekleştirilmesinde ilk önce uygulanması istenen hat seçilmektedir. Bu hat eser uygulanacak yüzeye göre (takı, levha, dekoratif aksesuar v.b.) istenen boyuta getirilir. Altın, pirinç, gümüş, sedef, suni sedef, fildişi gibi istenen malzeme üzerine desen yapıştırılır. Daha sonra çıkarılması istenen yerler delinir ve bu delinen yerlerden testere takılır ve kesilir. Kesme işlemi bittikten sonra tamamı benzine atılır ve yapıştırılan yazının şablonunun çıkması sağlanır. Daha sonra su zımparası ile zımparalanır. Desen üzerine nakış atılacaksa kavak ağacından yapılan rokele tahtası üzerine çakılır. Çapa kalem ile hatları belirlenir. Çizgili kalem ile hatları belirlenir. Çizgili kalem ile desendeki örneğin yaprağın damarları da belirlendikten ve iç oyma kalem ile yaprakların ortası açıldıktan sonra nakışlama işlemi tamamlanır. Daha sonra cila motorunda parlatılır. Eser altın kaplama yapılmak isteniyorsa İstanbul'daki atölyelere gönderilerek kaplanması sağlanır.

Oymacılık sanatında kullanılan malzemeler şunlardır:

Makas: Sac ve plaka kesmede kullanılır.

El matkabı: Delik açmak için kullanılır. (Sanatçının halen kullandığı matkap 70–80 yıllıktır.)

Elektrikli Matkap (Freze) : Delik açmak amacının yanında taşlama yani zımparalamada da kullanılır.

Testere ve Testere Kolu: Yazının kesilmesinde ve desenin ortaya çıkarılmasında kullanılır.

Kalemler:

-Çapa Kalem: Hat yazısının giriş ve çıkışlarını (başlama ve bitiş) belirlemek için kullanılır.

-Çizgili Kalem: Desen üzerinde kuşlama ve çizgileme, gölgeleme işlerinde kullanılır.

-İç Oyma Kalem: Ağız kısmının bir tarafı keskin ve düz, diğer tarafı yuvarlaktır. Desenin iç oyuntularını belirlemede kullanılır.

-İngele Kalem: Çok keskin ve çok incedir (Sıfır çizik oluşturmak için kullanılır).

Çift: Ufak parçaları cımbız gibi tutmada kullanılır.

Kargaburun: İnce tel kıvrımda kullanılır.

Yassıağız: Tel gibi parçaları tutmak, sabitlemek için kullanılır.

Pense: Parçanın büyüklüğüne göre parçayı kıvrımda kullanılır.

Sürgülü: Deseni, kesilecek yüzeye sabitlemek, sıkıştırmak için kullanılır.

Eğe: Yassı eğe düz satırların pürüzünü gidermek için, balıksırtı eğe ise bombeli satırların yüzeyinin düzeltilmesinde kullanılır.

Cila Motoru: Eserin yüzeyini parlatmak için kullanılmaktadır. Bu motorun iki başı vardır. Her iki tarafında bulunan ve keçe olarak adlandırılan 93 kat tülbent bezi konularak oluşturulan parça bulunur. Bir tarafına zımpara izini almak için pomza taşı yerleştirilir. Diğer tarafta parlatmak amacıyla yeşil taş kullanılır. Gerçek keçe malzeme tepsi, çaydanlık gibi büyük parçaların zımpara izini almak için kullanılır.

Semazen Figürlü Metal Oyma Hat Örneği

USTALAR

Hakkak Mehmet Köseoğlu

Spor Salonunda, Bursa'da, Ankara'da, Mersin'de (Kanser Hastanesi yararına) sergiler açtı. 1997 yılında da Kültür Bakanlığının emriyle 12 kişiye bu sanat dalında kurs veren sanatçı ne yazık ki 1999 yılında geçirdiği rahatsızlık sonucu felç oldu. Ustanın rahatsızlanıp işini bırakmasından sonra oğulları bayrağı teslim aldı ve bu sanatı devam ettirmek, tanıtmak amacıyla çaba vermektedirler. Mehmet Köseoğlu 2006 yılı Şubat ayında hakkın rahmetine kavuştu. Ahşap sanatında da karşımıza çıkan ve kil testere ile oyma, kesme veya delik işi tekniğini pirinç, altın, gümüş, sedef, fildişi gibi malzemelerde uygulayan Mehmet Usta özellikle Osmanlı İmparatorluk dönemi hat sanatından yararlanılarak oluşturduğu reproduksiyon çalışmaları geçmişe günümüz arasında bağ kuran örnekleriyle dikkat çekmektedir (Barışta, 2005: 301-302).

Rahim Köseoğlu

Mehmet Köseoğlu

Ahşap oyma, delik işi tekniğini metale uygulayan Mehmet Köseoğlu 1932 yılında Konya'da doğmuştur. Konya Merkezde bulunan Hâkimiyeti Milliye İlkokulunu tamamlayan sanatçı 1942-43 yılında meslek olarak kuyumculuğu seçmiştir. Kuyumcu Leon adında Ermeni ustanın yanında çalışmaya başlamıştır. Bir müddet çalıştıktan sonra askere giden sanatçı askerlik dönüşü kuyumcu Mevlana soyundan Rifat NAZIROĞLU'nun yanına girdi. 1957 yılında ustası ile birlikte hat sanatını oyma olarak çeşitli malzeme üzerine uyguladı. 1959 yılından itibaren de yalnız çalışmaya başladı. Uzun bir süre Mevlana Haftası etkinlikleri içinde yaptığı eserleri sergileyerek dünyaya tanıtmaya çalıştı. Bunun yanı sıra İstanbul Yıldız Sarayı'nda, İstanbul Sergi ve

Rahim Köseoğlu

Mehmet Köseoğlu'nun büyük oğludur. 1961- Konya doğumludur. Ortaokul ikinci sınıfa kadar ki eğitimini Konya'da sürdüren sanatçı, daha sonra eğitimini bırakarak babasının atölyesinde hat oymacılığı çalışmalarına başladı. Babasıyla birlikte her türlü tanıtım etkinliğine katılan sanatçı, 1997 yılındaki Kültür Bakanlığı tarafından açılan Hat Oymacılığı kursunu başarıyla tamamlamış, "Hat Oymacılığı" belgesini almış ve kendi atölyesini açmıştır. Bu sanatı halen Konya'da Tevfikiye Caddesi, Âşık Şemi Sokak, No:14, Kat:2' deki atölyesinde sürdürmektedir.

Kenan Köseoğlu

M. Kenan Köseoğlu

M. Köseoğlu'nun küçük oğludur ve 01. 05. 1965 Konya doğumludur.

1997 yılında açılan kursa katılarak sertifika alan sanatçı önceleri babasıyla daha sonra ağabeyi ile birlikte hat oymacılığı çalışmalarını sürdürdü. Şu anda Konya'da Mevlana Caddesi üzerindeki Altın Çarşı, No: 10'daki atölyesinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Rahim ve Kenan Köseoğlu hat sanatçısı olmadıkları için hat sanatçıların yazılarının kopyasını çıkarmaktadırlar. Sadece süsleme detaylarında sanatçı yetkilerini kullanarak bazı küçük ilave ve değişikliklere gitmektedirler.

Eserlerinin kompozisyonlarında bitkisel, geometrik, figürlü, nesneli, mimarili tasvirler görülmektedir. Tuğra, Mevlevi sikkesi, Semazen, mezar, bayrak, yıldız, armut, gemi, daire, leylek, kuş, insan figürü biçiminde istif edilmiş hat eserlerini kullandıkları tespit edilmiştir.

Sanatçıların ürün türleri arasında başta levha, pano olmak üzere kolye, küpe, broş gibi takı çeşitleri, anahtarlık gibi dekoratif eşyalar bulunmaktadır.

24. NAKIŞ (İŞLEME)

İşleme, kumaş veya deri üzerine elde veya makinede iğne veya tıgla, kasnak, gergef üzerine gerilen zemin üzerine iplik, metal bükümlü ipek iplik, altın, gümüş tel kullanılarak sayılarak veya sayılmadan düz veya kabartma olarak uygulanan el sanatlarımızdandır. Orta Asya Türkleri ile Anadolu'ya gelen işleme sanatı, Selçukludan günümüze değin kesintisiz sürdürülen bir sanat olma özelliğini korumaktadır.

Çeyiz geleneğinin çok yoğun yaşandığı Konya'da işlemeli yatak örtüleri, seccade, yaygı, yastık yüzü gibi eşyalar en sık görülen türlerdendir. Bugün Konya Müze ve özel koleksiyonlarda karşımıza çıkan işlemlerin çoğu Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi'ne aittir. Peşkir, havlu gibi çeyiz eşyalarının yanısıra bindallı, cepken, gelinlik, entari, şalvar, içlik, salta, fermene, uçkur gibi giyim ve giyim donatılarında zengin bir işleme sanatı ile karşılaşmaktadır. Bu işlemlerde sarma, kum iğnesi, zincir işi, muşabak, mürver, dival işi, düz pesent, kordon tutturma teknikleri yaygındır. Geç dönem örneklerde ise yaygın olarak etamin iğnesi ve çapraz iğne (kanaviçe) teknikleri görülür. Bu işlemlerde en çok tercih edilen desenler yürek hoplatan, yılanlı bahçe, kayalı park, güvey çetneviri, üç elti dokuz görümce, hercai gibi mahalli isimle anılan kompozisyonlardır.

Bu araştırma vesilesi ile yapılan alan araştırmasında çeyiz satış mağazalarında el yapımı işlemler yerine makine üretimi ürünlerin bulunduğu, fiyat açısından düşük ücretli olmaları sebebiyle de halk tarafından tercih edildiği öğrenilmiştir.

İşlemeli Sedir Örtüsü
(Yağmur Odabaşı)

25.

NAL YAPIMI- NALBANTLIK VE DEMİRCİLİK

Nal, çeki ve yük hayvanları at, katır, eşek, öküz gibi hayvanların tırnaklarını korumak için ayaklarına çakılan demir levhadır. Nallar çarşılarda demirci dükkânlarında yapılır. Nalbant ise atın ayaklarına nal çakan kişilere denir. İlk ve Ortaçağlarda ulaşım, haberleşme, savaş ve taşımacılıkta at çok önemli varlıktı.

Atın bakımı kadar nallanması da önemliydi. At savaşlarda ve ulaşımında çok kullanıldığı için Türk toplumunda çok sevilen bir hayvandır. At hakkında yüze yakın atasözü ve deyim vardır: “At ölür meydan kalır, Yiğit ölür şan kalır”; “At sahibine göre kişner”; “Bir nal bir at kurtarır, bir at bir yiğit kurtarır”.

Kurtuluş Savaşı'nda Konya'da kurulan Nalbant Mektebi, ordunun mih ve nal ihtiyacını karşılamıştır. 3 Nisan 1922 tarihinde Atatürk bu okulun mezuniyet töreninde bir konuşma yapmış “sanatın en basiti ve şereflişidir. nalbantlar toplumda hürmet ve haysiyete layık kimselerdir” demiştir (Dinçer, 1982, 2).

Başta Hunlar, Göktürkler olmak üzere Orta Asya'da kurulan Türk devletlerinin ordularında süvari birlikleri büyük bir yekûn tutuyordu. Aynı durum Selçuklu ve Osmanlı orduları için geçerliydi. Askerlikte at ve katırlar, binek hayvanı, top, tüfek taşımak için kullanılmış, ayrı bir sınıf teşkil etmiştir. At ilk olarak Orta Asya'da M.Ö. 8. yüzyıllarda ehlileştirilmiş ve nal icat edilmiştir (Dinçer, 1982, 1).

Ata Nal Caharken
(Halil Ibrahim Kum'tan)

Çarşılarda halkın binek ve yük hayvanlarının koşumlarını yapan saraçlar, nallarını yapıp çakan nal yapımcıları ve nalbantlar ayrı birer Zenaat kolunu oluşturuyordu. Günümüzde ulaşım araçlarının artması, at ve at araba kullanımını azaltmıştır. Nal yapımı ve nalbantlık artık yok olan Zenaatlar arasına girmiştir.

Konya çarşısında demirciler ve nalbant dükkânları bir arada bulunmaktaydı.

Nal yapımında kullanılan aletler:

1. Ocak-körük: Demiri kor halinde kızdırmak için kullanılır, körüklü ve motorla üfleli tipleri vardır.
2. Kısaç-kerpeten: Nal dövülürken tutmaya yarar.
3. Zımba: Nal üzerinde yarık ve delik açmak için kullanılan çelik alettir.
4. Çekiç-balyoz: Nal yapmakta ve dövmekte kullanılan benzer işlevli araçlardır.
5. Örs: Nalın üzerinde dövüldüğü ayaklı demir alettir.

Nal Yapımı: Konya'da iki tür nal yapılmaktaydı.

1. Alaturka(düz) nal: Levha halinde İstanbul'dan getirilen demir dövülerek nal yapılır. Ön ayakların nalları yuvarlak, arka ayakların ise sivri formudur. Dövülerek biçimlendirilen nalın ortası 3 mm., kenarları 6 mm. Kalınlığındadır. Delikleri zımba ile açılır.

2. Alafranga (mahmuzlu) nal: U şeklindedir ve uç kısımları mahmuzludur. Şehirde asfaltta yürüyen hayvanlara çakılır. Bu nallar hazır satın alındığı gibi ustalar tarafından da yapılır.

3. Çivi(mih) yapımı: Eskiden ustalar tarafından elle yapılırdı. Son yıllarda İsviçre çeliğinden yapılanlar İstanbul'dan temin edilmektedir.

Nallar çift olarak değişik büyüklükte yapılarak satışa sunulur.

Nalın Çakılması: nalbantlık işlemi de deneyim ve ustalık isteyen bir iştir. Hayvanları ürkütüp, korkutmadan nallamak marifet ister.

Kullanılan aletler:

1. Çekiç: belirli büyüklükte olur.
2. Kerpeten: çivileri tutmaya, çekmeye, bükmeye yarayan alettir.
3. Suntraç: Geniş ağızlı, ahşap saplı bir tür bıçaktır. Eski nal söküldükten sonra hayvanın tırnağını yontup düzeltmede kullanılır.
4. Törpü: Çelik bir alettir. Çivileri ve hayvanın tırnaklarını düzeltmede kullanılır.
5. Yavaşı(ip): birbirine bağlı iki yuvarlak (3 mm. Çapında) ağaçtan ibarettir. Huysuz hayvanların burunlarını sıkıştırırmada kullanılır.

Nalları aşınan hayvanlar nalbant dükkânının önüne bağlanır. Atın sahibi nallanacak ayağı tutar. Nalbant tarafından önce eski nal sökülür. Bu sırada kerpeten, çekiç kullanılır. Daha sonra suntraçla ayak tutulup düzeltilir. Uygun büyüklükte nal çakılır. Çivilerin atın et kısmına girmemesine dikkat edilir, çivilerin ucu kerpetenle kesilir, bükülür. Nalın dışında kalan tırnak uçları törpünün kalın tarafı ile düzeltilir.

1985 yılında yapılan bir araştırmada Konya'da demirciler içinde Nalbant Mehmet-Muammer Akman, Rifat Nalcı, Osman Açıkgöz, Ali Kara, Şakir Gözde gibi nalbantların dükkânları vardı. Günümüzde bir veya iki nalbant kalmıştır. Konya'da nal yapılmamaktadır. Çivi ve nal dışarıdan gelmektedir.

Demircilik; geleneksel çarşı sanatlarının en önemlisidir. Külçe demirin ocakta kızdırılması ile değişik araçlar üretilmektedir. Anadolu'da M.Ö. 1150 yılından sonra Demir çağa geçilmiştir. Demirci ustaları değişik tarım aletleri, ev aletleri, yapı ustalarına kapı menteşesi, kilit, pencere demirleri v.b. araçlar üretirler. Nal döverler ve yaparlar. Günümüzde daha çok kazma, balta, keser, çekiç, tahra, çapa, orak, murç, keski, gelberi, zincir, kürek, bel gibi bağ, bahçelerde kullanılan aletler yapılmaktadır.

Demirci dükkânında kullanılan aletler; ocak ve elektrikli hava makinesi, körük, örs, mengene, makas, zımpara taşı, değişik çekiç ve balyozlar, eğeler ve demir testeresidir.

Fabrika üretimi malların piyasaya dolması ile demircilerin birçoğu iş bulamayıp dükkânlarını kapatmak zorunda kalmışlardır.

USTA

Demirci Ustası İsmet Derman

İsmet Derman

1938 yılında Obruk Kızılören'de doğdu. İlkokuldan sonra bu mesleğe başladı. Esas çalışma alanı at arabalarının demir aksamını yapmaktır. Üzerine ağaçtan kasa yapılır. At arabası işi bitince demircilikle ilgili balta, çapa, sacayağı, köpek tasması gibi işler yapmaktadır.

26. NEY YAPIMI

Ney, üflemeli çalgılar arasında yer alan bir müzik aletidir. Çıkardığı abenkli ve insan ruhunu etkileyen sesiyle tanınır. Kamıştan yapılmış olup, gövde üzerine açılan delikler, baş pare üfleme kısmı yardımıyla ses çıkarır. Konya, günümüzde önemli ney yapım merkezlerinden birisidir. Bunda Mevlana Dergahı'nın olmasının etkisi büyüktür.

Neyin nerede, ne zaman keşfedildiği bilinmiyor. Kaval ya da flüt gibi kolayca yapılabilir. Araştırmacılar Mezopotamya'da ilk defa icat edildiğini söylerler. Selçuklu Devri'nden sonra Türk tasavvuf hayatına girdiği kabul edilir. Özellikle Mevlevi tarikatında önemlidir ve tarikatın yetiştirmeyi temel hedef aldığı insanı kâmil-i temsil eder. Bunun için Mevlana Celaleddin Rumi'nin Mesnevi'sinin ilk beyitleri neyden bahseder.

Dinle Ney'den, nasıl hikayet eder?
Ayrılıklardan şikâyet eder:
Koptuğumdan beri kamışlıktan ben,
Ağlar kadın erkek inleyişimden.

Yel değil, ateştir bu Ney'in sesi,
Kimde bu ateş yok, sönsün nefesi
Aşkın ateşidir ki Ney'e düştü,
Aşkın coşmasıdır ki meye düştü.

RESİM

GELECEK

Mevlana'nın dizelerinde belirtildiği gibi, ney kamışlıktan kesilip, ana vatanından koparıldığı, çeşitli işkencelerden geçtiği için yanık sesiyle ana vatanını özlemektedir. Özünü temizlemiş, kötülüklerden arınmıştır. Tıpkı bir derviş gibi insanı kâmil olmayı temsil eder.

Ney yapımında kullanılan kamışlar ve ney örnekleri

Neyin kamışı Adana, Hatay'dan gelmektedir. En iyi kamış Hatay'da yetişir. Kamış sazlıktan hazan mevsiminde Ekim, Kasım, Aralık aylarında kesilir. Kesilen kamıştan hemen ney yapılmaz. Öz suyu buruşma yapar. En az bir yaz, ideali iki yıl kurutulması gerekir. Kurutmadan önce kamışın üzerindeki yapraklar, çıkıntılar temizlenir. Bir iki yıl asılarak kuruyan kamışlar hazır hale gelir.

Yapım aşamaları şöyle özetlenebilir:

1. Kamışın düzeltilmesi ve kesilmesi: Kamış ısıtılarak eğri yerleri düzeltilir. Yapılacak neyin büyüklüğüne göre kesilir. En az dokuz boğumlu olmalıdır,
2. Kamışın içinin boşaltılması,
3. Deliklerin açılması (ölçülerek altı delik açılır),

Kamışların Kurutulması Aşaması

4. Parazvanelerin takılması: Neyin alt ve üst tarafına yaklaşık 2 cm. uzunluğunda metal halkalar takılır. Neyin düşünce kırılmamasını sağlar

5. Baş pare takılır. Üfleme kısmında, parazvanenin üzerine bindirilen, esas ses çıkaran kısımdır. Baş pare manda boynuzu, fildişi, abanoz, şimşir ağacından yapılır.

6. Akort ayarları yapılır.

Ney yapımında kullanılan aletler:

1. Bıçak, kıl testere.
2. Isıtıcı fön (saç kurutma aleti), düzeltici, sıcak hava tabancası.
3. Matkap (Raybalı); kamışın içini boşaltır.
4. Panch: Delikleri açan matkap.
5. Gümüş kaynak aleti: Parazvaneleri kaynak yapar.

Ney çeşitleri:

1. Bol abenk (52 cm)
2. Sübürde (58,5 cm)
3. Müstahsen (65 cm)
4. Yıldız (67,6 cm)
5. Kız (70,2 cm)
6. Mansur (78 cm)
7. Şah ve Davut 91 cm. ve daha uzun olur. Neyde kısa boylular ince, uzun boylular kalın ses çıkarırlar.

Ney ustasının ney üflemesi gerekir. Seslerin abengini iyi ayarlamalıdır. Neyin tınısı, dem sesi bulunmalıdır.

Konya'da üniversiteli gençler, yetişkinler ney üflemeye merak etmektedirler. Ney üretimcileri yeterince üretim yapabilmektedirler. Ayrıca özel veya mahalli idarelerce kurslar da düzenlenmektedir.

USTA

Sedat Odabaşı (Yesari Müzik- Ney yapımı)

1951 yılında Konya'da doğdu. Ortaokulu bitirdikten sonra 20 yıl kuyumculukta çalıştı. 1993 yılından itibaren müzik aletleri yapmaya başladı. Ud, klasik kemençe yaptı. Yaklaşık 8 yıldır ney yapmaktadır. Günümüzde Şükran Mahallesi, Mimar Muzaffer Caddesi, Rampalı çarşısı, No: 1'de ney yapmaya devam etmektedir.

Sedat Odabaşı

27. OYACILIK- İĞNE OYASI YAPIMI

Oyacılık, iğne, tığ, mekik, firkete v.b araçlarla, iplik, pul, boncuk, koza veya at kılı ile yapılan, çeşitli düğümlerle örülerek veya örüldükten sonra tutturulan şerit biçimde kenar süsü ya da düğüm tentenesi olarak tanımlanabilir.

Oyalar işleme tekniğine, kullanılan malzemeye veya yapılma aracına bağlı olarak çeşitli adlar alırlar. Buna göre;

İğne oyası, mekik oyası, firkete oyası, boncuk oyası, tığ oyası, koza oyası, yün oylar, mum oylar, dokuma oylar gibi adlar almaktadır.

Geleneksel çeyiz kültürümüzün ve el sanatlarımızın en önemli örneklerinden birisi oyalardır. Türk örücülük sanatının tarihsel ilk verileri Orta Asya'da yapılan ve Hunlara ait 2. Pazırık kurganında ele geçirilmiştir. Oya kelimesinin karşılığı bezemek, süslemek olarak Orta Asya Türkleri arasında kullanıldığı ve oyu, tür gibi adlar aldığı bilinmektedir.

Oya sözcüğünün başka dillerde karşılığının bulunmaması bu sanatın Türklere ve özellikle Türk kadınına özgü bir sanat olduğunu göstermektedir (Onuk, 1983, 173).

Filize (Çayır Çimen) Oyası

Oya çeşitlerinden iğne oyası, iğne ile yapılmakta ve düğümden oluşmaktadır. Türk oyalarının en eskisidir. Konya çeyiz kültüründe iğne oyalarının yeri oldukça önemlidir. Başörtülerinin kenarlarına, masa örtüsü, sehpa örtüsü, vitrin örtüsü, iç giyim gibi birçok ev eşyası ve giyimde yaygın olarak kullanıldığı günümüze ulaşan ve halen devam ettirilen örneklerden bilinmektedir.

Konya yazmalarının kenarlarına yapılan oyalardan bazıları filize (çimen)oyası, kurt oyası, afat, yürek, güneş, maydanoz oyası gibi adlar alırlar. Bu adlandırmada bazen motifin adını aldığı nesne ya da cisme benzetilmesi veya tamamen yöre insanların kendilerinin adlandırması sonucu çoğunluk tarafından beğenilip kullanılması etkili olmuş olmalıdır.

Konya kültüründe genç kızların çeyizlerinde mutlaka kayınvalideye hediye etmek için kıllı kurt ve filize oyası bulunmalıdır. Kıllı kurt nişanda, filize ise düğünde kayınvalideye hediye verilirdi. Bu oyanın kayınvalideye verilmemesi büyük bir soruna sebep olabilir. Çünkü bu oyanın kayınvalideye verilen değer birer nişanesiydi. Ancak bu adetler zamanla yok olmaya yüz tutmuştur. Artık yapımı zor oyalara yerine daha basit oyalara çeyizlerde yer almaktadır.

Kullanılan Teknikler:

Zürafa: İğne oyasının temelidir. Zürafanın tekrarlanmasından iğne oyası oluşur. Dolgulu zürafadan farkı tek sıra halinde olmasıdır.

Dolgulu zürafa: Zürafanın üst üste yapılması ile oluşur.

Mekik adı verilen bir araçla düğüm esasına dayanan oya çeşididir. Yürütülen ipliğin üstüne işlenmek istenen motif, mekikteki ipliğin halkalanıp düğümlemesi ile meydana gelir. Mekik oyalara, yapılan desene göre bir veya birkaç mekikle işlenebilir. Tarihi açıdan ilk kez nerede ve kimler tarafından başlatıldığı kesin olarak bilinmemektedir.

Mum Çiçeği Oyası
(Koyunoğlu Müz. 9061-348)

28. ÖRGÜCÜLÜK

Bir ya da birden fazla şiş kullanılarak yapılan el sanatlarından biridir. İlmekler, iplik sararak, dolayarak, geçirerek veya yürüterek yapılan bir tür örücülüktür. Genellikle yünlü, pamuklu ve sentetik iplikler kullanılarak yapılmaktadır. Örgü işleri bir, iki veya beş şişle (Konya ve çevresinde mil olarak adlandırılmaktadır) ilmek atma, artırma, eksiltme, düz örgü, ters örgü, kapatma, ilmek alma, ilmek döndürme gibi farklı teknikler kullanılarak yapılmaktadır (Barışta, 2005) Örgü işleri evlilik için çeyiz hazırlıkları ile yeni doğacak bebek için yapılan eşyalarda yaygın olarak görülür. Kırsal kesimde çorap ve eldivenlerde en sık karşımıza çıkar. Bu örnekler genellikle beş şişle yapılmaktadır. Günümüzde özellikle bere, şapka, şal, boyun atkısı, hırka, yelek, bluz gibi giyim eşyalarında yün ya da sentetik ip örgücülüğü sıkça görülmektedir.

Konya'da evlilik gelenekleri arasında dürü(dünürlerin evlenecek gençler ve aile bireyleri için hazırladıkları, içinde hediyelik eşyaların konulduğu bohça) ve çeyiz çakma(asma) yaygındır. Dürüler içerisinde kayınvalideler için el örgüsü yelek ve şal, çoraplar, kayınvalide için örgü yelek bulunmaktaydı. Bu örgüler genellikle becerikli Konya hanımlarının bizzat kendilerinin yaptıkları el sanatı örnekleridir. Gençler tarafından da aile büyükleri veya bilenlerden öğrenilerek yaygınlaştırılmaktadır. Ayrıca mahalli idarelerin açtığı kurslarda da öğrenilebilmektedir.

Çocuk Yeleği (Mevlüt Çelik, Saray Çarşısı Zemin Kat)

29. SARAÇLIK

Saraçlık; sarmak filinden türemiş, meşin ya da sahtiyandan eşya ve at takımları yapan, bunları sırma veya ipekli işlemlerle süsleme sanatıdır. Yapana da saraç denmektedir. (Arseven, IV, 1975: 1766) Saraçlık, koşum takımlarını hayvanın ölçülerine uygun yaparak tabii hareketleri kolaylaştırmak, her çeşit dış etkiye, ezilme ve çarpmalara karşı onu korumak amacını güder. Saraçlık sanatında deri kullanılmaktadır. Bilindiği gibi deri, insan ve hayvanların bütün vücudunu kaplayan koruyucu tabakadır. Hayvan derisine Türkçede “gön” adı verilirken, yünleri çıkarılmış hayvan derilerine “pösteği” denilmektedir. Yekpare çıkarılmış derilere “tulum”, işlenmemiş derilere “sırım” denir. Doğar doğmaz kesilmiş dana yavrusu derilerine “tirşe” adı verilmektedir. Üzerine yazı ve resim yapılan derilerin başında ceylan derisi gelmektedir. Bu tür derilere “rak” denilmektedir. Deriler cins ve çeşitlerine göre teladin, sahtiyana, kösele, güderi, meşin gibi isimler alırlar. (Arseven, I, 1975: 454)

Eski Mısır ve Sümerlerin yaşadığı bölgelerde yapılan kazılarda deriden yapılmış eşyalar ele geçirilmesi dericilikle ilgili sanatların tarihinin M.Ö. 3000-2500'lere kadar uzandığını göstermektedir. Mısır Firavun mezarlarında bulunan duvar fresklerinde, insan figürleri üzerinde ayakkabı, kemer gibi eşyalar ile atlar üzerindeki koşum takımları ve değişik ev eşyaları dericilik sanatının tarihi geçmişinin yanısıra önemli ölçüde yaygın olduğuna da işaret ederler. Türklerde dericilik sanatının tarihi geçmişinin M.Ö. I. binde Kuzey Çin'de görülen Asya Hunları ile başladığı kabul edilmektedir.

Pazırık ve diğer kurganlardan ele geçirilen birçok eşya arasında yular takımları, eyer örtüleri ve gemler bulunmaktadır. Hunluların yaşadığı bölgelerde atın önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Bu nedenle atların süslenmesine de önem vermişlerdir denilebilir. Çeşitli figürlerle süslü ahşap malzemeden yapılan gem takımları, yular, yanak süsleri yanında deri üzerine hayvan figürlerini applike ederek eyer altı örtüleri gibi atla ilgili zengin malzemelerle karşılaşmaktadır. Günümüze ulaşan ve eğri kesim tekniğiyle kullanılarak yapılan koşum takımları ahşap kabartmalar, ağaçtan oyma heykeller ve dekoratif sarkıntılarla süslü oldukları görülmektedir (Diyarbakırlı, 1972: 41) Anadolu'da Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nden itibaren günümüze kadar hammaddesi deri olan el sanatlarının varlığından haberdarız. Evliya Çelebi eserinde "Cümle bin dokuz yüz dükkândır. Suki sultanidir... Sipahipazarı ve saraçhaneleri ve tahtal kalasi mamuru müzeyyendir" (Evliya Çelebi, 1999: 19) yazar. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u aldıktan sonra yayınladığı bir fermanla saraçlar derneği kurulmuş ve saraçlar bir çatı altında toplanmıştır. Dericilik sanatı açısından İstanbul merkez konumundadır. Başta İstanbul olmak üzere birçok merkezde deri atölyeleri ve tabakhane mevcuttur. Buna bağlı olarak günümüzde de dericiliğe bağlı el sanatları varlığını sürdürmektedir. 1940 yılında alınan verilere göre "23 dükkân kaba işlerle, 5 dükkân ince işlerle, 3 dükkân da eyer saraçlığı ile meşgul olmaktadır. Saraçlık için gerekli derilerin bir kısmı Konya'dan elde edilmekte, bir kısmı da İstanbul'dan getirilmektedir. Her dükkân yaklaşık hesapla 10-15 İstanbul eyeri, 30 çift koşum yapmaktadır. Yıllık yaklaşık işçilik kıymeti 52.000dir. (Altan, 2000, 37-38.) 1997'li yıllara kadar Konya'da da dericilik sanatları ve dolayısıyla koşum takımları yapan atölyeler bulunurken günümüzde ne yazık ki at koşum takımları yapan atölye kalmamıştır.

Saraçlık sanatında kullanılan hammadde ve hazırlanma aşamaları:

Saraçlıkta kullanılan hammadde inek veya manda derisidir. Alınan deri tuzlanır ve su dolu havuzlarda birkaç gün bekletilerek temizlenir. Daha sonra kosa tahtası üzerine alınarak tüylü kısımlarının temizliği sağlanır. Bu işlem sönmüş kireç eriyiği ile de yapılmaktadır. Tuz ve şap atılarak hazırlanan havuzlarda 15 gün bekletilen deriler üst üste yere serilerek baskı tekniği ile bir hafta bekletilir. Bu şekilde derinin tamamen pişmesi sağlanır. Güneşte ıslaklığı giderilir ve kurumaya bırakılır. Tekrar kosa ile tamamen temizlenen derilerin iç (yüz) kısmı boyanır, istenilen şekle göre kesilir ve yağ kazanlarına batırılır. Yağı içine çekerek kuruyan deriler sıyrığdan geçirilerek tekrar yağ kazanlarına batırılır. Bu şekilde tabaklama ve sepilene uygulanan deriler üretime hazır hale getirilmiş olur. Günümüzde ham derinin, kullanılacak hale gelebilmesi için gerekli tüm işlemler, teknik donanım bakımından zengin fabrikalarda seri olarak yapılmaktadır.

At koşum takım parçaları ve yapım teknikleri:

Saraçlar uzunluk ölçüsü olarak genelde ellerini kullanırlar. Bu ölçüler karış, esnek ve selektir. Karış; açık şekildeki elin başparmakla, son parmak arasındaki mesafedir. Yaklaşık uzunluğu 23 cm.dir. Esnek; başparmakla işaret parmağı arasındaki mesafedir. Uzunluğu 18 cm.dir. Selekt; bükülmüş haldeki başparmağın en üst kısmıdır. Bir selekt 4 cm.dir.

At başlığı: Alınsalık, akıtma, burunsalık, uzun yan, kısa yan, gözlük ve boğaz altı olmak üzere 7 parçanın birleşmesinden oluşmaktadır. Deriden kesilerek alınsalık oluşturulur. Tam ortasına akıtma gelir. Atın burun kısmına gelen burunsalığın uzun ve kısa yanları sıırım ile dikilir. Kısa yanın iki tarafına toka geçirilir ve uzun yan kısa yana bağlanır. Sonra atın arkasını görmemesi için gözlük hazırlanır.

Gözlük kısa ve uzun yanlarla birlikte alınsaliğe monte edilir. Uzun ve kısa yanlardaki uç kısımlara ve burunsalığın üzerindeki tokaya atın durmasını sağlayan kantarma (Atları zaptetmek için dillerini bastırarak biçimde yapılmış demir araç) bağlanmaktadır. Daha sonra alınsalıktan gelen boğaz altı at başlığına takılır. Böylece hazırlanan at başlığı pul, toka, farklı madeni döküm parçalar ve farklı renklerdeki suni deriler kullanılarak süslenmektedir.

At yuları: At başlığı takılmadığı zamanlar kullanılmaktadır. At yuları; alınsalık, uzun yan, kısa yan ve boğaz altı kısımlarından oluşur.

Belleme: Kışın ve yazın atın belini korumak amacıyla hazırlanan belleme istenilen ebatlarda çadır bezinden yapılır. Arka yüzüne karton yapıştırılır ve üzerine keçe dikilir. Kenarlarına pervaz olarak muşamba geçirilir.

Dizgin: Ham deriden yapılan dizgin 4 m. Boyunda olup, iki uçları ortada birleşir ve sıırımla elde dikilir.

Eyer: Tahta iskelet ve üzerine kaplanan deri olmak üzere iki kısımdır. Hilal veya yarım hilal şeklinde hazırlattırılan tahta iskeletlerden hilal ön kısma, yarım hilal arka kısma gelecek şekilde kösele ile kaplanır ve üst üste gelecek şekilde birleştirilir. Eyerin arka kısmındaki iskeletin tahta bölümlerine ve iki iskeletin arasında kalan bölüme keçe yerleştirilerek dikilmektedir. Bunun nedeni tahta iskeletin ata zarar vermesini önlemek içindir.

Hamut: Atın boynuna takılan hamut, arabayla atı birleştirmektedir. Belirli ölçülerde kesilen hamut ağaçları tepe ve çevresinden sabitlenir. Ot üzerine keçe ve deri geçirilip dikilen simit, iskeleti oluşturur. Simit hamut ağacıyla birleştirilir. İskeleti bitirilen hamut "enselik" ile giydirilir. Enselik deriden kesilir. Derinin içine keçe yerleştirilir. Derinin iki ucu boru şeklinde birleştirilir ve İçi pamukla doldurulur. Sağlamca dikilir. Hamutta önemli olan bir diğer parça paltumun (at gömleği) takılmasına yardımcı olan ve ata destek sağlayan tepe kayışı (tokası) dır. Kulaklar yerleştirildikten sonra hamut sarma işlemi tamamlanmaktadır.

Hamut Sarma: Hamut bitirildikten sonra, hamut ağaçlarının birleştiği kısma ham deriden 1,5 m. boyunda ham deriden kesilen deri toka yardımıyla bağlanır.

Kamçı: Sığır derisinden yapılmaktadır. İp şeklinde kesilmiş deridir. Deri, taşlarla üzerinden giderek yuvarlatılır. Yuvarlatılan deriler sopa şeklindeki ağaçlara bağlanır ve bağlantı yerleri örülerek sağlamlaştırılır. Uygulanan son işlem hazırlanan derinin yağ kazanına atılmasıdır. Yağlanan deri kaygan bir yapıya sahip olur.

Ok Kayışı (karın altı): Deriden kesilir, kesilen iki kısım birbirine daire olacak şekilde ortasından sıyrımla dikilir. Dikildikten sonra diğer uç kısmı, dikilenin ortasından geçirilir ve dikilen yerde birleşir. Tokanın dikilmesindeki amaç; Atın bedenine göre ayarlanabilmesini sağlamak ve ok aralarının genişliğine ayarlayabilmektir.

Paltum (At gömleği): Paltum; uzun yanlar, bel, sağrı ve akıtma olmak üzere dört bölümden oluşur. Yan kayış deridir ve uçlarından kesilir. Dikilen bu kısım atın kuyruğunun altına gelir. Önceden kesilmiş olan akıtmanın sağına ve soluna ilik kayışı denen parça üç sıra halinde monte edilir. Daha sonra, bunların altına ikinci bir ek parça dikilir. Bu dikişten sonra ilik kayışları sıyrımla akıtmaya birleştirilir. Dikişlerin üzeri yağlanır. Döküm olarak hazırlanmış dekoratif aksesuarlar dikilerek sağrı bölümü hazırlanır. Bu kısım atın kuyrukla bel arasındaki yere gelir. Döküm madenlerden hazırlanan ve 4 sıradan oluşan bel kısım da deriden kesilerek uzun yanlara monte edilir. Birleşmeler sıırım veya makine dikişi ile yapılmaktadır. Sağrı ve belin birleşim yerine akıtma gelmektedir.

Paltum; at araba veya çift sürmelerde atın kuvvetini ve arabanın atla bir bütünlük oluşturmasını sağlar. Atın freni olarak tanımlanabilir. Paltum arabaya koşulurken belden sonraki kısım hamudun küpelerine takılır. Bu işlem atla arabanın birbirinden ayrılmamasını sağlar. Paltumun en çok kullanıldığı alanlar dik ve yamaçlı yerlerdir. Paltum yapımında en çok gürgen ağacı kullanılmaktadır.

Sallama: Ham deriden yapılır. Bir esnek boyunda kesilen deriler veya parça deriler bir araya toplayarak içe gelen kısmı daire şeklinde olacak biçimde makine dikişiyle dikilir. Düz kısmına zarf denilen döküm maden takılır. Zarf, derileri bir araya toplamaya yarar. Zarfın ortasından tel halka geçirilir ve ters tarafından bükülerek sağlamlaştırılır.

Semer ve Kayışlar: Tek at tarafından çekilen arabalarda atın belinden geçen kayışların zarar vermesini önlemek için kullanılmaktadır. Deriden veya çuvaldan yapılmaktadır. Semer yapan ustanın zevkine göre farklılık gösterir. Kare veya dikdörtgen olabilmektedir. İstenen formdaki bez kesilerek karton çiriş yardımıyla yapıştırılır. Arasına keçe konularak kenarlara biye geçirilerek makinede dikilir. Daha sonra elde veya tornada hazırlanan iki adet aynı cins ağaç, semerin iki yanına bağlanır. Arada kalan boşluğa makine dikişi çekilerek keçelerin bir araya toplanması ve ata zarar vermesi önlenir.

Saraç Ustası Necati Çetinbaş

Yankayış: Ham deriden kesilir. Atın boyuna ayarlanabilmesi için yankayış tokası takılır.

Saraçlıkta kullanılan araçlar:

Hadde: Kayışların sıkıştırılması ve motif yapmaya yarar.

Sıyrığı: Kesilmiş kayışları yumuşatmak için kullanılır.

Kalın- ince törpü: Ağacın kaba yerlerini ve pürüzlerini düzeltir.

Çekiç: Çivi çakmak ve deri dövmek için kullanılır.

Masat: Bıçak bilemeye yarar.

İnce ve kalın eğe: Tığların uçlarını sivriltilir.

Tornavida: Vida sıkıştırmakta kullanılır.

Kerpeten: Çivi sökmek için kullanılır.

Delik zımbası: Deriyi delmek için kullanılır.

Kesim bıçağı: Dövme çelikten yapılmış olup yuvarlak kesimler için kullanılır.

Teneke makası: Gözlüklerin içine yerleştirilen sarı levhaları kesmek için kullanılır.

Pense: Kayışları delikten geçirirken asılmak ve sıkıştırmak için kullanılır.

Delikli tığ: Kaba işlerden derilerin geçirilmesini sağlar.

Tığ: El dikişini kolaylaştırmak için deriyi delmekte kullanılır.

Kargaburnu: Gözlük kenarlarının dikişi gibi ince işçiliklerde kullanılır.

Dişli: Derileri asılıp gerdirmeye yarar.

Kancalı mil: İplik çekmek için kullanılır.

Pergel: Deriyi çizmede kullanılır. Kalem işlevi görür.

Kulak takacağı: Küpe takmada ölçüyü ayarlar.

Muşta: Deriyi dövmek için kullanılır.

Küçük öz: Üzerinde deri dövülen araçtır.

Mahat: Hamut tepesini oturtmada kullanılır.

Falçata: Deri kesmek için kullanılır.

Kertme makası: Muşamba ve derilerin kenarlarını süslemek için kullanılmaktadır.

Zimba-nokta zimba: Başlık, belleme ve semer kenarlarını süslemek için kullanılmaktadır.

Vurma zimba: Büyük delik açmak için kullanılır.

Dikiş makinesi: Parçaları birleştirmek, süslemek için kullanılmaktadır.

Kosa tahtası: Deriyi temizlemek ve kazımak için kullanılan tezgâhtır.

Saraçlıkta kullanılan gereçler:

Ham deri: İnek ve manda derisinden elde edilmektedir. Bütün at koşum takımlarında kullanılmaktadır.

Meşin: Kuzu, koyun, keçi derisinden elde edilmektedir. Simit, hamut, belleme ve semer yapımında kullanılmaktadır.

Keçe: Yün liflerinin sıkıştırılması ile elde edilmektedir. Hamut, belleme ve semer yapımında kullanılmaktadır.

Muşamba: Plastik bir malzemedir. Koşum takımlarını süslemek için kullanılır.

Döner: Hayvanların boğazına geçirilen tasmalarda ve yularda kullanılır.

Köprülü toka: Başlık tepelerinde, kantarma takmada, dizgin aralarında kullanılır.

Makaralı toka: Uzunluk ayarı gerektiren bütün kayışlarda kullanılmaktadır.

Üçlü halka: At yularına takılır.

Düz Kantarma: Başlıkta kullanılır. Hayvanın ağızına yerleştirilerek atın durmasını sağlar.

Dilli kantarma: Binit atlarının başlığına takılmaktadır.

Dereceli kantarma: Sert hayvanları kontrol edebilmek için kullanılmaktadır.

At koşum takımlarını süslemek amacıyla pirinç veya demir malzemelerden döküm tekniğinde yapılan miğfer, yıldız, gözlük, toka, dikkörtgen- bitkisel desenli veya nazarlıklar, ponpon ve püsküller gibi dekoratif malzemeler kullanılmaktadır. Bunların çoğu Konya dışından temin edilmektedir.

USTALAR

Lütfi Büyükoç

1897 doğumlu, ilkokul mezunudur.

Necati Çetinbaş

1931 doğumlu, ilkokul mezunudur. 2012 yılında vefat etmiştir.

Mevlüt Güney

1938 doğumlu, ilkokul mezunudur.

İhsan Diğilli

1958 doğumlu, lise mezunudur. Konya'da ailesi ile birlikte yaşamaktadır. Bu mesleği babasından öğrenmiştir. Faal halde üretim dışında ticari boyutta çalışmakta ve at ile ilgili başka illerden gelen eşyaların satışını da gerçekleştirmektedir.

30. SEMERCİLİK

Semer, yük taşımak için eşek, katır, at ve deve gibi hayvanların sırtına konulan eşyaya denir. Ulaşım araçlarının gelişmediği, yolların yapılmadığı zamanlarda ulaşım ve taşımacılık çoğunlukla yük hayvanlarıyla yapıldığı için semercilik önemli bir zanaat koluydu.

Konya'nın merkeze yakın köylerinde yük taşıma işlerinde genellikle eşek kullanılıyordu. Onun için de muhtelif yerlerde veya şehir içi hanlarında semer ustaları bulunuyordu. Günümüzde Konya merkezinde semerci ustası bulunmamaktadır. Dilimizde semerle ilgili birçok deyim ve atasözü bulunmaktadır. Ziya Paşa'nın "Terkib-i Bend"inde de geçen "Altından palan vursan eşek yine eşektir" gibi.

Semer ustaları paralarını semerin içine gizlerlermiş. Akşehirli usta Hacı Hidayet, beyaz atının semerine altın koymuş, atı çalmışlar. Takipçi tutmuş, izden gitmişler ve atı Isparta'nın bir köyünde bulmuşlar fakat semerini bulamamışlar. Yine Akşehir arastasında bir semerci ustası hacca giderken paralarını eski bir semer içine doldürmüş. Çıraqları da bu semeri bir kervancıya vermiş. Kervanın önünde eşek gidermiş. Usta hacdan dönünce durumu öğrenmiş ve çok üzölmüş. Bir müddet sonra kervancı gelmiş ve semeri geri vermiş. Paralar halen içindeymiş. Usta "Helal ise gelir Hint'ten Yemen'den, helal değil ise ne gelir elden" demiş. (Ömer Çakıroğlu ile 1 Haziran 2013 tarihinde yapılan görüşme).

Konya ve çevresinde semer, paldın, tabirleri kullanılmakta, daha çok eşek semeri yapılmaktadır. İki çeşit eşek semeri bulunmaktadır: 1. Uzun semer (boyunlu semer), 2. Kısa semer (çatal semer)

Semer hayvanların ölçüsü alınarak yapılır. Semer, ahşap iskelet kısım ile bunun içindeki havut (döşek) kısımdan meydana gelir. Semer dikiminde çuval bezi, keçe ve çeşitli deriler kullanılır. Semerci dükkânları fazla geniş değildir. Ustanın semer dikeceği bir seki ile aletlerinin bulunduğu bir tezgâhtan ibarettir. Bitirilen semerler bir köşeye sıralanır veya tavandan asılır.

Semer yapımında kullanılan hammaddeler şunlardır:

1. Ahşap: Semerin iskeletinin yapımında kullanılır. Kavak, ve meşe ağaçlarından yapılır.
2. Çuval, deri, keçe: Semerin yatak kısmının dikilmesi ve süslenmesinde kullanılırlar.
3. Saz: Yatak kısmının içine doldurulur. Bolvadin ve Akşehir'den gelir.

Semer yapımında kullanılan araç-gereçler:

1. Yumruk demiri: Yuva açmaya, şekil vermeye yarar.
2. Keser, testere, matkap, çekiç, kerpeten, tahta tokmak, makas.
3. Çuvaldız, şiş, avuç içi keçesi, kepene. Avuç içi keçesi ve kepene çuvaldız ve şişlerin eli delmemesi için kullanılır (Taner, 1985, 298-299).

Semerin bölümleri ve yapım aşamaları:

1. Ahşap iskelet: Yatağın bağlandığı ana kısımdır. Şu parçalardan oluşur:

- Ön ağacı: İki parçadır. Balık ağacı ve yan tahtalar bu ağaca bağlanır.
- Arka ağaç: Yan tahtaları ve balık ağaçlarının burada yeri vardır.
- Yan tahtaları üçerden altı tanedir.

Yatak kısmı: Kalın keten çuval kısmından dikilir. Köşelerde bırakılan açıklıklardan iki eşit bölüm halinde saz doldurulur, dikilir. Yatağın ön ve arka kısımlarına renkli keçeler dikilir, süsleme yapılır. Daha sonra baltın, sağrıboş gibi parçalar dikilir ve semere son şekli verilir.

USTA

Harun Binici

Şükran Mahallesi, Gevraki Han'da çalışmaktadır. Semercilik ve saraçlık dede mesleğidir. Dedesi Sarı Mustafa, babası M. Ali Binici'dir. Aslen Dedemoğlu köyündendir. Günümüzde sipariş üzerine çalışmaktadır.

RESİM

GELECEK

31. SEPET ÖRÜCÜLÜĞÜ

Sepet örücülüğü, saz, kamış veya ince söğüt dallarından örülen, içine sebze, meyve, çay gibi yiyecekler ile eşya koymaya, taşımaya yarayan saplı, sapsız kaptır.

Sepetçilikte daha çok söğüt, kestane, fındık, saz, saman- mısır sapı, kamış vb. hammaddelerden yararlanılır. Anadolu'nun birçok yöresinde; Konya, Kastamonu, Kocaeli, Trabzon, Rize, Edirne, Kırklareli vb. bölgesel ağaçlardan, bitkilerden yararlanılarak sürdürülmektedir. İslatılan malzeme sepet boyuna göre artı şeklinde yerleştirmekte, enine aynı malzeme bir alt bir üst geçirilerek örülmektedir.

Konya'da Sepet Satıcıları (E.Balum)

Günümüzde kullanılacağı yere göre çeşitli boyda, biçimde, meyve sepetleri, çay, fındık, kuru erzak, taze ürün taşımak için sepetler yapılmaktadır.

Yapılan arkeolojik kazılar insanoğlunun M.Ö.9000-7000 yıllarından itibaren bitkisel liflerle örgü yaptığını ortaya koymaktadır. Mısır ve Irak'ta yapılan kazılarda M.Ö. 5270-4530 yıllarına ait sepet kalıntıları ele geçirilmiştir.

Bu sepetlerin çamur veya kille sıvalı olmaları su taşımak için kullanıldığını düşündürmektedir. Orta Asya'da yaşayan Türkler de sepet kullanmışlardır.

Sepet Yapımında Kullanılan Dallar

Sepet Örucülüğünde kullanılan hammaddeler:

Söğüt: Su kenarları ve sulak yerlerde yetişen ağaç türüdür. Çabuk büyür ve dalları esneme özelliğine sahiptir. Ülkenin hemen her yerinde yetişmektedir. Sepet, küfe, arı kovanı ve çanta yapımında kullanılmaktadır.

Kamış: Boyları 3–5 m. bulan uzun ömürlü bir bitkidir. Dere, göl kenarlarında yetişir ve genellikle ağustos ayında kesilir. Sepet, yer sergisi ve küfe yapımında önemli bir bitkidir.

Tahıl Sapları: 1–1,5 m. arasındaki buğday, arpa v.b. sapsız sapları boyanarak veya boyanmadan örücülükte kullanılır. Sini, meyve tabakları ve küçük sepetlerin yapımında kullanılır.

Günümüzde saz kullanılarak çanta, olarak satışa sunulmaktadır.

Saz: Bataklık, göl, dere kenarlarında kendiliğinden yetişen, boyu 1-5m. yi bulan uzun ömürlü bir bitkidir. Konya dışında Adana, Mersin, Kahramanmaraş, Urfa, Siirt gibi birçok ilde bol miktarda yetişmektedir. Şapka, yer sergisi, çanta, zembil (hasırdan örülmüş kulplu torba), hasır, plaj yaygısı, vb. yapılarak turistik eşya ve sepet yapımında kullanılır.

Sepet yapımında önce ağaç dalları veya saz, kamış toplanır. Konya, Karaman gibi merkezlerde sepet yapımında yaygın olarak söğüt dalı veya kamış kullanılır. Söğüt dallarının taze filizlerinden yararlanılır. Genellikle ana renginde kullanılan bitkiler istenirse boyanabilir. Söğüt dalı kabuğuyla kaynatılırsa kırmızı renk olur. Dalın kabuğunun kurumadan soyulması gerekir. Zira bekletilirse kurur ve soyma işlemi zorlaşır. Söğüt dalı veya kamışlar ikiye ayrılır ve daha sonra ise örme işlemine geçilir. Sepetin kullanılacağı alana göre boyutu, formu saplı veya sapsız olması gibi değişiklikler gösterir.

Sepet yapımı şu uygulama biçimleri ile gerçekleştirilir:

1. Taban başlama ve örme
2. Gövdenin örülmesi
3. Ağızın kapatılması veya temizlenmesi
4. Sap veya kulplu takılması.

Sepette Gövdenin Örülmesi

1. Taban başlama ve örme: Sepetin kullanılacağı yere veya amacına göre tabanı kare, dikdörtgen, oval, yuvarlak olabilir. Tabanın yapılmasında;
 - Yarılmış dallar arasından dal geçirerek veya
 - Dalları çaprazlamasına üst üste koyarak taban başlama teknikleri uygulanır.

Birinci uygulamada; sepetin kullanım amacı, büyüklüğü düşünülerek istenen sayıda (6-8-10 adet gibi) söğüt dalı seçilir. Seçilen dallar iki gruba ayrılır. Tam ortaları bulunarak diğer dalların geçebileceği uzunlukta yarılır. Yarılan dalların arasından diğer dallar geçirilir. Bu işlemlerden sonra merkez artı şeklini almış olur. Merkezini etrafını sarmak için daha ince ve esnek dal alınır. Bir ucu yarılmış dalların arasına sıkıştırılır. Diğer ucu merkezin etrafında altüst geçirilerek dolandırılır. İkinci sırada yatay dalların üstünden, dikey dalların altından geçirilir. Daha sonra yatay ve dikey grup halindeki dallar bir alt, bir üst örülerek taban tamamlanmış olur. Bu şekilde örülen tabanlar daire formudur.

İkinci uygulamada; dikey konulan dalların sayısı, yatay konulan dallardan fazladır. Yatay dallar uzun, dikey dallar daha kısadır. Dikey dallar tam ortalarından, yatay dalların geçebileceği uzunlukta yarılır. Yarılan her dalın arasından biraz boşluk bırakılarak yatay dallar geçirilir. Yatay ve dikey dalların etrafı yuvarlak tabanda olduğu gibi grup halinde bir alt bir üst olarak örülür. Sonra gruplar ikişer ikişer ayrılır ve iki sıra daha örülür. Bu şekilde oval taban başlamış olur.

Sepet yapımında merkezdeki dallar çaprazlama yerleştirilerek yuvarlak veya oval taban da oluşturmak mümkündür. Taban başlamada kullanılan ve çözücü görevi gören dallar sepetin iskeletini oluşturur. İskelet görevi gören dallar daha sert, örmek için kullanılan dallar ise daha esnek olmalıdır. Taban başladıktan sonra uzun bir çubuk alınır, ikiye katlanır. Çubuklardan birisi çözücü dalının altından, diğeri üstünden geçer. Bükülerek yer değiştirmiş olurlar. Atkı çubukları çözücü dallarının arasından çapraz olarak kesişirler. Bu işleme "ikileme tekniği" denir.

2. Gövde örme: Tabanın örme işleminden sonra tabanda bulunan çözücü dalları iskelet görevi görerek yukarı doğru dikey olarak kaldırılır. Sepetin gövde formuna uygun olarak bu dallara şekil verilir. Bu şekilde uygun olarak bir alt, bir üst örülerek gövde tamamlanır.

3. *Ağız temizleme: Sepetin ağzının temizlenmesinde iki farklı uygulama görülür. Bunlar; üç çubukla ağız temizleme ile iki çubuk atlayarak ağız temizlemedir. Birinci uygulamada sepetin örgüsünden çıkan dalların yanına dal eklemek suretiyle yapılır.*

Bunun için iki adet kamış veya söğüt dalı alınır. Bu dalların iki ucu sivri olarak kesilir. Her iki çubuğun birer ucu 1. dikey çubuğun sol tarafından örgünün içine doğru itilir. Aynı işlem 2. çubuğun yanında uygulanır. Bu şekilde örgü içinden çıkan dal ile birlikte üç daldan oluşan iki grup elde edilmiş olur.

1. gruptaki çubuklar 2. grubun arkasından, 2. gruptaki çubuklar 1. grubun üstünden geçecek şekilde çapraz olarak sağdan sola örülür. Örgünün içinden çıkan 3. dikey çubuğu arasına alır. 1. gruptaki dikey çubuk kesilir ve ucu örgünün içine doğru itilir. 3. dikey çubuk birinci gruba eklenir ve grup tamamlanmış olur. Gruplar yine çapraz şekilde yer değiştirerek 4. dikey çubuğu arasına alır. Bu kez de 2. gruptaki dikey çubuk kesilir. yerini 4. dikey çubuk alır. İşlemler bu şekilde tekrarlanarak ağız temizliği yapılır.

Bu teknikle ikili, dörtlü dal ile de ağız temizlenebilir. Bu tekniklerin yanı sıra örgüde kullanılan dikey dallar ile de sepetin ağzı temizlenebilir. Örgüden çıkan dikey dalların ucu sivri olarak kesilir ve verev olarak sepetin etrafına sarılır.

Ağız temizlemedeki 2. uygulamada ise örgü içinden çıkan dikey çubukların uçları sivri olarak kesilir. 1. dikey çubuk sağa doğru yönlendirilir. 2. ve 3. dikey çubuk atlanır ve 4. dikey çubuğun dibinden örgünün içine doğru itilir.

Tüm çubuklarda aynı işlem yapılarak ağzı temizlenir. Bu uygulamada kavislendirilen dikey çubuk örgünün içine doğru itilirken 5–6 cm. yukarıdan yapıldığından daha estetik bir görüntü oluşturur. Ayrıca dikey çubuklar ağız yerine dışarıdan tabanından da itilebilir. Burada sanatçının yeteneği veya isteğine uygun olarak farklı uygulamalar tercih edilebilir.

4. *Sap veya kulp takma: Sepetin kullanım amacı veya kullanılacağı yere göre saplı veya kulpu olabilir. Sap yapmada sepeti örerken dallardan daha kalın bir dal seçilir ve sap uzunluğu saptanır. Seçilen dalın içleri sivri olarak kesilir. Uçlarından birisi tabandaki örgünün içine itilir. Bu dalın sağındaki ve solundaki dikey dalların yanına da birer dal eklenir.*

Bu dalların uçları da örgünün içine itilir. Sağdaki dallar ana dalın üstünden, solundakiler altından geçerek, ana dala verev olarak sarılır. Aynı işlem diğer uçta da tekrarlanır. Sapı sarma işlemi bittikten sonra kalan dallar ana dalın dibinden örgünün içine itilir. Böylece sepetin sapı tamamlanmış olur. Bunun yanı sıra bir alt bir üst tekniği de uygulanabilir.

Sepet kulp genellikle üç çubukla temizleme tekniğinde uygulanır. Tek veya çift kulp takılabilir. Kulp için bir dal seçilir. Uçları sivri olarak kesilir. Dalları dikey dallardan birinin yanından örgünün içine itilir.

Kulpun şekli belirlendikten sonra kenar temizlemede kullanılan dal gruplarından birisi ile kulp verev olarak sarılır. Diğer gruptaki dallar da kulpun altında kalan kenarı sarar. Kulp bitiminde dallar tekrar birleşir ve bu şekilde kulp yapımı tamamlanmış olur.

Sepet yapımı Konya dışında Kocaeli-Karamürsel Rize, Edirne, Kırklareli, Kastamonu gibi birçok ilde yapımı sürdürülen el sanatlarından.

Sepete kulp takılması

Mustafa Keman

USTA

Mustafa Keman

1954 yılında Pozantı'da doğdu. Zafer Mahallesi İlkokulunu bitirdi. Sepet yapımını babası Ali Kemal ustadan öğrendi. 30 yıldır sepet yapmaktadır. Konya-Kaşınhanı, Ali Ulvi Kurucu Mah. 1783 Sokak'ta oturmaktadır.

32. TANDIR YAPIMI

Tandır; pişmiş topraktan yapılmış, toprağa gömülü olarak kullanılan, konik biçimli bir tür ekmek, yemek pişirme ocağı-fırınıdır. Anadolu'da tarih öncesi çağlardan beri kullanıldığı yapılan kazılardan anlaşılmıştır. Konya'da el sanatları içerisinde hammaddesi toprak olan sanatlardandır.

Tandır, mutfağın en önemli unsurlarından olduğu için kendisi etrafında bir kültür oluşmuştur. Tandır etnografyası (tandırdaki kullanılan araç-gereçler), tandırla ilgili maniler, adetler, inançlar bulunmaktadır(Başer, 1976, 27-40).

Tandır bugün Anadolu evlerinde tandır evi denen mutfak içerisinde tandır başı denen özel bir mekâna yerleştirilmiştir. Bazı yörelerde mutfağın ortasında toprağa gömülüdür. İç Anadolu Bölgesi'nde, Konya evlerinde bayatın bir kenarında örtme(mutfağa) bitişik olarak üstü kapalı, yanları açık bir şekilde yerleştirilmiştir. Köylerde halen yoğun olarak kullanılmaktadır.

Konya'da tandır küçüklü, büyüklü yapılabilir. Büyük tandır ortalama 65-70 cm. çapında 130 cm. yüksekliğindedir. Alt kısmı geniştir ve üste doğru daralmaktadır. Ağız kenarında kısa bir boyuna yer verilmiştir. Gövdesinin alt kısmına yakın 10 cm. çapında külve(gülle) deliği bulunur. Boyun üzerinde çizgili bezemeye(zigzag) yer verilir. Ağız kenarına şurt denir.

Malzeme ve yapım aşamaları:

Çamur Ruloların (Künte) Hazırlanması

Tandırlar, çömlekçi-tandırcı atölyelerinde yapılmaktadır. Tandır toprağı Sille, Doğanhisar, Höyük'ten getirilmektedir. Gelen toprak elekten geçirilerek temizlenir, sonra havuza dökülerek su ile karıştırılır, saman ve kum karıştırıldıktan sonra bekletilir. Hazırlanan çamur silindirden geçirilerek yabancı maddeler ezilir.

Hazırlanan çamur usta tarafından kalın, uzun rulo şekline(künte) getirilir. İlk gün düz zemin üzerine pergel veya tebeşirle istenilen büyüklükte daire çizilir. Tandırın tabanını oluşturan künteler yerleştirilir. 30–40 cm. yükseltildikten sonra kuruması için beklenir. Daha sonra usta tandırın içine girerek künteleri yerleştirir.

Tandırın Yüzeyinin Düzeltilmesi

Künteler çamur ile sıvandıktan sonra, tandır tabanından ağız kısmına kadar yükseltilir. Üçüncü gün tandırın ağız kısmı yapılır. İçten ve dıştan sahtiyan ile tandırın gövdesi sıyrılarak düzeltilir. Daha sonra ıslak bir bezle tandır çamuru düzeltilir. Ağız kısmına basit geometrik(zigzag) süsleme yapılır. Yapımı tamamlanan tandır gölge bir yerde kurutulur. Taban kısmı kuruyan tandırın külve (gülle) deliği açılır. Son aşamada 800–1000 derece sıcaklıkta fırınlanır. (Dağ, 2005,14).

Tandırın ekmeği çok lezzetlidir. Bu lezzetin oluşmasında şüphesiz ustaların katkısı büyüktür. Hazret-i Mevlana'da tandır ekmeğinin lezzetini vurgulamıştır. Tandırın yerine monte edilmesi ve pişirilmesi önemlidir:

Tandır yerine monte edilirken kesinlikle kuru-çiğ toprak kullanılmalı, kum, kül kullanılmamalıdır.

Bu işlem bitince hemen tütsü işlemine başlanır.

1. Gün: Tezek ve samanla dumanlatılacak.
2. Gün: 10 dakika alev, 10 dakika duman. İlk iki saat böyle devam edilecek ve tandır beyazlaşınca kadar bu işlem devam edilecek(Aker, 2008, 106–107).

USTALAR

Tandır ustası Ramazan Kayan

Ramazan Kayan

1952 yılında Konya-Sille’de doğdu. Sille İlkokulunda okudu. Akşam Sanat Okulunun Tornacılık bölümünü bitirdi. Bir ara tornacılıkta çırak olarak çalıştı, ziraat aletleri üretti.

Daha sonra araba ile köylerde tandır sattı. Kızılören, Başarakavak; Çumra’nın Abditolu, Kargın, Alemdar köylerini dolaşıyordu. 2000 yılından sonra yapımçılığa başladı. Toprağı Yazır köyünden getirmekte ve yaptığı tandırları çiğ olarak(pişirmeden) satmaktadır. Tandır yerine gömüldükten sonra pişirilmektedir. Bazı yapımçılar ise tandırı yekpare olarak veya iki parça halinde pişirerek satmaktadır (Mülakat, Ramazan Kayan, 20.07.2013)

Ali Özerdem

1985 Konya-Sille doğumludur. Ortaokuldan sonra bu mesleğe başlamıştır.

Mehmet Özerdem

1946 yılında Sille’de doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra bu mesleğe başladı. 1960–1971 yılları arasında Ankara Gölbaşı’nda çalıştı. Daha sonra Lâdik ve Konya’da çalıştı. 2002 yılından sonra Karaman yoluna (şehrin 20 km. dışına) taşındı (Özerdem, 2009, 145–147).

Tandır ustası Mehmet Özerdem

33. TAŞ YONTUCULUĞU VE MEZAR TAŞI YAPIMI

Taş mimarlık ve sanat tarihinin en soylu malzemesi kabul edilir. “Mimarlık taşlaşmış müziktir” diye bir söz vardır. Taş sadece duvar yapmak için kullanılmaz, yontularak; heykel, kabartma, mezar taşı yapılır. Anadolu Selçuklu Dönemi'nde taş süslemeciliği önemli bir yer tutmaktadır. Taş süsleme portallerde, minare, mihrap, kemer, eyvan gibi yapı unsurları üzerinde görülür(Öney, 1992, 9).

Günümüz el sanatları içerisinde, taş yontuculuğu ve mezar taşçılığı yaygın olarak kullanılmaktadır. Değişik şehirlerde dayanıklı taşlardan; çeşme, mezar taşı gibi, yontularak bezenen uygulamalara yer verilir. Günümüzde teknoloji değişmiştir. Taş ve mermerin ocaktan çıkartılması, bloklar halinde kesilmesi ve taşınması kolaylaşmıştır.

Değişik tornalar kullanılarak mermerden vazolar, kalemlikler, insan ve hayvan figürleri yapılmaktadır(Barıştan, 2005, 330).

Konya'nın önemli taş ocakları, şehrin kuzeybatı yakınındaki Sille'de ve Gödene köylerinde bulunmaktadır. Sille taşı Takkeli Dağ eteklerindeki taş ocaklarından çıkartılır. Açık kahverengi ve gri tonları bulunmaktadır. Yapılarda döşeme taşı olarak kullanılır. Osmanlı Dönemi'nde mezar taşları, Sille taşlarından yapılmıştır.

RESİM
GELECEK

Gödene taşı şehrin 20 km. güneybatısındaki taş ocaklarından çıkarılmaktadır. İçerisinde; silis parçacıkları bulunmaktadır. Dayanıklı ve sağlam bir taş olup, gri renktedir.(Kara-Danışık, 2005, 474).

Taş yontuculuğunda günümüzde çeşme, mihrap, minber, taş kapı gibi mimari öğeler mermerden yapılmaktadır. Taş ustaları mermeri elektrikli aletlerle biçimlendirmektedir. Bununla birlikte geleneksel tarzda çalışan ustalar da bulunmaktadır. Bu ustalar taş işlemede; çekiç, elmas uçlu keski, madırğa, aspiral, değişik murçlar kullanmaktadır. Bu aletlerle çeşmeler, süslemeli kapılar, eski yapıların restorasyonu gibi çalışmalar yapmaktadırlar. Bu şekilde çalışan taş ustaları genellikle Selçuklu ilçesine bağlı Sarayköy'de yaşamaktadır. Bu ustalardan Yakup Kılıçarslan, İbrahim Acar, Ahmet Koçyiğit, Mustafa Yıldırım ve diğer ustalar taş ustaları olarak tanınmakta ve halen çalışmaktadırlar(Kılıçarslan, 1997, 9-14).

Mezar Taşı Yapımı:

Osmanlı döneminde 18-19.yüzyıllarda, mezar taşları genellikle Sille taşından yapılmıştır. Mezar şahideleri, değişik tipler sergiler. Bunlar; Yarım daire, sivri, üçgen alınlıklı, dilimli kemerli, sütunlu kemerli gibi. Başlıklı şahideler; Mevlevi sikkeli, kavuklu, sarıklı ve fesli olarak alt gruplarda incelenebilir.

Şahidelerin üzerinde mezar sahibinin kimliği ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Değişik yazı türlerinde; yakarış, dua, kimlik, dua isteme ve tarih bilgilerine yer verilmektedir(Kara-Danışık, 2005, 478). Taş sadece yapılarda veya mezar taşlarında kullanılmamıştır. Türk mitolojisinde olduğu gibi Konya halk inanışlarında da zengin bir taş kültürü vardır. Örnek verilecek olursa; musalla taşları, yüzük ve teslim taşları, Meram Gelin Kayası, kutsal taşlar gibi inanışlar bulunmaktadır(Odabaşı, 1999, 89-90).

Mezar Taşı Ustası Celal Santaş, Safa Odabaşı ve Ahmet Halit Santaş ile Birlikte

USTA

Celal SANTAŞ

1940 yılında Konya'da doğdu. 11 yaşında bu mesleğe başladı. Sille taşı ve mermerden mezar taşı yapmıştır. Uzun yıllar Selimiye Cad. 138 No'daki dükkânında çalışmıştır. Usta 12 Aralık 2010 yılında vefat etmiştir.

والله اعلم

غنيكرواوجاب الجنة

فارقوا لدا والد الله سبحانه

كوحا عرنا رسد

34. TENEKECİLİK

19.yy'ın sonlarında galvanizli sac, teneke kullanılarak ev ve mutfak eşyaları kap-kacak, yağmur olukları, fenerler gibi eşyalar üretilen bir zenaat-sanat alanıdır. Teneke ile süslenmiş sandıklar İstanbul'da üretilip, Rumeli ve Anadolu'ya gönderilmiştir (Barışta, 2005, 302–303). Tenekeci dükkânlarında örs, çekiç, makas, lehim yapmak için havya, ocak, pürmüz gibi aletler, nişadır, kalay gibi maddeler kullanılmaktadır. A.Sefa Odabaşı, "Konya'da Bugün Önemini Yitirmiş Meslek ve Zenaatlar" başlıklı makalesinde tenekecilik için şunları yazmıştır: "Tenekecilik, lehimciliği de beraberinde getirmiştir. Eski tenekeciler bugün aynı isimle anılan "Tenekeciler İçi" denilen yerde mesleklerini icra ederlerdi. Eski tenekeciler, fener, musluk, süzek, kumbara, idare lambası, ibrik v.s. gibi ev gereçleri üretirlerdi. Ayrıca sabit tenekeci dükkânlarının yanında bir de seyyar tenekeciler vardı. Bunlar mahalle aralarında dolaşarak tamir işleri yaparlardı. Tenekeciler, havyalarını bugünkü tenekecilerin aksine odun kömüründe kızdırarak lehim işlerini yapardı. Daha sonra benzin ocakları veya pürmüzlerde havyalarını kızdırdıklarından kömür ateşini terk ettiler. Bugünkü tenekeciler, ev gereçleri, imal etmekten ziyade sanayi ve ev inşaatlarına yönelik işler yapmaktalar. Özellikle dam olukları, baca, davlumbaz ve çinko kaplamalar gibi."

Usta:

Seyit (Derviş) Yamyor

1937 Konya doğumludur. İlk öğrenimini Hâkimiyeti Milliye İlkokulunda okudu. Mesleğe 14 yaşında babasının dükkânında intisap etti. Askerliğini Ankara'da yaptı. Attarlar İçi, Cici Molla Sokak'ta 10 m² dükkânında; ibrik, süzgeç, traktör yağ hunisi, kumbara, tavuk suluğu, yemlik, pasta kalıbı, sucuk doldurma hunisi, ispiрто ocağı, kandil gibi ev eşyaları ve ayrıca yağmur olukları, baca kenarları v.b. inşaat malzemeleri de üretmektedir. Seyit usta, zenaatlarının teknolojiye yenik düştüğünü, ürettiklerinin satılmadığı ve çırak yetiştiremediğini belirtmiştir.

Seyit Derviş'in atölyesinden genel görünüş

35. TENTENECİLİK

Tiğ, iğne gibi araçlarla genellikle beyaz pamuklu iplik veya çeşitli cins ve kalınlıkta iplik kullanılarak ana tekniği zincir olan el sanatlarındandır. Konya yöresinde tentene olarak adlandırılmaktadır. Tentene(dantel) yapımının zincir yanında ana teknikleri delik, dolgu, trabzandır. Giyim, giysi süslemeleri dışında sedir yastıklarının üzerine serilen dolamalar ile sehpa- masa- koltuk- sedir örtüsü, yastık kenarı, yatak örtüsü, perde gibi ürünler yapılmaktadır.

Eski Konya evlerinin geleneksel döşeme şekli sedir ve yere döşenen minderlerdir. Sedir pencereye paralel olarak yerleştirilir ve odanın diğer duvarlarının önüne minder dizilir. Her minderin arkasında dayanmak için birer hasır dolgulu yastık vardır. Sedir yaygıları dokuma halılar veya yaygıdır. Yaygılar işlemeli ve ucu tentenelidir.

Dolama Örnekleri

Tentene örücülüğü Türklerin eskiden beri bildikleri işlerdendir. Tentenelerle bezenmiş çevreler, uçkurlar, kadın giyimleri ve saç süsleri Osmanlı minyatürlerinde karşımıza çıkar.

El İşi Dantelin Yatak Örtüsüne Uygulanması
(Mevlüt Çelik Saray Çarşısı zemin kat)

Zincir içinden üretilen diğer ilmeklerin farklı batış ve toplamaları ile çok çeşitli ilmek görünümleri elde edilebilir. Tentenenin zincir, basit ilmek, sık iğne, trabzan, demet ilmek, halka ilmek gibi çeşitli uygulama biçimleri bulunmaktadır.

Günümüzde Konya'daki Saray Çarşısı, Kapı Camii civarındaki çeyiz dükkânlarında Konyalı hanımların satmak üzere yaptığı ürünler yer almaktadır. Ayrıca çevre iller ile Kütahya, Balıkesir- Gönen gibi tenteneciliğin yaygın olduğu merkezlerden gelen ürünler de bulunmaktadır.

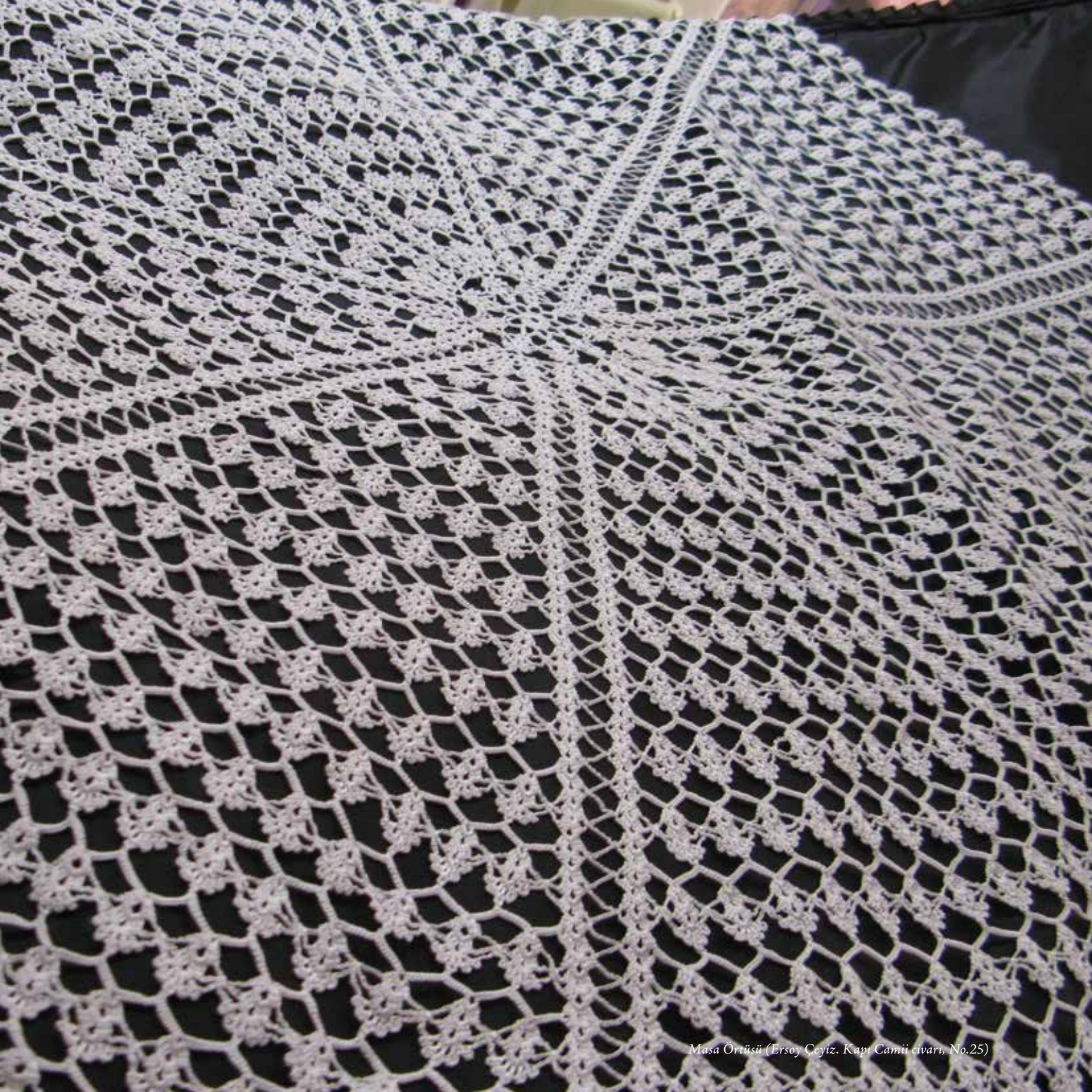
Geçmişte olduğu gibi günümüzde de Konyalı hanımların neredeyse birçoğu tentene bilmekte ve geçmiş telci kadar olmasa da yaygın olarak yapmaktadırlar. Genç kızların çeyizlerinin büyük bir bölümünü tenteneler oluşturmaktadır.

Tenteneler yapım tekniklerine göre;
- Araç kullanılmadan yapılanlar,
- Araç kullanılarak yapılanlar olarak iki gruba ayrılmaktadır.

Araç kullanılmadan yapılan tenteneler arasında; makrome, Kastamonu düğüm tentenesi ve kordon harç sayılabilir.

Araç kullanılarak yapılan tenteneler: Tiğ tentenesi, mekik tentenesi, fırkete tentenesi, file tentenesi, tenerif tentenesi (güneş danteli) ve füzo tentenesidir. Konya'da en yaygın tentene tiğla yapılandır. Bu tentenenin temel ilmeği zincirdir.

Masa Örtüsü (Ersöy Ceyiz, Kapı Camii civarı, No.25)

36. TESBİH YAPIMI

Tesbih, ibadette dua sözlerinin sayısının karıştırılmaması için bir iplik üzerindeki çeşitli malzemelerden hazırlanan tanelerden oluşan nesneye denir. Arapça “sebh” kökünden gelen tesbihin çoğulu tesbihattır. Manası Allah’a ta’zim etmedir. Müslümanlıkta tesbih, Ku’ran’da çok sık geçen ve kişinin kıldığı her namazdan sonra 33’er kez tekrarladığı “Sübhanallah”, “Allahüekber”, “Elhamdülillah” sözlerini sayabilmek için kullanılan ipe dizilmiş tanelerdir (Sarıcı, 2004,11).

Tesbih; imame, dane(tane), nişane, pul ve durakların belirli bir sıra ile ipe dizilmesi ile meydana gelmektedir. Tesbih için özel hazırlanmış iplere “tabril” denilmektedir. Tesbihte her bir toparlağa tane(dane), 99’luk tesbihlerde her 33 tanede bir konulan ve tane dizinin dışına doğru sarkan, çeşitli şekillerde hazırlanmış parçaya nişane veya durak, 99’luk Tesbihlerde imameden itibaren her iki tarafa 11. taneden, 33’lük Tesbihlerde 5. taneden sonra konan mercimeğe benzer taneye pul adı verilmektedir. Pullar duaların sayısını belirlemeye yarar. Taneler, nişane ve pullar iki uç halinde bir araya gelerek imame adı verilen ve bütün parçaları toplayan parçadan geçirilir. İmame Tesbihçi ustasının sanatını ortaya koyan en önemli parçalardandır. İmameden sonra ipektan örülen püskül, altın, gümüş malzemelerden bükülerek veya örülerek hazırlanmış kamçı(kordon) takılır. Kamçının üst ucuna altın ve gümüş malzemedan hareketli bir parça takılır. Bu parçaya tepelik veya Hatime denir. Bunun de en ucuna çivi adı verilen parça girer ve kordonun ucu çiviye bağlanarak tepeliğe sıkıştırılır ve Tesbihin dizilmesi tamamlanmış olur.

Ağaç Tesbihler (Sandal, Öd, Pelesenk, Abanoz) (N.Küçükokka)

Tesbih tanelerinde farklı biçimler uygulanabilir. Bunlardan bazıları; tam yuvarlaklık (kürevi), yassıca toparlak, uçlu toparlak, beyzi, yarım beyzi, şalgami(iki tarafı basık), armudi, üstüvane, söbe(uzunca, zeytin tanesi gibi), fasetal(elmas gibi tıraş edilmiş), kesme(iki tarafı düz, kenarları keskin silindir biçimindedir). İbadette Tesbih çekme sadece Müslümanlarda değil, Brahmanizm, Budizm, Hinduizm ve Hıristiyanlıkta da görülmektedir. Müslümanlar 33'lük veya yaygın olarak 99'lük Tesbih kullanmaktadır. Tekke, dergah gibi ibadethanelerde 500 veya 1000'lik zikir Tesbihlerinin çekildiği de bilinmektedir. Budizm'de 108 taneli, Hıristiyanlıkta 150 taneli Tesbih kullanılır.

Tarihçesi:

Tesbihin ilk olarak hangi devirde kullanılmaya başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Bugünkü şekli ve manası ile bir ipe dizilmiş boncuk taneleri olarak düşünülürse tarihinin çok eskilere dayandırılmak mümkündür. Tarihte ilk Tesbih adına M.800 yıllarında rastlamaktayız ve Hint'ten Batı Asya'ya geldiği ifade edilmektedir(Kuşoğlu, 1994:17). İslamiyetin ilk yıllarında dua sayılarının unutulmaması amacıyla kum taneleri, parmak, taş, hurma çekirdeği ve üzerine düğüm atılan ip gibi bazı materyallerin kullanıldığı konusunda rivayet ve hadisler bulunmaktadır. Tesbih sanatını Osmanlı Dönemi'nde 17. yüzyıla kadar indirmekle birlikte, 18 yüzyılda gelişmiş, 19. yüzyılda doruk noktasına ulaşmıştır. En güzel örnekler İstanbul'da yapılmıştır.

Yapılışı:

Tesbih yapılışının sanatsal açısından değerlendirilmesindeki en önemli husus tanelerin aynı boy ve biçimde olması, imame, kamçı ve püskülündeki estetik ve zarafettir. Tanelere eskiden el veya motorla çalışan tornalarda biçim verilir. Günümüzde seri üretimde ise bilgisayarlı tornalar kullanılmaktadır. El tornası ağaçtan yapılır. Yaklaşık 50x100 cm. boyutlarındaki bir tabla üzerinde biri sabit, diğeri ayakla hareket eden ve uçlarında sivri iki demir (punto başı) bulunan alettir. Bu tornada çalışmak zahmetli ve uzun zaman gerektirdiği için günümüzde kullanılmamaktadır. Motorlu tornalar, çalışma sistemi el ile çalışan tornalara benzemekle birlikte zaman ve emek yönünden daha tasarruflu olduklarından günümüzde yaygın kullanılan tornalardır. Kullanılacak hammadde testerelerle parçalar haline getirilir ve çarkuşe adı verilen mille delikler açılır. Delinen taneler tek tek kalıba geçirilir ve istenen biçim verilir. Bütün parçalar haddeden geçirilerek aynı boyda olup olmadıkları kontrol edilir ve cilalanır. Cilalama için Erzurum toprağı adı verilen yumuşak taş rendelenerek toz haline getirilir. Asit oranı oldukça düşük zeytinyağı ile karıştırılır ve biraz gliserin ilave edilerek hazırlanan karışım bir beze yedirilerek kemane ile döndürülen tanelerin yüzeyine sürülür. Tanelerin yüzeyinin parlak görünmesi için keçeden hazırlanan bir el aleti ile parlatma işlemi gerçekleştirilir. Tesbihlerin süslemesinde oyma, kakma, telkari ve mineli süsleme teknikleri uygulanmaktadır.

Altın ve Gümüş Kakma Süslemeli Tesbibler (N.Küçükokka)

Tesbih yapımında kullanılan araç ve gereçler:

Kiltelere: Tesbih yapılacak maddeyi boşa gidermeden küçük parçalara kesmede kullanılır.

Kumpas: Tanelerin boylarını ölçmeye yarayan alettir.

Freze takımı: Taneler üzerine kakma işleminde delik açmaya yarar.

Kargaburun: Tel kesme ve kıvırmaya yarar.

Mil: Tornanın ucuna takılır ve delik açmaya yarar.

Kemane: Taneleri kemane puntoları arasına sıkıştırarak istenen biçimde kesmeye yarar.

Rende: Tane yüzeylerini rendelemekte kullanılır.

Arda: Tane yüzeylerini yontmada kullanılır.

Malafe: Tanelerin yüzeyini yontmada kullanılır.

Yapım malzemesine göre Tesbihler:

Mücevher Tesbihler: Elmas, zümrüt, yakut, zebercet, firuze, altın gibi değerli taşlardan yapılan Tesbihlerdir.

Murassa Tesbihler: Bunlar yarı kıymetli taşlardan yapılan Tesbihlerdir. İmame, nişane ve tepelikleri altın ya da gümüşten olup, üzerleri elmas, zümrüt, yakut, firuze gibi kıymetli taşlarla bezenmiş Tesbihlerdir.

Ağaç ve meyvelerden yapılan tesbihler: Yerli veya yabancı ağaç veya bunların meyvelerinden yapılan Tesbihlerdir. Sert ağaçlardan yapılan makbuldür. Bunlardan bazıları; Abanoz (Tropikal bölgelerde yetişen ağaç türüdür), Demirhindi (Anayurdu Afrika'nın tropikal kesimleri olmakla birlikte Hindistan ve Mısır'da yetiştirilir), Gül ağacı (Hind ve Mısır gül ağaçları makbuldür), Kalenbek (Vatanı Endonezya'dır. Hoş kokulu sandal ağacı türüdür), Kanağacı, Kuka (narçıl kökünden yapılır), Narçıl (kozalak halindeki Hindistan cevizi), Nebik (Sakız ağacı), Öd ağacı (Afrika tropikal bölgelerinde ve Asya'da yetişmektedir. Zambak türünden hoş kokulu bir bitkidir), Pelesenk (tropikal bir ağaç cinsi), sandal ağacı (Endonezya, Malezya ve Güney Hindistan ormanlarında yetişen kerestesi sert ve keskin kokuludur), zeytin ağacıdır. Madeni ve hayvani kökenli Tesbihler: Koleksiyonlarda ağırlıklı olarak bu tür Tesbihlerle karşılaşılmaktadır. Sert olan taşlar, çarkta tıraş edilerek, elmas tozu ile cilalanmıştır. Daha yumuşak olanlar ise motorlu tornalarda çekilmiştir.

Bunlar arasında; Akik, amber(ada balığı ve kaşalat denilen büyük balıkların bağırsaklarından oluşan güzel kokulu bir maddedir), bağa (su kaplumbağası kabuğu), Eskişehir taşı (Eskişehir ve civarından çıkarılır ve lüle taşı olarak adlandırılır), aynıhur(kedigözü), fildişi, inci, kantaşı, kehribar, mercan, naka (deve dişinden yapılır), necef (tabii kristal), sedef, şahmaksut, oltu taşı (Erzurum taşı), yeşim, zergerdan (gergedan veya diğer hayvanların boynuzundan yapılır), yüzürü, deniz fili (erkek mors balığı veya su aygırı dişi) v.b. sayılabilir.

İyi bir Tesbihde bulunması gereken özellikler şunlardır:

- Taneler en ve boy bakımından birbirinin aynı ve eşit olmalıdır.
- Delikler ve ortadaki kanal ince olmalıdır.
- Tesbih imameden tutulup aşağıya doğru sarkıtıldığında sağa sola kaçıklık olmamalıdır.
- Nişane, imame ve tepelik zarif ve ince hatlarla yapılmış olmamalı, üzerlerinde punto izi bulunmamalıdır.
- İmame dört tane, kamçı baş payesi iki tane, duraklar iki tane uzunluğunda olmalıdır (Kuşoğlu, 1994:20).

USTALAR

Nurettin Küçükokka

Nurettin KÜÇÜKOKKA

1968 Konya doğumludur. Çocuk yaşlarından itibaren Tesbihçilik sanatı ile uğraşmaktadır.

1982–1990 yıllarında İstanbul'da, Muzaffer Usta'nın yanında çırak olarak ilk işe başlamıştır.

Birçok farklı malzemedен Tesbih yapmıştır. Tesbih yapım malzemelerinin çoğunu yurt dışından temin etmektedir. Günümüzde Mevlana Caddesi, Altın Çarşı, No: 32'de çalışmalarına devam etmektedir.

Fethi Barut

Fethi BARUT

1961 Ereğli doğumludur. Ud ve tesbih sanatçısıdır. Evli, üç çocuk babasıdır

37.

TESTİ, ÇANAK- ÇÖMLEK, ÇİNİ-SERAMİK YAPIMI

Çanak çömlek, testi ve çini yapım sanatı, doğada bulunan şekillendirmeye uygun, yüksek ısıya dayanıklı ve zaman içinde kullanılmaya karşı elverişli topraktan hazırlanan çamurlara, elde veya çarkta biçim verilmesi ve yüksek ısı ocaklarda pişirilmesidir. Uygun toprak malzemenin elde ya da makinede şekillendirilmesidir. Bu yolla testi, küp, vazo, çanak-çömlek, saksı v.b. kaplar ile mimaride dekorasyon malzemesi olarak çiniler üretilmektedir. Bu malzemeler sırlı veya sırsız, süslemeli veya süslemesiz yapılabilmektedir. Hazırlanan kaplar ve levhalar ocaklarda pişirilmekte ve bu şekilde dayanıklılıkları artırılmaktadır. Testi, çanak-çömleklerin Konya ilinde önemli yapım merkezleri Sille ve Doğanhisar ilçesidir. Sille'de yapılan toprak kaplar, saksı, ekmeek tandırları ve son yıllarda dekoratif süs eşyaları iken, Doğanhisar'da testicilik yaygındır.

Ülkemizin birçok arkeolojik alanlarında yapılan kazılarda pişmiş toprak malzemeden yapılan çanak-çömlek, küp, testi gibi kaplarla karşılaşmaktadır. Çömlekçilik, Neolitik Çağ'ın en önemli buluşlarından. Bu önemli yerleşmelerden en eskileri Çatalhöyük, Hacılar, Yassıhöyük'tür. Burada yapılan kazılarda ele geçen topraktan yapılan kaplar, bu sanatın tarihine ışık tutarlar. M.Ö. 7000- 6500 yıllarına tarihlenen Neolitik Dönem yerleşmesi Çatalhöyük'te pişmiş topraktan mutfak kapları ve takılar ele geçirilmiştir. Yine Konya merkezde M.Ö. 3000- 2000 yıllarına ait Asurlulara ait Karahöyük kazılarında ele geçen küp, testi, bardak, tas, tabak ve banyo küveti gibi birçok ev eşyasında toprak malzemenin kullanıldığını görmekteyiz.

GIYİM

Türklerin çini ve seramik sanatını ata yurdu Orta Asya'da da bildiklerini günümüze ulaşan eserler göstermektedir.

Hammaddesi toprak olan el sanatlarından olan çanak çömlek yapımında her çeşit topraktan testi, çanak-çömlek yapıp pişirmek, sağlam bir ürün ortaya koymak zordur. Konya ve civarındaki topraklar, testi ve tuğla yapımına elverişli değildir. Zira içinde kireç bulunmaktadır. Ilgın ve Beyşehir ilçelerinde uygun toprak bulunmaktadır. Bu nedenle geçmişte buralardan getirilen topraklar kullanılmakta veya imalathaneler buralara açılmaktaydı. Çanak, çömlek ve testi için uyun killi toprağın su ile karıştırılarak özlü çamur haline getirilmesi gerekir. Bunun için yere çamur çukurları açılmaktadır. Bu çukurların iç kısmın etrafı tuğla ile çevrilmektedir. Bunun nedeni hazırlanan çamurun içine taş, çakıl veya yabancı cisim düşmesini önlemektir. Toprağın üzeri su ile doldurularak bir gün bekletilir. Suyun toprağın tamamına işlemesi sağlanır. Bu sürede çamur mayalanmış olur. Ustalar çamur çukurundan alınan ve ayakla ezilerek belli kıvama gelen çamurları tezgâhta, önceleri elle, sonraları ayakla, günümüzde ise elektrikle çalışan çarklarda biçim vermektedirler. Biçim verilerek hazırlanan kaplar belli bir sürede kurutulur ve fırınlarda pişirilir.

Fırında Pişirme İşlemi:

Fırın iki bölümden oluşmaktadır. Her iki bölümde kemerli bir yapıya sahiptir. Alt kısmında külhan(yöresel tabirle külan) bulunur. Burası ateşin yakıldığı yerdir. 5 kemerli ve 2 m. yüksekliktedir ve yarım daire biçimlidir. Kemerler arasında 15 cm. çapında delikler bulunur. Buralardan külhanın alevi ve ısının geçmesi sağlanır. Bu bölümün dışarıya açılan penceresi mevcuttur. Ateşin yakılması ve sürekli beslenmesi buradan sağlanır. İkinci bölüm hazırlanan ürünlerin istif edildiği ve pişirildiği kısımdır. Burası da yarım daire şeklinde ve içi tuğla ile örülüdür. Bu bölümün dışarıya açılan ve içine ürünlerin yerleştirilmesi ve çıkarılmasına yarayan kapısı ve bacası bulunmaktadır. Baca 1 m. çapındadır ve fırının tam doldurulmasını sağlar.

Ürünlerin pişirilme kısmına yerleştirilmesi özen ve dikkat ister. Deliklerin kapanmamasına dikkat edilerek en alta büyük kaplar, üste küçük kaplar şeklinde sıralanır. Kapı ağzına kadar doldurma işlemi devam eder. Eğer elde ürün kalmışsa bacadan doldurma işlemi devam eder. Fırın dolduktan sonra ağzı tuğla ile örülüp, çamur ile sıvanır. Bacanın sac kapağı kapatılır ve külhan ateşlenir. Külhanda eskiden talaş, hayvan tezeği, kamış ve otlar, pirinç veya pamuk çalılar, fındık, kayısı, badem, zeytin çekirdekleri yakılırken günümüzde kömür ve fuel-oil kullanılmaktadır. Ateşlemede önemli husus önceleri yavaş yavaş yakarak sonradan harı artırmak gerekir. Pişme işleminin tamamlandığı bacadan çıkan ateşle anlaşılmaktadır. Pişme tamamlandıktan sonra birkaç saat sonra kapısının tuğlaları alınır ve boşaltma işlemi ertesi gün tamamen soğuduktan sonra yapılmaktadır.

Günümüzde bu pişirme tekniğinin yanısıra çalı çırpı ile 1 saat yanan ateş içine toprak kapların konulması, tandır içinde pişirilmesi veya kapalı fırın içinde belli bir ateş yakıldıktan sonra da pişirme yapılabilmektedir.

Süsleme Teknikleri: Günümüze ulaşan toprak kaplarda farklı süsleme teknikleri ile karşılaşmaktadır. Selçuklu Dönemi eserlerde uygulanan teknikler tek renk sırlı, sırsız, sıraltı, sırüstü (lüster), barbutin ve akıtmadır. Günümüzde yapılan kaplarda genellikle süsleme bulunmamaktadır. Toprak boyalarla testi veya vazolar üzerine çizgisel bezemeler ve stilize desenler yapılmaktadır.

Sırlama Tekniği: Sırkabı süslemek veya suyu geçirmemesi amacıyla yapılmaktadır. Hazırlanan sır içerisinde kil, kurşun, kireç, boraks gibi maddeler bulunur. Toz haline getirilen maddeler suyla karıştırılarak eriyik hazırlanır. Daldırma, püskürtme ve fırçalama gibi teknikler kullanılarak sırlama yapılabilir. 800 derece fırında pişirilerek kullanıma hazır hale gelir. Sırlamada kabın yüzeyi şeffaf bir tabaka ile kaplanmış olduğundan parlak ve güzel bir görünümü olmaktadır.

Çömlek yapımında ve süslemesinde kullanılan araç ve gereçler:

Toprak: Çanak çömlek yapımına uygun killi toprak kullanılmaktadır. İçerisinde taş ve kireç olmamalıdır.

Çanak çarkı: Yapılacak kaba biçim vermede kullanılır. İlk zamanlarda daha çok el veya ayak yardımıyla döndürülen tezgâh, günümüzde ise elektrikle çalışmaktadır.

Silindir Makinesi: Çamur içindeki ezilmemiş parçaları ezen makinedir.

Helezon Makinesi: Çamurun sıkıştırılmasını sağlayan makinedir.

Neşter. Kap yüzeyine keserek veya oyarak süsleme yapmada kullanılır.

Boya: Renklendirmek veya renkli desen yapmak için kullanılan toprak veya plastik boyadır.

Leflef: Parlatmak için kullanılır.

Atölyeler ve Ustalar:

Günümüz Konya'sında toprak işçiliği ile uğraşan faal atölye sayısı 9 adettir. Bunların 8'i 500 evler yolu üzeri, Parsana Mahallesi, Hısım Sokak'ta bulunmaktadır. Bunlar dışında il merkezinde üretilen veya başka illerden getirilen toprak kapları satan ticarethaneler bulunmaktadır. Şüphesiz geçmişten günümüze Sille'de bu sanatla uğraşan kişi sayısı oldukça fazladır. Bunların isimleri ve özgeçmişleri bir yayında toplanmıştır. (Erdönmez, 2009. 47-174) Günümüzde ise Hakkı Karadeniz, Mehmet Ali Şanlı, Mehmet Özerdem, İbrahim Önen, Ali Tikansak, Bekir Atal, Ömer Baran ve Yaşar Bulut'tur. Günümüzde bu ustalar ait atölyelerde Konya-Beyşehir, Hüyük, Yazı Köyü, Eskişehir, Nevşehir-Avanos, Aydın Nazilli'den getirilen topraklar kullanılmaktadır. Ustalar küp, testi, vazo, saksı, tandır yanı sıra baca tepeliği de ürettiklerini ifade etmektedirler. Çini ve seramik sanatının ilk temsilciliğini Selçuklu Belediyesi başlatmıştır. Onların açtığı atölyede birçok sanatçı yetişmiştir. Günümüzde mahalli idarelerce açılan meslek kurslarında çini ve seramik çalışmaları devam etmektedir. Bu sanatları bilimsel boyutta yapan ve sanatçı yetiştiren kurum S.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümüdür.

Çini - Seramik Sabatçıları

Nurgül Uslu

Nurgül ve Erdoğan Uslu

Dumlupınar Üniversitesi Çini İşlemeciliği Bölümü'nden mezun oldular. Mehmet Koçer, Mehmet Gürsoy, İsmail Yiğit ve Mustafa İrgit gibi değerli hocalardan dersler aldılar. 1997 yılından itibaren Konya'da çok sayıda öğrenci yetiştirdiler. Selçuklu ve Osmanlı motiflerini, Mevlevilikle ilgili özel koleksiyonlarını Mevlana Müzesi arkasında olan Rumi Çini-Seramik Sanat evinde sergilemekte ve satışa sunmaktadırlar.

ÇÖMLEK USTALARI

Yaşar Bulut

Yaşar Bulut

1950 Sille doğumludur. İlk testi mesleğini Sille'de Bayram Ali Mehmet ve İsmail ustalardan öğrenmiştir. Mesleğini Sille dışında Ankara- Çubuk, Kalecik, Dikmen, Çubuk, Manisa-Durasallı, Gölbaşı, Bursa- Orhangazi'de yapmıştır. (Erdönmez, 2009, 173-174) Halen mülkiyetini aldığı Sille'de Subaşı Mahallesi, Mecid Özü Sokak'taki (eski adıyla Karhane Mahallesi'ndeki) ocağında çalışmalarını sürdürmektedir.

Mustafa Dalmış

1943 yılında Sille Sulutas köyünde doğdu. İlkokulu Sille'de okudu. 1963 yılından beri toprak işlerinde çalışıyor. Muhtelif testiler, bacalar, sırlı küpler, saksılar, tandır yapmaktadır. Ürünlerinin büyük bir bölümü ihraç edilmektedir.

Mustafa Dalmış

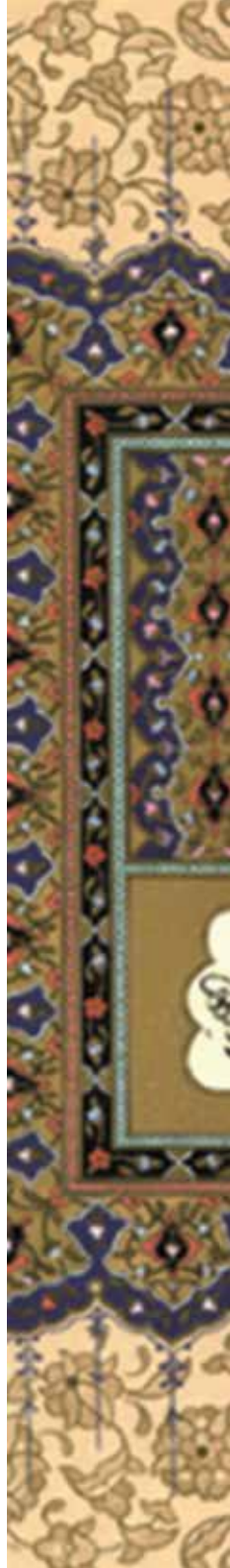

38. TEZHİP SANATI

Tezhip sanatı kitap sanatlarının alt dallarından biri olup tezyinatın kağıt üzerine uygulanmış şeklidir. Tezhip kelimesi adını en önemli malzemesi olan altından almıştır. Arapça altın demek olan “zehep” kelimesinden türemiştir. Lügat manası altınlamak demektir. Tezhip sanatında altın ile birlikte geçmiş toprak. Günümüzde ise hazır boyalarından elde edilmiş bedahşi lacivert (lapislazuli), Türk alı, aşı boyası (Turkuvaz), limonküfü gibi klasik renklerde kullanılmıştır (Sertyüz, 2008, 8). Bunlara tarih içerisinde farklı renkler eklenmiştir. Dönemlerine göre bazı renkler ön plana çıkmış olup, o dönemin özelliklerini yansıtmaktadır.

Tezhipli eserlere “müzehhep” eser denir. Tezhip ile uğraşan erkek sanatçılara “müzehhip”, hanımlara “müzehhibe” denilmektedir. Geçmişte eserlerin yapıldığı yere “nakkaşhane” veya “nakişhane” denilmekteydi. Tezhiplere kitap sanatlarında en yoğun olarak Kur'an-ı Kerim, Mesnevi ve dua kitapları gibi dini yazmalarda, Hilye-i Şeriflerde, murakkalarda, küt'alarda, levhalardaki yazı kenarlarında da tezhip uygulamaları görülmektedir. Özellikle Mushafların zahriye sayfaları, ser levhaları, unvan sayfası, sure başları, güller, ketebe veya hatime gibi bölümleri en güzel tezhiplerin bulunduğu sayfalardır (Birol, 202, 297). Bu sanat dalında sanat ve zanaat yarış halindedir. Büyük Selçuklu İmparatorluğu yıkıldıktan sonra kurulan Anadolu Selçukluları Devleti, Selçuklu tezhip sanatını beraberlerinde Anadolu'ya getirmişlerdir. Selçukluların ortaya koydukları sanat eserlerinin önemli özelliği sadeliğidir. Bu özellik dana sonra Osmanlı tezhip sanatının en önemli karakterlerinden biri olmuştur(Özcan, 1993, 255). 14. yüzyıldaki Anadolu Beylikler Dönemi tezhip sanatı, Klasik Osmanlı Dönemi tezhip sanatının hazırlık dönemini oluşturmuştur.

قَالَ اللَّهُ تَبَّ وَتَكْبَرُ الْكُفْرُ

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ

وَأَشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُوا

Osmanlı tezhip sanatında ilk olarak ekol Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra Topkapı Sarayı'nda bir nakışhane kurması ve başına sernakkaş olarak Özbek asıllı Baba Nakkaşı getirmesi ile başlatılabilir (Mülayim, 1995, 140). II. Beyazıt dönemi tezhip sanatı 16. yüzyıl tezhibine adım atıldığı bir geçiş dönemi niteliğinde olup klasik devrin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Mahir, 1990, 6). Klasik üslubun en parlak devri Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatı boyunca da devam etmiştir. Bu dönemde önde gelen isim saray nakkaşhanesinin baş nakkaşı Şahkulu'dur. Sazyolu denilen üslubu Türk tezyini sanatına kazandırmıştır. 16. yüzyılın ikinci yarısında Şahkulu'nun talebesi olan ve yeteneği ile öne çıkan Karamemi, Şahkulu'ndan sonra sarayın sernakkaşı olmuştur. Karamemi, buket ve tek çiçeklerle Türk zevkinin 16. yüzyılda ilk örneklerini ortaya koyarak Şükufe süslemenin temellerini atmıştır. 17. yy'da Osmanlı tezhip sanatı için kabul edilen 1600-1650 yılları arasındaki klasik tezhip üslubunun kısmen devam ettirildiği yönündedir. 18. yüzyılda batının barok ve rokoko tarzlarının süsleme beğenisi ön plana çıkmıştır. Tezhip ve lake ustası olan "Ali Üsküdarı" ve çiçek ressamı olarak bilinen "Abdullah Buharı"nin yapmış olduğu eserler Osmanlı beğenisinin son temsilcileri olmuştur (Sertyüz, 2008, 27). 18. yy'da Osmanlı İmparatorluğunun batıya kapılarını açmasıyla, her şey de olduğu gibi süslemede de değişiklikler olmuştur. Batı'nın oluşturduğu sanat anlayışı Türk sanatının karakterleriyle karıştırılarak "Türk Rokokosu" adı verilen yeni üslubun doğmasına yol açmıştır. Başlangıcı III. Ahmet dönemine rastlayan bu değişimler 19.yy sonuna kadar devam etmiştir. Bu dönemde klasik dönemdeki motiflerin yerini natüralist süslemeler almıştır (Özcan, 1993, 28). 19.yy sonu, 20. yy başlarında tezhip sanatının devamlılığı ve bu sanatın eğitimi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalar geleneksel sanatlarımızın günümüze kadar devamında büyük rol oynamıştır. 20.yy tezhip sanatının kaybolmaması ve günümüze aktarılması konusunda İsmail Hakkı Altunbezer (1882-1944), Rikkat Kunt (1907-1993) ve Dr. Süheyl Ünver (1898-1986) gibi değerli hocalarımızın ve onların yetiştirdikleri öğrencilerin rolü olmuştur (Sertyüz, 2008, 28).

Tezhip sanatında kullanılan malzemeler şunlardır:

- Altın; tezhibin ana malzemesidir. Özel yöntemle varak haline getirilen altın levhalar, ezilmek suretiyle tezhipte kullanıldığı gibi doğrudan doğruya varak olarak yapıştırılarak da kullanılabilir.
- Altın mürekkep; varak altının Arap zamkı veya süzme bal ile ezilerek yıkanmasından sonra, jelâtinli su ile karıştırılarak elde edilen sıvının ismidir.
- Mühre; ezilmiş altın sürüldüğünde sarı boyadan farksızdır. Altın görünümünü kazanıp, parlaması için zer mührü denilen sert ve cilalı bir taş mührü ile mührülenir.

Klasik tezhipte kullanılan teknikler; zemini boyalı klasik tezhip, zer-ender zer, halkari, çift tabiridir (havalı tezhip). Günümüzde daha çok yazı kenarında ve serbest tasarımlarda görülen tezhip sanatında genellikle tarama ve sulu hal kari tekniği uygulanmaktadır.

El yazmalarında tezhipli sayfalar şunlardır:

Zahriye sayfası: Yazma eserlerin en önemli süslemeleri "zahriye adı verilen tanıtım sayfalarında bulunmaktadır.

Serlevha: Sözlük anlamıyla Ser “başlık” anlamına gelmektedir. Ser-levha (baş levha) zahriye sayfasından sonra gelen, metnin başladığı, Fatiha ve Bakara suresinin ilk ayetlerinin karşılıklı yer aldığı iki sayfadır.

Unvan Sayfası: Yazma eserlerde metnin başlangıcında; cüzlü Mushaflarda cüz başlarında surenin başlangıcında, sayfanın ilk sağ kısmına metnin üstüne tek taraflı yapılan ve tuğla sonlanan tezhipli bölüme “unvan sayfası” denir.

Sure Başları: Sure başı bezemesi, surenin adının bulunduğu kısmın etrafına yapılır. Genellikle dikdörtgen bir çerçeve içine çalışılır. Dini eserlerdeki sure başına karşı, diğer sosyal içerikli eserlerde (divan gibi) fasıl başı(bölüm başı) bezemesi görülür.

Hatime Sayfası: Yazma eserin son bulduğu imza sayfasıdır. Ketebe sayfası olarak da adlandırılmaktadır.

Konya’da tezhip sanatı;

Anadolu Selçuklu Dönemi’nde kitaba, kitap sanatına ilgi duyulduğu, Konya’da medreselere ve Mevlana’nın Türbesine vakfedilen kitaplardan ve vakfiyelerden anlaşılmaktadır(Özcan, 1993, 239). 12. yy sonlarına doğru güçlenip, 13. yy boyunca merkezi bir idare sağlayabilen Selçuklu devleti yöneticileri adına sarayda hazırlandığını bildiğimiz ve günümüze ulaşılabilen yazma eser sayısı oldukça azdır. Ancak tezhipli yazmaların yoğun bir şekilde hazırlanması 1270’li yıllardan sonra başlar ve 14. yy boyunca sürer. 13-14.yy boyunca Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde Konya merkez olmak üzere Anadolu’da gelişen tezhip sanatının motif, renk ve kompozisyon özellikleri alındığında bunların daha önce İran’da yapılmış olan Büyük Selçuklu yazmaları ve Bağdat’ta üretilmiş olan yazmalardan etkilendiği görülmektedir(Algaç, 2000, 196-202). Selçuklu eserlerinde en zengin tezhip, kitapların zahriye kısmında serlevhalarda, sure başlarında, unvan sayfalarında, sayfa kenarlarında cetvellere bitişik yatay ve dikey konumda hazırlanmış güllerde ve kitabın son sayfası olan hatime bölümünde yer alır. Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde kitap bezemelerinde desen ve motiflerin mükemmel işçiliğinin ince olduğu söylenemez. Motifler oldukça iri seçilmiş, motiflerin tahrirlerinde ve renklendirilmelerinde henüz ince işçiliğe erişilememiştir. Selçuklu sanatının hemen hemen her alanında görülen geometrik şekiller ile birlikte Rumi motifleri 13. yy sonlarında en parlak dönemini yaşayan Selçuklu tezhibinin en belirgin unsurları olmuştur. Bu dönemin sevilen ve en fazla kullanılan diğer unsurları ise kenar pervazlarda kullanılan zencerekle ve düğümlerdir. Münhani motifi ise 13.14. yy boyunca saltanat sürmüş, zencerekle birlikte devrin simgesi olmuştur. Desen kenarlarında bulunan tuğlar açık lacivert renkte, sade görünüşleri ile bazen cetvelin üzerinde bazen de cetvelin yanına çizilen ve “kuzu” tabir edilen çizginin üzerinde yer alır. Tezhipte kullanılan kızıl kahve, siyah, açık lacivert, kırık beyaz ve pembe devrin karakteristik özellikleri arasında yer alır. Altın ise bol miktarda ezilerek hem de varaka halinde yapııştırılarak kullanılmıştır. Motifler tonlama tekniği ile renklendirilmiştir. Günümüzde ise tezhip sanatı, Konya’da Güzel Sanatlar Fakültesi’nin Geleneksel Türk Sanatları Bölümü’nün tezhip ana sanat dalında, atölye ve meslek edindirme kurslarında devam ettirilmektedir. Güzel Sanatlar Fakültesi’nin uyguladığı tezhip sanatı Anadolu Selçukluları ve Beylikler döneminden farklıdır. 20. yüzyılda tezhip sanatımızın kaybolmaması ve yeniden canlanması için çalışmalar yapan değerli hocalarımızın oluşturmuş olduğu ekol klasik Türk tezhip sanatını yansıtmaktadır. İstanbul’da kullanılan bu ekol Konya’da da devam ettirilmektedir. Konya’da tezhipli eserlerin büyük bir bölümü Mevlana Müzesi ve Yusuf Ağa Kütüphanelerinde bulunmaktadır. Bu örneklerin motif, renk ve kompozisyon özellikleri ele alındığında

Büyük Selçuklu etkileri görülür. Konya kitap süsleme sanatları bakımından Osmanlı Dönemi'nde önemli bir merkez olmuştur. 19. yüzyılda çok sayıda hattat ve müzehhibin Konya medreselerinde görev yaptığı bilinmektedir. Günümüzde ise İstanbul'da A. Sübeyl Ünver'in öğrencilerinin kurdukları nakış hanelerden yetişen İstanbullu ve Konyalı müzehhiblerin çalışmaları, Güzel Sanatlar Fakültesi'nden yetişen sanatçılar ile Destegül Güzel Sanatlar Mektebinin kurslarıyla tezhip alanında önemli sanatçılar yetişmiştir.

SANATÇILAR;

Osman Şişman

Osman ŞİŞMAN

1960 yılında Konya'da doğdu. 1980 yılında Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı'ndan mezun oldu. Karatay Belediyesinde İktisat Müdürü iken emekli oldu. 1985-1990 yılları arasında Hüseyin Öksüz'den hat meşk etti. Aynı zamanda, 1985-1994 yılları arasında Sami Öksüz, Sinan Hidayetoğlu ve Şemseddin Küçükazay'dan tezhip dersleri aldı. 1993 yılında tezhip icazeti aldıktan sonra da 2004 yılına kadar Sami Öksüz'den eğitim almaya devam etti. Birçok sergiye katılmıştır.

Sami Öksüz

Sami ÖKSÜZ (1954–2004)

Konya'da doğdu. İlk, orta ve yüksek öğrenimini burada tamamladı. Ağabeyi Hattat Hüseyin Öksüz'ün yönlendirmesiyle tezhip sanatı çalışmaya başladı. 1984 yılında Topkapı Sarayı nakış hanesi'ne girdi. Melek Antel, Cahide Keskiner, Mamure Öz, Birsen Gökçe ve semih İrteş'in öğrencisi oldu. Kısa sürede alanında başarılar gösterdi. Devlet Türk süsleme sanatları sergilerine katıldı. Eserleri yurt içi ve yurt dışı koleksiyonerleri tarafından satın alındı. Konya'da açılan tezhip kurslarında öğretmenlik yaptı. Lalezar Sanat Mektebini kurdu. 02.02.2004 tarihinde Konya'da çöken Zümrüt Apartmanı'nda hayatını kaybetti.

Şemseddin Küçükazay

Şemseddin KÜÇÜKAZAY

1951 yılında Konya'da doğdu. 1974 yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden Ziraat Yüksek Mühendisi olarak mezun olan sanatçı halen gıda sektöründe çalışmaktadır. 1985 yılından bu yana tezhip sanatıyla da uğraşmaktadır. Muhtelif sergilere katıldı.

Sinan HİDAYETOĞLU

1963 yılında Konya'da doğdu. 1986 yılından itibaren Topkapı Sarayı'nda Cahide Keskiner, Mamure Öz, Melek Antel, Birsen Gökçe ve Semih İrteş'ten tezhip dersleri aldı. 1989'da tezhip dalında icazet aldıktan sonra çeşitli karma sergilere katıldı. Konya'da ve Konya dışında yapılan birçok caminin kalemişlerini ekibiyle birlikte yaptı. Bazı çalışmalarıyla başarı ödülü almış olan sanatçı, çalışmalarına halen Konya'da devam etmektedir.

Sinan Hidayetoğlu

39. TÜLÜ DOKUMACILIĞI

Tülü; el tezgâhlarında yün ya da tiftik iplerle uzun tüylü(havlu) dokuma türüdür. Anadolu'da farklı yörelerde dokunan ve filikli, köpen, hopan gibi farklı adlarla alınan tülü dokumalar Konya'nın ilçelerinden Karapınar'da yaygın olarak görülmektedir.

Tülü dokumalar teknik özellikleri açısından iki grupta incelenebilir:

1. Türk (Gördes) düğümü kullanılarak yapılan tülüler: bunlar kendi içinde iki gruba ayrılır:

Birincisi yamçı tülüdür. Yamçı Tülü çoğunlukla taraktan geçirilmeyip tiftiğin orijinal tüy uzunluğu korunarak yapılmaktadır. Bu nedenle görünümü post şeklindedir. Bu teknikte tiftikten bir tutam alınarak iki çözüğü üzerine Türk düğümü atılarak ilme sıraları oluşturulur. Aralarına atkılar atılarak dokuma tamamlanır. Genellikle tek renk bezemesiz dokunan Yamçı Tülü de dikey oluşturulmuş hatlar ve düzensiz yerleştirilmiş kare biçimleriyle de kompozisyonlar meydana getirilmiştir.

İkinci grupta ise; taramıp, eğrilip iplik haline getirilen yün ve tiftik Türk düğüm tekniğiyle dokunmaktadır.

2. Çekki Tülüler: Bu tülülerin en önemli özelliği düğümsüz olmalarıdır. Çözüğüler arasından geçirilen atkı ipliği tıgla çekilerek uçları kesilmeden dokuma gerçekleştirilir. Hav yüksekliği 2-4 cm. arasında olup her sıradan sonra birkaç sıra atkı atılır. Bu tülülerde hav uçları kapalı olduğundan görünüş olarak düğümlü tülülerden farklıdır. Genellikle tek renk ve bezemesiz dokunmaktadırlar

40. YORGANCILIK

Yorgan, yatakta örtünmeye yarayan iki yüzü arası ipek, pamuk, yün ya da kuş tüyü doldurularak oluşturulan örtü olarak tanımlanmaktadır. Gündelik hayatımızda kullandığımız en yaygın eşyadır. Yorganların yüzü yani üst kısmı renkli kumaşlardan yapılmakta ve bu kumaşların üzerine değişik motifler işlenmektedir. El sanatı araştırmalarında yorganların yüz renkleri, motifleri, onların sanat eseri olduğunu göstermektedir. Her şehirde olduğu gibi Konya'da da yorgancılık sanatının çarşı sanatları içerisinde önemli bir yer tuttuğunu görüyoruz. Yorgan kelimesinin Uygur kaynaklarında "yoğurgan" şeklinde, Divan-ı Lügati-t Türk'te "yorgan" olarak geçmektedir(Duman, 1995, 35-41). Birçok Ortaçağ kaynağında, edebi metinlerde yorganla ilgili şiirler, atasözleri geçmektedir. Günümüzde en çok bilinen atasözleri şunlardır: -Ayağımı yorganına göre uzat. -Yorgan gitti kavga bitti.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde "yorgan döşek yatmak"-hastalanmak, ya da "yorgan altında söyleşmek" gibi deyimler geçmektedir(Ögel, 1978, 32). Yorgan hammaddesi bitkisel ve hayvansal lif olan el sanatları içerisinde yer almaktadır. Toplumun temel ihtiyaçlarından birisi olduğu için her şehirde yorgan sanatı yaşamaktadır. Genel olarak gelinlerin çeyizine ipek ya da kadife yüzü yün yorganlar dikilmektedir. Özel günler ve hayatın değişik anları için dikilen yorganların sanat değeri bulunmaktadır. Türk halk edebiyatında, halk türkülerinde, atasözlerinde ve bilmecelerde yorgan geniş yer tutmaktadır. Bir halk türküsünde ya da manisinde şöyle denilmektedir(Bayrı, 1932, 32):

Hendekten atladın mı, Yorganı katladın mı, Oğlan diyor kaçalım, Kız diyor patladın mı?
Bir bilmecede de yorgan şöyle sorulmaktadır: Bir duvarım var gündüz yapılır, gece yıkılır.

Günümüz Konya'sında 20 civarında yorgancı bulunmaktadır. Bunların büyük bir kısmı geleneksel yöntemlerle yorgan dikmeye devam etmektedir. Yorgan dikebilmek için geniş bir alana ihtiyaç vardır. Ayrıca yorgan yapımında şu araç ve gereçler kullanılır:

Yün atmada hallaç yayı ve tokmağı, hallaç makinesi, yorgana desen çizmek için kullanılan kalıplar, yorgana deseni çizerken düzgün olması ve kumaşa desenin geçmesi için üzeri tebeşirlenmiş pamuklu çırpı ipi, iğne, yüksük, dolgu malzemesini yorganın içine yaymak için kullanılan kızılıcık veya iğde dalından değnek (Kömürcü, 2005, 82–84) gereklidir. Bunun yanısıra yorgan dikiminde yorgan yüzü, astar, kullanılacak yün veya pamuğu tartmak için kantar veya terazi, dikiş ve overlok makinesi da gerekli diğer araçlardır. Ustalar siparişe göre hazırlanan büyüklükteki yüz ve astar kumaşını birbirine çatmakta (dikmekte) ve adeta bir torba oluşturmaktadır. Bunun içerisine isteğe göre yün veya pamuk ile doldurduktan sonra eşit miktarda yaymakta ve kaymaması için teyelledikten sonra tebeşirle veya tebeşirli ip ile yüzeye istenen deseni çizmektedirler. Daha sonra bir alt, bir üst tekniği (çırpma dikişi) ile pamuklu çırpma ipi kullanılarak dikmektedirler. Yaygın olarak saten kumaşlar, yazmalar, kadife ve ipek kumaşlar kullanılmaktadır. Yorganın büyüklüğüne göre, yorganın astarı ve yüzü hazırlanır (Halk arasında "Astarı yüzünden pahalı" deymi vardır). Daha sonra yün ya da pamuk hallaç tezgahında atılır ve atılan pamuklar astar içerisine doldurularak yayılır, yorgan yüzeyi eşitlenir. Yorganı sanat eseri haline getiren yorganın yüzüdür. Yorganın yüzü yerine dikildikten sonra üzerine motiflerin yapılması işlemine geçilir. Günümüzde yorgan desenleri özel tasarımlar olarak yapılmakta ve uluslararası sergiler açılmaktadır. Yorgan motifleri eskiliklerine ve bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Örnek olarak; gül, güneş, karanfil, lale, baklava, çarkıfelek, tavus kuşu, menekşe, yıldız, kare ve eşkenar dörtgen gibi motifler kullanılmaktadır. Yorgan yüzeyine işlenen motiflerin özellikle eski örneklerde ikonografik anlamları bulunmaktadır. Örneğin; Lale motif; Allah'ı, gül; Peygamberi, çarkıfelek motifi ise evren ya da ömür sembolüdür. Üretilen yorgan türleri şöyledir; çift kişilik büyük yorgan, tek kişilik büyük yorgan, çocuk yorganı, beşik yorganı, çeyiz yorganıdır. Yorgancı dükkânları genellikle şu bölümlerden oluşur: yorganın dikildiği yüksek bir set, yün ve pamukların atılacağı oda, vitrindir (teşbir edilen yer). Yorgan sanatı ile uğraşan ustalarla yapılan görüşmelerde şu sorunların olduğu ortaya çıkmıştır. En önemli sorun olarak günümüzde fabrikasyon elyaf yorganların üretimi ve kullanımı olduğu ve bu sebeple el yapımı yorganların satışlarının azaldığıdır. Elde dikilen yorganların maliyetinin yüksek oluşu da bu durumda etkili olmaktadır. Bir başka sorun ise yardımcı eleman yani kalfa ve çırak bulunamamasıdır. Ustalar gençlerin yorgancı olmak istemediklerini söylemektedir. Ayrıca vergi ve dükkân kira ücretlerinin yüksek olduğunu da ifade etmişlerdir. Fabrikasyon olan elyaf yorganlar yaygınlaşsa da geleneksel yorgan dikimi devam etmektedir. 2005 yılında yapılan bir araştırmada Konya il merkezinde 73 yorgan dikim evinin bulunduğu tespit edilmiştir (Kömürcü, 2005, 82–84). Günümüzde yorgancı ustaları geçimlerini temin edebilmek için yorgan dikmenin yanısıra divan örtüleri, basır yastıklar, hazır elyaf yorganlar ile mefruşat eşyaları ve hatta mobilya dekorasyonu için kumaş da satabilmektedirler. Ustalar kendi bildiği motiflerin yanısıra istek üzerine yorgan yüzeyine değişik motifler uygulamakta ve yorganları sanat eseri haline getirmektedirler. Her sanatçı doğaçlama olarak herhangi bir kataloga bakmadan da desen uygulayabilmektedirler. Osmanlı Dönemi'nde olduğu gibi günümüzde de yorgan sanatı önemini korumaktadır. Abdülhak Şinasi Hisar bir yazısında yorganlar üzerindeki motiflerin mizaç, neşe kaynağı olduğunu, insanların duygularını etkilediğini belirtmiştir (Duman, 1995, 39).

USTALAR

Konya'daki son dönem yorgancılarından Saim Sürücü, Dursun Ersöz, Hasan- Mehmet- Mustafa Dikilitaş, Mehmet Ali Kazanır, Hasan-Mehmet Olgun, Saim-Mehmet Sürücü, Ahmet Dedeoğlu, Mevlüt Karakaya, Mehmet Sabır, Saim Büyüksürücügil, Yusuf Çokünlü, Süleyman Küçükçivil' ustaları saygı ve rahmetle anmak gerekir (Esirgenler, 2016, 435).

Hamdi Bulmuş

pamuk, yün atmak için kullanılan depodur. Genellikle yün, pamuk ve elyaf yorgan diktığını ifade eden Hamdi usta en çok tercih edilen yorgan modelleri arasında yelpaze, serpmelale, tavus kuşu, pembe menekşe, buket lale, sade gül, tavan nakışı, meşale, göçmen kuşlar, akasya çiçeği, Konya göbeği olduğunu ifade etmektedir.

Hamdi BULMUŞ

1944 yılında Kızılören'de doğdu. İlkokulu köyünde bitirdi. Çocuk yaşlarda Konya'da Terzi Mehmet Tekelioğlu'nun yanına çırak olarak girdi. Bir yıl sonra Başaralı Çarşısı'nda yorgancı Ali AKGÖZ'ün dükkânında çalışmaya başladı. 1957-1960 yıllarında Antalya'da İki Kapılı Han'da yorgancıda çalıştı. 1961 yılında Konya'ya döndü ve ağabeyi ile dükkân açtı. 1964 yılında askere gitti. Dönüşte tek başına dükkân açtı. Halen Babalık Mahallesi, Vatan Caddesi, 12/ E'deki dükkânında çalışmaktadır. Dükkân iki mekândan oluşmaktadır. Birincisi kumaş ve hazır ev tekstili ürünlerin satış bölümü ile aynı mekândaki bir platformla yükseltilen alanda yorgan dikimi gerçekleştirilmektedir. Diğer mekân ise

Ahmet Parlıyan

Ahmet Parlıyan

Aslen Konyalıdır. 1955 doğumludur. 38 yıldır bu işle uğraşmaktadır. Erkek Meslek Lisesi mezunudur. Bu sanatı babasından öğrenmiştir. 1961 doğumlu Mehmet Parlıyan ve 1989 doğumlu oğlu Mustafa Parlıyan Saray Çarşısı'nın arkasındaki Kanaat Yorganevi'nde faaliyetlerini sürdürmektedir. 5. Nesil yorgancı Mustafa Parlıyan Halkla İlişkiler mezunu ve İşletme son sınıf öğrencisidir.

SONUÇ

El sanatı ürünleri, günlük yaşam içinde kullanılan giysiler, yaygılar, takılar, silahlar, müzik aletleri, süs eşyaları, mimari unsurlar gibi birçok değişik eseri içine almaktadır. Sanayileşme teknoloji gelişinceye kadar bu ürünler şehir ve kasabalarda mahalli ustalar tarafından üretiliyordu. Bunların büyük çoğunluğu form, malzeme, teknik ve süsleme açısından sanat eseri özelliği taşıyordu. Bunların büyük çoğunluğu günümüzde müzelerin etnografik eserler bölümünde sergilenmektedir. Sanat ve zenaat eserlerini değişik etkenler biçimlendirmektedir. Bunları şöyle özetleyebiliriz:

1. Toplumsal değerler: Giysiler, günlük yaşamda kullanılan araç-gereçler, özel gün ve törenlerde kullanılan eşyalar, giysiler v.b.(doğum, düğün elbiseleri)
2. Fonksiyon: Hayatın her aşamasında gündelik hayatın ihtiyaçlarının giderilmesi için kullanılmaktadır.
3. Malzeme-Tür: Bu araştırmada incelenen sanat ve zenaatlar genellikle malzemeye ve bilim literatüründeki türe göre alfabetik sıraya göre ele alınarak incelenmiştir. El sanatı ürünlerinin yapımında malzeme unsuru önemlidir ve eseri değerli kılmaktadır.
4. Teknik: Kullanılan yapım tekniklerinin, araç-gereçlerin yüzyıllardır aynen devam ettiği, sanatların usta- çırak ilişkileriyle günümüze kadar yaşatıldığı görülmektedir. Selçuklu ve Osmanlı şehirlerinde sayıları çok fazla sanat erbabı yaşıyordu. Bunlar Abilik-kardeşlik kurumu tarafından denetleniyordu. Bir çırağın usta olabilmesi peştamal töreninden sonra (bir tür sınav) gerçekleşiyordu.
5. Ekonomik yapı: El sanatı ürünlerinin belirli bir alıcı kitlesi vardır. Ürünlerin satışından ustalar ancak gündelik geçimlerini sağlar, kazançları zengin olmalarına yetmez.

Günümüz Konya'sında 40 civarında el sanatını inceleyebildiğimize göre Konya'yı el sanatlarını yaşatan bir merkez olarak kabul edebiliriz. İyi bir organizasyon bulunmamasına rağmen keçe yapımı, künde-kari yapımı, çini-seramik gibi el sanatları ilgi görmektedir.

Mevcut ve yok olma tehlikesi altındaki el sanatlarını koruyup yaşatmak için gerekli çalışmalar, yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Çiftçilerde olduğu gibi sanatkârlara da iş kurmak ve yaşatmak için kredi, yardım desteği verilmelidir.

6. Sanatçitetkeni: El sanatı eserlerinin tasarım ve biçimlendirilmesi geleneksel öğretim yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. Bunun içinde güzellik anlayışı, dikkat, beceri, adap ve erkân öğrenilmektedir. Ustaların yüzyıllardır sürdürdükleri yapım teknikleri (gelenekleri) yaşatılmaktadır.

Araştırma sırasında ustaların ekonomik sorunlar yüzünden dükkânlarını kapatmak veya başka iş kollarına geçmek zorunda kaldıkları görülmüştür. Ayrıca hiç kimse demircilik, bakırcılık, kalaycılık gibi mesleklerde çirak olmak istememektedir. Ustalar, duvarları, çatısı düzgün olmayan, gayri sıhhi ortamlarda çalışmak zorunda kalmaktadır.

Geleneksel el sanatlarını yaşatmak ve ustaları korumak için şu öneriler üzerinde durulabilir:

- Uygun el sanatları alanında özgün eserler üretip, hediyeelik eşya olarak satılmasını sağlamak (keçe, çinideki gibi)
- Ustaların çalışma şartlarının iyileştirilmesi, dükkânlarının onarılması, yaşanabilir çalışma ortamlarının hazırlanması sağlanmalıdır. Ülkenin kültürüne bilgi birikimi ve güçleriyle destek vermelerinden dolayı bu sanatı sürdürmeleri noktasında kendilerine her türlü destek verilmelidir.
- Günümüze ulaşan sanatların gelecek yıllarda da sürdürülebilmesi kendilerinden sonraki nesillerin ilgi duyması ve istemesi ile gerçekleşebilir. Bu nedenle çiraklık okullarında bu alanlarla ilgili bölümler açılması, staj zorunluluğu getirilmesi ve çırakların ekonomik açıdan yeterli para kazanabilmesi imkânları sağlanmalıdır.
- Yok olan el sanatlarını, ustaları ile birlikte kent müzelerine taşıyarak sanatlarını icra etmelerine fırsat verilmelidir.

El sanatları veya zenaat ürünleri plastik sanatlar içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Hem milli kültürün önemli unsurlarından birisidir hem de sosyal tarihimizin tanıklarındırlar. Değişen teknolojiye, teknik araç ve gereçlere karşı el yapımı eserler ile zenaat ürünlerini koruyup, yaşatmak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKAN, Meral, "Konya'da Yaşayan El Sanatlarından Toprak İşçiliğinin Bugünkü Durumu", *Konya I. Ulusal Konya Ekonomisi Sempozyumu*, Konya, 2003, s. 571–582.
- AKAN, Meral-ÜNAL, Nurşen, "Konya Ladik Halılarında Görülen 'Ladik Gülü' Motifinin Analizi ve Çeşitli Biçimleri Üzerine Tespitler", *II. Uluslar Arası Türk El Dokumaları Sempozyumu*, s. 121–128.
- AKER, Konya'dan Esnaf Manzaraları, Konya, Nüce Kültür Merkezi, 2008.
- AKSEL, Malik, *Anadolu Halk Resimleri*, İstanbul, 1960.
- AKPINARLI, Feriha, *Kızılderili Sepet Örucülüğü ve Türk Sepet Örucülüğü İle Ortak Özellikleri*,
- AKSOY, Neveser, "Unutulmaya Başlayan Bir Halk Sanatımız Cam Altı Resimleri", *Türkiyemiz*, Sayı:79, İstanbul, 1996, s. 12–21.
- ALGAÇ,Ş., *Anadolu Selçukluları ve Beylikleri Dönemi Tezhip Sanatı (13.14. yy'lar)*, İstanbul, 2000 (Basılmamış İ.Ü. Doktora Tezi)
- ALKAŞI, Ayten, "Kaşıkların Dili", *İlgi*, Sayı: 97, İstanbul, 1999, s.10–13.
- ALPASLAN, Ali, "Hat sanatı", *Yaşayan Konyalı Sanatçılar ve Eserleri*, İzmir, 1998, s.5–6.
- ALPASLAN, Ali, "Ebru", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt: 1, İstanbul, 1997, s.497.
- ALTAN, Midhat, *Konya'nın İktisadi Bünyesine Bir Bakış*, Konya, 1940.
- ANONİM, *Hazret-i Mevlana'nın 724. Vuslat Yılı Sergi Katalogu*, Konya, 1997.
- ANONİM, *Yaşayan Konyalı Sanatçılar ve Eserleri*, İzmir, 1998.
- ARITAN, A.Saim, *Türk Ebru Sanatı ve Günümüzdeki Ebru Uygulamaları*, Konya, 2001.
- ARSEVEN, C.E., *Sanat Ansiklopedisi*, Cilt:3- 4, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1966-1975.
- ATAY, Ayten, *Örucülük*, İstanbul, M.E. Basımevi, 1982.
- BALLI, Ayşe, *Konya'da Tesbihçilik Sanatı*, (Basılmamış S.Ü.M.E. F L. Tezi.).
- BARIŞTA, H. Örcün, "Sarayönü ve Lâdik'te Bulunan Türk Halılarından Bazı Örnekler", *Vakıflar Dergisi*, XXV, Ankara, 1995, s. 211–234.
- BARIŞTA, H. Ö., *Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Halk Plastik Sanatları*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2005.

- BAŞAR, Zeki, "Halkımızın Yaşamında Tandır", Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı, Ankara, 1976, s. 27–40.
- BAYKAL, Halime, Sepet Örucülüğü, Konya, 1996, (Basılmamış S.Ü.M.E. F. Lisans Tezi).
- BAYRI, H., Maniler, İstanbul, 1932, s.32.
- BELLİ, O., KAYAOĞLU, Gündoğ, Anadolu'da Türk Bakırcılık Sanatının Gelişmesi, İstanbul, 1993.
- BEZİRCİ, Zuhâl, "Konya İlinde Saraçlık Sanatının Bugünkü Durumu", Ulusal I. Konya Ekonomisi Sempozyumu, Konya, 2003, s. 563–570.
- BEZİRCİ, Zuhâl, Göller Bölgesinde Bitkisel Dokumacılık ve Üretilen Hasır Dokumaların Bazı Örnekleri Üzerine Bir Araştırma, Ankara, 2007. (Basılmamış A.Ü. Doktora Tezi).
- Bilge(Argithani), Ö., Rahle Yapımı, Konya, 1984.
- BİROL, İ.A., Türk Tezini Sanatlarında Desen Tasarımı Çizim Tekniği ve Çeşitleri, İstanbul, 2008.
- BİROL, İ.A., "Türklerin Sanata bakışı ve Tezini Sanatlarda Desen Çizme Tekniği", Türkler, Cilt: 12, Ankara, 2002, s.297.
- BÜNGÜL, Rüştü Nurettin, Eski Eserler Ansiklopedisi I-II, İstanbul, Tercüman 1001 Temel Eser, Tarihsiz.
- ÇAĞMAN, Filiz- AKSOY, Şule, Osmanlı Sanatında Hat, İstanbul, 1998.
- ÇOPUR, Şeminur, Konya'da Bulunan Tesbihler, Konya, 1995 (Basılmamış S.Ü. M.E. F.Lisans tezi)
- DAĞ, Ahmet, Konya Çömlekçiliği ve Tandır Yapımı, Konya, 2005 (Basılmamış S.Ü.M.E. F.Lisans Tezi).
- DENİZ, Bekir, "Ladik Halıları", Bilim Birlik Başarı, Sayı:46, Yıl: 12, 1986), s. 13–18.
- DERMAN, M. Uğur, Türk Hat Sanatının Şaheserleri, Ankara, 1982.
- DERMAN, M. Uğur, Türk Ebru Sanatı, İstanbul, 1977.
- DERMAN, F. Ç., "Türk Tezhip Sanatının Muhteşem Çağı", Hat ve Tezhip Sanatı, Ankara, 2009, s.343.
- DEVELİOĞLU, Ferit, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ankara, 1970, s. 956.
- DOĞAN, Şerife, "Konya'da Yorgancılık Sanatı ve Konya Ekonomisine Katkısı", Ulusal I. Konya Ekonomisi Sempozyumu, Konya, 2003, s. 555–563.
- DOĞAN, Şerife, "Keçe ve Keçecilik", Konya Kitabı XV, C.I, Konya, 2016, s.291-303.

- DUMAN, Mustafa, "Geleneksel Türk Yorgancılık Sanatı", Tarih ve Toplum, Sayı:138, İstanbul, 1995,s. 35–41.
- ERDÖNMEZ, Mehmet, Geçmişten Günümüze Sille'de Toprak İşçiliği, Konya, Sille Derneği, 2009.
- EREN, Naci, Kaşık ve Kaşıkçılık, İstanbul, 1984.
- ESİRGENLER, Emine, "Yorgancılık", Konya Kitabı XV, C.I, Konya, 2016, s. 426-437.
- EVLİYE ÇELEBİ, Evliya Çelebi Seyahatnamesi,(Haz. S.Ali Kahraman- Yücel Dağlı), Cilt: III, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 1999,
- GORBON, Bedii, "Türk Tesbihçilik Sanatı", Türkiyemiz, Sayı:31, İstanbul, 1980, s. 1–6.
- GÜNÜÇ, Fevzi, "Anadolu Selçuklu Mimarisinde Celi Sülüs Hattı", V. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri, Konya, 1996, s. 186–188.
- HİDAYETOĞLU, H. Melek, Karapınar Tülü Dokumaları, Konya, 1999 (Basılmamış, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Y.L. Tezi).
- KAÇAR, Zülfiye, Dünyanın Ortasında Kırk Yama, Akşehir, 2008.
- KADEMOĞLU, Osman, "El işi Göz Nuru: Konya El Sanatları", Gez Dünyayı Gör Konya'yı, İstanbul, YK Yayını, 2001.
- KALOĞLU, Özlem, Konya İlinde Üretilen At Koşum Takımları, Konya,1997(Basılmamış S.Ü. M.E. F. Lisans Tezi).
- KARA, H.-DANIŞIK, Ş., Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları, Konya, 2005.
- KARPUZ, Emine, "Günümüz Konya'sında Halk Plastik Sanatları", Konya Kitabı IX, Konya, 2006, s. 321-336.
- KARPUZ, Emine, "Konya'da Maden Sanatı ve Üretime Katkıları", Ulusal I. Konya Ekonomisi Sempozyumu, Konya, 2003, s. 337- 453.
- KARPUZ, Emine- ŞENTÜRK, Ayla, "Konya'da Naht Sanatı ve Köseoğlu Ailesi", Uluslar arası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, Dokuz Eylül Üni.,Kasım, 2006,s.163-169.
- KARPUZ, Emine, "El Sanatları- Zenaatlar", Konya Kitabı XV, C.II, Konya, 2016, s. 134-153.
- KARPUZ, Emine, "Konya Sanat-Zanaat Konulu Bibliyografyası", Konya Kitabı XV, C.II, Konya, 2016, s.120-133.
- KARPUZ, Emine,"Tesbihçilik", Konya Kitabı XV, C.I, Konya, 2016, s.438-447.

- KARPUZ, H., "Bazı Ahşap Sanat ve Zanaatlar", Konya Kitabı XV, C.I, Konya, 2016, s. 146-155.
- KARPUZ, H., "Sürmene Bıçakçılığı ve Bugünü", 4. Milletlerarası Türk Halk kültürü Kongresi Bildirileri, Ankara, 1992, s.118-131.
- KARPUZ, H., "Keçe Yapım Sanatı", Yaşayan Konyalı Sanatçılar ve Eserleri, İzmir, 1998, s.78-79.
- KAYAOĞLU, Gündoğ, "Bakır Kap Yapım Teknikleri I. Dövme Tekniği", Folklor ve Etnografya Araştırmaları, İstanbul, 1984,s. 219.-
- KHAN, Gabriele Mandel, L'alfabeto Arabo, Milano, 2000.
- KILINÇARSLAN, Ahmet, Konya'da yaşayan Taş Yonu Ustaları, Konya, 1997(S.Ü. Basılmamış Lisans Tezi).
- KOPARAN, Yasemin, "Konya Kaşıkçılığı Süsleme Ustalarından Son Örnek "Mustafa ONAY", VII. Uluslararası Türk Kültürü, Sanatı ve Kültürel Mirası Koruma Sempozyumu, 26–29- Haziran- 2013 Bakü/ Azerbaycan(baskıda).
- KÖKSAL, G, HECİN,H, ÖZTÜRK,R., Konya MerkezindeYapılan Kırkpareler, Konya, 1996 (S.Ü. Basılmamış Lisans Tezi).
- MAHİR, B., "II. Beyazıt Dönemi Nakkaşhanesinin Osmanlı Tezhip Sanatına Katkıları", t, Sayı:60, İstanbul, 1990, s.6.
- MERÇİL, Erdoğan, "Anadolu Selçukluları ve Beylikler Döneminde Serbest Meslekler", Konya Kitabı XV, C.I, Konya, 2016, s.13-28.
- MÜLAYİM, S., "Kültür ve Sanatta Fatih Devri", İstanbul Armağanı 1 Fetih ve Fatih, İstanbul, 1995, s.140.
- NAS, Emine, Günümüz Konya'sında Yaşayan Bazı Sanatlar, Konya, 2005,(S.Ü. Basılmamış Doktora Tezi).
- ODABAŞI, Sefa, " Konya'da Bugün Önemini Yitirmiş Meslek ve Zanaatlar", Yeni Gazete, Konya, 10 Mayıs 1999, s.2.
- ODABAŞI, Sefa, Geçmişten Günümüze Konya Kültürü, Konya, 1999.
- ORAK, Cemile v.d., Konya İlinde Saraçlık, Konya, 1998 (Basılmamış S.Ü. M.E.F. Lisans Tezi).

- ÖGEL, Bahaeddin, Türk Kültür Tarihine Giriş, 3, İstanbul, 1978.
- ÖNDER, Mehmet, "Konya'da Kaşık Sanatı Dünü- Bugünü", 4. El Sanatları Sempozyumu Bildirileri, İzmir, 1985, s.188-192.
- ÖNEY, Gönül, Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları, Ankara, Türkiye İş Bankası Yayını, 1992.
- ÖZBEL, Kenan, El Sanatları XVI, Konya Kaşıkları, Ankara, 1949.
- ÖZCAN, A.R., Klasik Devir Kur'an-ı Kerimlerinin Tezhipli Sayfaları, İstanbul, 1990 (Basılmamış M.S.Ü. Y.L. Tezi).
- ÖZCAN, A.R., "Osmanlılarda Kitap Sanatları", Osmanlı Ansiklopedisi, Cilt: 5, İstanbul, 1993, s. 255.
- ÖZEN, Fatma, Konya'da Yaşayan Naht Sanatı Ustaları ve Çalışmalarından Örnekler, Konya, 2002, (Basılmamış Lisans Tezi).
- ÖZKAN, Ayşe, Konya Evlerinde ve Müzelerinde Bulunan Ev Dolaması ve Perde Ucu Tenteneleri, Konya, 1992 ((S.Ü. Basılmamış Y.L. Tezi).
- ÖZÖNDER, Hasan, "Naht Sanatı", Yaşayan Konyalı Sanatçılar ve Eserleri, Konya, Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları, No: 10, İzmir, 1998.
- SARICI, Necip, "Türk Tesbih Sanatı", İlgi, Sayı: 108, İstanbul, (Yaz)2004, s. 10-13.
- TANER, Nuri, "Yalova İlçesinde Semercilik", 4. El Sanatları Semp. Bildirileri, İzmir, 1985, s. 291-327.
- USLU, Mehmet, "Sepet Örmeciliği", 4. El Sanatları Sempozyumu Bildirileri, İzmir, 1985, s.328-338.
- UTAN, A.- ÖZER, Ö., Konya İli Sille İlçesinde Çömlekçilik, Konya, 2000 (Basılmamış Lisans Tezi)
- UYAR, V. SABRİ, "Hattatlar Armağanı", Konya, Konya, 1947.
- YAZIR, Mahmud Bedrettin, Yazı ve Kalem Güzeli I, Ankara, 1972.
- YOZGAT, Ayla Tanju, Konya Boyra (Hasır)Örücülük, Konya, 1996. (Basılmamış S.Ü.M.E. F. Lisans Tezi).

INDEX

A

A.Kadir Can

A.Sefa Odabaşı

Abanoz

Abdal Sazı

Abditolu

Abdullah Buharı

Abdurrahman Depeler

Adana

Afat

Afyon

Ahilik

Ahmet Efendi Hamamı

Ahmet Ektem

Ahmet Koçyiğit

Ahmet Parlıyan

Ahmet Saim Arıtan

Ahmet Salâhaddin Hidayetoğlu

Ahmet Serim

Ahmet Usta

Ahmet Yılçay

Ahşap

Ajzur

Akasya Çiçeği

Akçaabat

Akgöl

Akıtma

Akik

Akören

Aksaray

Akseki

Aksesuar

Akşehir

Alafranga

Alaiyeli Hacı Abdülgani

Alaturka(düz)nal

Âlem

Alemdar

Alınsalık

Ali Akgöz

Ali Çay

Ali Galip Özsaydam

Ali Kara

Ali Özerdem

Ali Tıkansak

Ali Üsküdari

Alibeyhüyüğü

Allah

Alpaslan Babaoğlu

Altın Çarşı

Altın Suyu
 Altın Varak
 Altlık
 Amasya
 Amber
 Amentü Gemisi
 Amonyak Tuzu
 Amonyum Klorür
 Anadolu
 Antalya Arabaları
 Aplike
 Ara Ağacı
 Araba
 Araç-gereçler
 Arda
 Ardıç
 Argıthanı
 Arı Kovanı
 Arife Büyüksarı
 Arkeolog
 Arkeoloji
 Arma
 Armudi
 Armut
 Artırma

Artvin-borçka
 Aslan
 Aspiral
 Âşık
 Âşık Ömer
 At Arabası
 At Arabası Boyacılığı
 At Başlığı
 At Gömleği
 At Keçesi
 At Kılı
 At Yuları
 Atatürk Üniversitesi
 Atkı
 Atölye
 Ayasofya
 Aydın
 Aynalık
 Aynıhur
 Aziziye Camii

B

Baba Nakkaş
 Bafun
 Bağ Bıçakları

Bağa
Bağlama
Bahri Sağlam
Bakır
Bakırcılık
Baklava
Balbal
Balıkesir
Balkanlar
Balta
Balyoz
Banaluka
Barbutin
Basit ilmek
Baskı
Baş Pare
Başarakavak
Bataklik sazi
Battal Ebru
Bayrak
Bekir Atal
Bel
Belekler
Belleme
Bere
Bereket
Beş Şiş
Betül Koyuncu
Beyşehir
Beyzi
Bıçak
Bıçakçılık
Bilezik
Bindallı
Binek arabaları
Birleştirmе teknikleri
Birsen Gökçe
Bizans
Bluz
Boğaz altı toka
Bohça
Bolivya
Bolvadin
Boncuk Oyası
Boraks
Boya
Boyama
Boynuz
Boyra örücülüğü
Boyracılık

Boyun atkısı
 Bozuk
 Brahmanizm
 Budizm
 Buğday Pazarı
 Buhara
 Buket Lale
 Burgu
 Bursa
 Burunsalık
 Bükme
 Bülbülyuvası

C

Cahide Keskiner
 Camaltı
 Camardı
 Cami
 Can Sağlam
 Cecim
 Celal Santaş
 Celaleddin Berberoğlu
 Celalettin Bulut
 Celaller Köyü
 Celi Divani

Celi Sülüs
 Cengiz Bilge
 Cepken
 Ceviz
 Ceylan derisi
 Ceylanlı
 Cezayir
 Cıvata,
 Cicim
 Cila motoru
 Cilalama
 Cilt sanatı
 Coğrafya
 Cumhuriyet
 Cura

Ç

Çak
 Çakma
 Çam
 Çanak-çömlek
 Çanta
 Çapa kalemi
 Çapraz İğne
 Çapraz Rahle

Çark
Çarkifelek
Çarkuşe
Çatalhöyük
Çatma
Çavuşçu
Çay
Çekiç
Çekki Tülüler
Çelik
Çengelli demir
Çeyiz çakma
Çıbık
Çıkrık
Çıkrıkçılık
Çırak
Çırpı İpi
Çırpma Dikişi
Çiçek
Çiçekleme
Çiçekli Ebru
Çiçeklik
Çift Başlı Kartal
Çin
Çini

Çivi Bıçağı
Çivileme
Çizgili
Çizme
Çorap
Çorba
Çöl Ovası
Çözü
Çukur Mektep
Çukurcami
Çukurçimen
Çul
Çumra
Çuval

D

Daire
Daldırma
Dalduz
Dane (tane)
Dantel
Davut
Dede Korkut
Dekan
Delik İşi

Demir Çağı
 Demircilik
 Demirhindi
 Deniz Fili
 Dergah
 Deri
 Derin Oyma
 Destan
 Destegül
 Devlet Konservatuarı
 Dikme
 Dingil
 Dipçik
 Diş Budak
 Diş Hekimliği Fakültesi
 Dival İşi
 Divan
 Divan Sazı
 Divan-ı Lügati-t Türk
 Divani
 Dizgin
 Doçent
 Doğanhisar
 Doğrugöz
 Dokuma

Doldurma
 Dolgulu Zürafa
 Döküm
 Döşeme
 Dövme
 Durak
 Dursunbey
 Dut
 Düğüm
 Dürü
 Düz Boyra
 Düz Örgü
 Düz Pesent
 Düz Rahle
 Düz Satırlı Derin Oyma

E

Ebri
 Ebru
 Ebru Sanatı
 Ebubekir Raşit Efendi
 Eczacılık Yüksek Okulu
 Edebiyat Fakültesi
 Edirne
 Eflaki Dede

Eğdi
Eğri Ağağ
Eğri Atkılı Kilim
Eğri Atkılı Kontur
Eğri Kesim
Eksiltme
El işi göz nuru
El Matkabı
El Sanatları
Elmas
Emine Karpuz
Endonezya
Enselik
Entari
Ereğli
Ereğli Müzesi
Ermenek
Erzurum Müzesi
Esad Gğl
Esans
Eski Garaj
Eskişehir
Eskişehir Taşı
Esnek
Estetik

Eşik
Eşkenar Dörtgen
Etamin İğnesi
Ev Ayıracı
Eye
Eyer
Eyüp Toptaş
Eyvan
F
Faiz Bilge
Falęata
Farda
Fasetal
Fatih zkafa
Fatime Yıldız
Fayton
Fen Edebiyat Fakültesi
Fener
Ferhat ile şirin
Fermene
Fethi Barut
Fevzi Gnğ
Fındık
Fıręa

Fırçalama
 Fildişi
 Filikli
 Filize (çimen) oyası
 Firik
 Firkete Oyası
 Firuze
 Fitol
 Form
 Fresk
 Freze
 Frig
 Frigler

G

Galip Şapçıoğlu
 Galvanizli sac
 Gaziantep
 Gazneli
 Geçme İşi
 Gelberi
 Gelgit Ebrusu
 Gelinlik
 Gemi
 Geometrik

Gergef
 Geven
 Gevraki Hanı
 Geyve
 Gez Dünyayı Gör Konyayı
 Gezinti Demiri
 Giysi
 Göbek
 Göbekli
 Göçmen Kuşlar
 Gödene
 Gödene
 Gökçeler İlkokulu
 Göktürkler
 Gölgelik
 Gön
 Gönen
 Gördes
 Gözlük
 Güderi
 Güğüm
 Gül
 Gül Ağacı
 Gümüş
 Güneş

Gürcistan

Gürgen

Güvey Çetneviri

Güzel Sanatlar

Güzellik

H

H. Hüseyin Aytekin

H.Örcün Barışta

Hacılar

Hadim

Hafız Osman

Hakiki Kündekari

Hâkimiyet

Hakkaklık

Hakkı Karadeniz

Halı

Halı Dokumacılığı

Halı Makası

Halim Özyazıcı

Halit Koçak

Halkari

Hallaç Makinesi

Hallaç Yayı

Hamayıl

Hamdi Bulmuş

Hamit Aytaç

Hamut

Hanım Dilendi Bey Beğendi

Harun Binici

Hasan Çoban

Hasan Güney

Hasır

Hasır Dokumacılığı

Hasır Kalıp

Haşim Karpuz

Hat

Hat

Hatayi

Hatice Açıl

Hatime

Hatip Ebrusu

Havlu

Havşa

Havya

Hazret-i Ali

Hazret-i Ali'nin Kılıcı

Helenistik

Helezon Makinesi

Henry Glassie

Hercai
 Heybe
 Heykel
 Hıristiyan
 Hırka
 Hızar
 Hızır
 Hicaz
 Hidayet Kolcu
 Hikâye-i Şapur Çelebi
 Hilye-i Şerif
 Himmət Kaymak
 Hinduizm
 Hitit
 Hokka
 Hopan
 Hüseyin Kutlu
 Hüseyin Öksüz
 Hüsnü Hat

I

I. Beyazıt
 İlgin
 Iskarpela
 Istampı

İ

İbn Bevvab
 İbn Mukle
 İbrahim Acar
 İbrahim Büyüksarı
 İbrahim Gedik
 İbrahim Hakkı Efendi
 İbrahim Kolcu
 İbrahim Önen
 İbrahim - Hüseyin Çiviroğlu
 İbrik
 İç Oyma Kalemı
 İçlik
 İdare Lambası
 İğde Dalı
 İğne
 İhsan Diğilli
 İlahiyat Fakültesi
 İlhanlı
 İlikli Kilim
 İliksiz Kilim
 İlme
 İlmek Alma
 İlmek Atma
 İlmek Döndürme

İmame
İnce Minareli Medrese
İnci
İngele Kalem
İpekli
İplik
İran
İsfahan
İskerpela
İslam Seçen
İsmail Berberoğlu
İsmail Hakkı Altunbezer
İsmail Hakkı Altunbezer
İsmail Işıkçeviren
İsmail Yiğit
İsmet Derman
İspirto Ocağı
İspit-labut
İstanbul
İstanbul Caddesi
İstanbul Üniversitesi
İşleme
İv
İye

K

Kabartma
Kâbe
Kabir Hasırı
Kadınhanı
Kadife
Kadir Çavuş'un Mevlüt
Kadir Yıldız
Kafkasya
Kâğıt
Kağnı
Kahramanlık
Kahramanmaraş
Kakma
Kalay
Kalaycı Pamuğu
Kalaycılık
Kalaylama
Kalem
Kalemişi
Kalemtraş
Kalenbek
Kama
Kamçı
Kamış

Kamil Güneş
Kanağacı
Kanaviçe
Kandil
Kantaşı
Kapak
Kapatma
Kapı
Kapı Camii
Kapı Kanatları
Kapı Menteşesi
Kaplama
Kapu Camii
Karabağ
Karaburga Dağı
Karabük
Karacaoğlan
Karahanlı
Karahöyük
Karaköy
Karamemi
Karanfil
Karapınar
Karatay Üniversitesi
Kargaburun
Kargı Kamışı
Kargın
Karış
Karlık Keçesi
Kasnak
Kastamonu
Kaşık
Kaşıkçılık
Kaşıklık
Kaşınhanı
Katalog
Kavak
Kayalı Park
Kayış
Kaynak
Kayseri
Kazan
Kazıma
Kazma
Keçe
Keçecilik
Keçi Muhsine(kiçimuhsine)
Kehribar
Kelime-i Tevhit
Kemal Aslan

Keman
Kemane
Kemençe
Kemer
Kemer Tokası
Kemik
Kenan Köseoğlu
Kenet
Kepçe
Kepenek
Kerpeten
Keser
Keski
Kesme
Kestane
Ketebe
Keten
Kıl Testere,
Kılıç
Kıllı Kurt
Kındıra
Kırık Dal
Kırklareli
Kırkpare
Kırkyama

Kırma
Kırşehir
Kısa Yan
Kıskaç
Kıyılık
Kızılıcık
Kızılören
Kil
Kilim
Kilit
Kireç
Kirkit
Kirman
Kitap Sanatları
Kitre
Klâsik Arkeoloji Bölümü
Klasik Tepme Tekniği
Kocaeli
Kofa
Kok Kömürü
Kolcu Mum Atölyesi
Kolye
Kompozisyon
Konya
Konya Alâeddin Cami

Konya arşısı
 Konya El Sanatları
 Konya Etnografya Müzesi
 Konya Yaylısı
 Kopuz
 Kordon Tutturma
 Korualan
 Koyun Kırkma Bıçakları
 Koza
 Koza Oyası
 Köknar
 Köroğlu
 Körük
 Kösele
 Köstre Taşı
 Köşebent
 Kubbe-i Hadrâ
 Kuka
 Kula
 Kum İğnesi
 Kumaş
 Kumbara
 Kumpas
 Kundak Keçesi
 Kur'an

Kurgan
 Kurşun
 Kurt Oyası
 Kuş
 Kuş Tüyü
 Kuyumculuk
 Küfe
 Külâh(sikke)
 Külhan
 Külve Deliği
 Künde
 Kündekari
 Kunte
 Küp
 Küpe
 Kürek
 Kürsü
 Kütahya

L
 Lâdik
 Ladin
 Lale
 Lalezar
 Larende Caddesi

Laros
Lefkoşa Mevlevihanesi
Leğen
Lehim
Leylek
Lika
Loğ Taşı
Lokum Kazanı
Lütfi Büyükkoc

M

M. Ali Binici
M. Kenan Köseoğlu
M. Sadreddin Özçimi
M. Uğur Derman
M. Ali Kunderacıoğlu
Madalyon
Maden
Madırğa
Mahi
Mahmut Koca
Makas
Makine ile Tepme Tekniği
Makrame
Makta

Malafe
Malatya Ulu
Malezya
Malik Aksel
Maliki Dağlevi
Malzeme
Mamure Öz
Manda Boynuzu
Manisa
Mansur
Marangoz
Masat
Maşa
Maşallah
Matkap
Maydanoz Oyası
Meandr
Medine
Medrese
Mehmet Ali Katrancı
Mehmet Ali Şanlı
Mehmet Altınay
Mehmet Armutçu
Mehmet Berberoğlu
Mehmet Bin Ahmet İstanbulli

Mehmet Bulut
 Mehmet Girgiç
 Mehmet Gürsoy
 Mehmet Kalender
 Mehmet Keçeci
 Mehmet Koçer
 Mehmet Köseoğlu
 Mehmet Özerdem
 Mehmet Özkan
 Mehmet Tekelioğlu
 Mehmet Uzun
 Mehmet-Muammer Akman
 Mekik
 Mekke
 Melek Antel
 Memduh Dinek
 Memluklu
 Menekşe
 Mengene
 Menteşe
 Meram
 Mercan
 Merdane
 Mersin
 Meslek

Mesleki Eğitim Fakültesi
 Mesnevi
 Mest
 Mestçilik
 Meşe
 Meşin
 Metal
 Metal bükümlü ipek iplik
 Mevlana Caddesi
 Mevlana Celaleddin Rumi
 Mevlana Dergâhı
 Mevlana Müzesi
 Mevlevi Sikkesi
 Mevlüt Çiller
 Mevlüt Güler
 Mevlüt Güney
 Mevlüt Yedipınar
 Meydan Köçekçe
 Meydan Sazı
 Mezar Taşı
 Mıh
 Mısır
 Mısır Sapı
 Mıstar
 Mızrap

Mihrap
Mil
Minare
Minber
Minder
Mineli Süsleme
Minyatür
Mithat Altan
Motif
Muhacir Arabaları
Muhallebi
Mukadder Dikici
Mum
Mum Oyalar
Murakka
Murassa
Murç
Murçlar
Musluk
Mustafa Bildik
Mustafa Bircan
Mustafa Dalmış
Mustafa Düzgünman
Mustafa İnan
Mustafa İrgit

Mustafa Karakaş
Mustafa Keman
Mustafa Mutlu
Mustafa Rakım
Mustafa Sami Onay
Mustafa Yıldırım
Muşabak
Mutfak Bıçakları
Muzaffer Hınıs
Muzaffer Şapçıoğlu
Mücevher Kutusu
Mücevher Tesbih
Mühre
Mürekkep
Mürver
Müslüman
Müslümanlar
Müstahsen
Müze Araştırmacısı
Müze Müdürlüğü
Müzehhep
Müzehhibe
Müzehhip
Müzik Aletleri

N

Naht
 Nakış
 Nakışlama Tekniği
 Nakkaşhane
 Nal
 Nalbant
 Nalbant Mektebi
 Nalbantlık
 Namazlağ
 Narçıl
 Natürmort
 Nazar
 Nazilli
 Nebik
 Necati Çetinbaş
 Necef
 Necmeddin Okyay
 Necmettin Erbakan Üniversitesi
 Neolitik Çağ
 Nesih
 Neşter
 Neveser Aksoy
 Nevşehir-Avanos
 Ney

Niğde
 Nijerya
 Nişadır
 Nişane
 Nogay
 Noin Ula
 Nurettin Küçükokka
 Nurgül Ve Erdoğan Uslu
 Nuri Katrancı
 Nuzumla
 Nuzumla

O

Obruk
 Ocak
 Odun Pazarı
 Ok
 Ok Kayışı
 Oklava
 Oltu Taşı
 Orak
 Orta Asya
 Osman Açıkgöz
 Osman Cevizci
 Osman Kademoğlu

Osman Özakar
Osman Şahin
Osman Şişman
Osmanlı
Oya
Oyacılık
Oyma
Oyu
Oyulgama

Ö

Öd Ağacı
Ömer Baran
Ömer Bilge
Ömer Kağnıcı
Örgücülük
Örs
Örtme
Örücülük
Öz Alma
Özbekler Tekkesi

P

Palaz

Paltum
Pamuklu
Panch
Pano
Papatya
Parafin
Parazvane
Parsana Mahallesi
Pastran Kolu
Patchwork
Pazırık
Pelesenk
Pembe Menekşe
Pencere
Pense
Perçin
Perdahlama
Perde
Pers
Persler
Perva
Peşkir
Petroglif
Peygamber
Pike

Pilav
 Pirinç
 Plaj Yaygısı
 Planya
 Plastik Sanatlar
 Postane
 Pösteki
 Pres Baskı
 Profesör
 Pul
 Pürmüz
 Püskürtme

R

Rabia Girgiç
 Rahle
 Rahle Yapımı
 Rak
 Ramazan Atalan
 Ramazan Kayan
 Rayba
 Recep(ağa) Usta
 Reçine
 Rende
 Resim

Rıfat Nalcı
 Rıfat Nazıroğlu
 Rık'a
 Rikkat Kunt
 Rize
 Rokoko
 Roma
 Ruan (Rugan)
 Rumi

S

Sacit Okyay
 Saçıkara
 Sadık Üsküdari
 Sağlam Saz Evi
 Sahan
 Sahip Ata
 Sahip Ata Hamamı
 Sahtiyandan
 Salih Ersek
 Sallama
 Salname
 Salta
 Saman
 Saman Pazarı

Sami Efendi
Sami Koyuncu
Sami Öksüz
Sanat
Sanat Tarihi
Sanatçı
Sanatta Yeterlilik
Sandal Ağacı
Sandık
Sap
Saraç
Saraçlık
Saray Arabaları
Saray Çarşısı
Sarayköy
Sarayönü
Sarı Mevlüt Ağa
Sarma
Sarma Kontur
Satır
Savatlama
Saz
Saz Yapımı
Sazyolu
Sebiller

Seccade
Sedat Odabaşı
Sedef
Selçuk Üniversitesi
Selçuklu
Selek
Selvi
Semaver
Semazen
Semer
Semih İrteş
Senit
Sepet Örucülüğü
Sepetçilik
Seramik
Serlevha
Serpme Lale
Seyit (derviş) Yanıyor
Sığır Ödü
Sık İğne
Sıraltı
Sırçalı Medrese
Sırım
Sırsız
Sırüstü(lüster)

Sıyırğı
 Siirt
 Sikke
 Silah
 Sili
 Sille
 Silleli Hasan Hüseyin
 Sim
 Simit
 Sinan Hidayetoğlu
 Sine
 Sini
 Sistre
 Sivas
 Sofa
 Sofra
 Somaki Ebru
 Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Söbe
 Söğüt
 Stearik Asit
 Stilize
 Su
 Suğla Gölü (Yalıhöyük)
 Sumak

Suntıraç
 Sure
 Suriye
 Sübürde
 Süheyl Ünver
 Süleyman Ulaş
 Süleymaniye
 Sülüs
 Sümbül
 Sürfile
 Sürgülü
 Süsleme
 Süzek
 Süzeni

Ş
 Şaban Usta
 Şah
 Şah İsmail
 Şah Tasmahp
 Şahide
 Şahin Alay
 Şahkulu
 Şahmaksut
 Şahmeran

Şakir Gözde

Şal

Şal Ebru

Şalgami

Şalvar

Şapçı Hacı Lütfi

Şapka

Şapla

Şeker Kazanları

Şemse

Şemseddin Küçükazay

Şerhü'l-lübab

Şeyh Hamdullah

Şile

Şimşir

Şiş

Şurt

Şükrü Kırklıkçı

Şükufe

T

Taban Halısı

Taban Tahtası

Taç Kapı

Tahir Güçlü

Tahra

Tahril

Tahrir

Takı

Takkeli Dağ

Taklit (yalancı) Kündekari

Talik

Tam Yuvarlak (Kürevi)

Tambura

Tandır

Tandır Başı

Taner Ektem

Tarak

Taraklı

Tarama

Tarih

Tarikat

Tas

Tasarım Fakültesi

Taşkın Savaş

Taşocağı

Tatar'ın Hacı Hüseyin Ağa

Tatlı

Tavan

Tavus Kuşu

Tayland
Tebeşir
Tek Renk Sırlı
Tekerlek
Tekirdağ
Tekke
Tekne
Teknik
Tekstil Tasarımı
Teladin
Telis
Telkari
Tellal Pazarı
Telli Boyra
Tel-perde
Temizleme
Teneke
Tenekecilik
Tentene
Tentenecilik
Tepelik
Tepsi
Ters Örgü
Tertib-i Risale-i Ebri
Tesbih

Testere
Testi
Tevfikiye Caddesi
Teyel
Tezhip
Tığ
Tığ Oyası
Tırmık
Tiftik
Tırşe
Tokaç
Tokmak
Tolunoğulları
Topkapı Sarayı Müzesi
Toplu Kilim
Toprak Boya
Torba
Torna
Tornada Çekme
Toros Han
Törpü
Trabzan
Trabzon
Trabzon Lisesi
Trakya

Tuğra
Tuhfet'ül Hattatin
Tulum
Tunceli
Tunç
Tunç Devri
Tunus
Tülü
Türbe
Türbe Caddesi
Türbe Hamamı
Türk Evi
Türkistan
Türkmen

U

Uçkur
Uçlu Toparlak
Ud
Uğur
Uğur Derman
Ulu Muhsine
Urfa
Usta
Uşak

Uygur
Uzun Yan

Ü

Üç Elti Dokuz Görümce
Üslup
Üst Kasa
Üstüvane
Üzümcü'nün Mehmet Usta

V

Varaka ve Gülşah
Vazo
Veciz Söz
Vehbi Efendi
Veli Sabri Uyar

Y

Yaba
Yağlıboya
Yakup Kılıçarslan
Yakut
Yaldızlama
Yamalı Bohça
Yamçı Tülü

Yan Halısı
 Yanış
 Yapı Ustalığı
 Yargıç
 Yarım Beyzi
 Yassıağız
 Yassıca Toparlık
 Yassıhöyük
 Yastık Bıçağı
 Yastık Halısı
 Yaşar Bulut
 Yatak Örtüsü
 Yavaşı(ip)
 Yaygı
 Yazı Aleti
 Yazır
 Yazma Eserler Kütüphanesi
 Yelek
 Yelpeze
 Yemek
 Yemen
 Yemlik
 Yenikuyu
 Yer Sergisi
 Yılanlı Bahçe

Yıldız
 Yıldız Göbek
 Yoğurgan
 Yollu
 Yontma Taş Çağ
 Yorgan
 Yorgan Yüzü
 Yorgancılık
 Yorganlama
 Yöntem
 Yöreme
 Yörük
 Yukarı Çiğil
 Yunus Aru
 Yurgu Taşı
 Yusuf Ağa Kütüphanesi
 Yusuf Koçak
 Yuvak
 Yüksek İslâm Enstitüsü
 Yüksük
 Yün
 Yürek Hoplatan
 Yüzeysel Oyma
 Yüzeysel Pesent
 Yüzsürü

Z

Zahriye Sayfası

Zanaat

Zanaatkâr

Zebercet

Zehep

Zembil

Zencerek

Zergerdan

Zeytin

Zimba

Zımpara

Zımpara Taşı

Zıvana

Zigzag

Zikir Tesbihleri

Zili

Zincir

Zincir İşi

Zini Göbek

Zülfiye Kaçar

Zümrüt

Zürafa